

Innowacyjne rozwiązania na rzecz poprawy jakości usług społecznych dla osób zależnych

www.chcemypracowac.umradom.pl
e-mail: chcemypracowac@umradom.pl

Podręcznik współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, IV OŚ Priorytetowa Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Działanie 4.1: Innowacje społeczne w ramach Projektu „Chcemy pracować - innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych”

Spis treści

Wykaz skrótów	4
1. Wprowadzenie	5
2. Informacje o projekcie „Chcemy pracować - Innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych”	7
2.1. Informacje o Działaniu 4.1 „Innowacje społeczne” Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój.	8
3. Sytuacja osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w Polsce	9
3.1. Szczegółowa charakterystyka niepełnosprawnych osób dorosłych (w wieku 15 lat i więcej)	11
3.2. Charakterystyka niepełnosprawnych dzieci (0-14 lat)	13
3.3. Poziom wykształcenia osób z niepełnosprawnością	14
3.4. Osoby z niepełnosprawnością - niewykorzystany potencjał na rynku pracy	14
3.5. Sytuacja opiekunów osób zależnych	17
4. System wsparcia osób z niepełnosprawnością w Polsce	19
4.1. Poziom centralny	19
4.2. Poziom lokalny	20
5. Działalność organizacji pozarządowych na rzecz osób zależnych	22
6. Podsumowanie	23
7. Innowacje społeczne rekomendowane do wdrożenia na szeroką skalę	25
7.1. Opis Innowacji społecznej pn. „Lodołamacz stereotypów i samotności” - realizator Stowarzyszenie „Karuzela” w Radomiu (organizacja pozarządowa)	25
7.2. Opis Innowacji społecznej pn. „Obywatelski Budzik - Integryjnia Akademia Wsparcia Obywatelskiego dla Osób Niepełnosprawnych Umysłowo” - realizator Pani Ewa Kołodziejaska z Łodzi (osoba fizyczna)	55
7.3. Opis Innowacji społecznej pn. „Coaching w świecie osób niewidomych” - realizator Fundacja Rozwoju Integralnego w Radomiu (organizacja pozarządowa)	78
Skład Komisji Grantowej	98

Wykaz skrótów

DPS - Dom Pomocy Społecznej

EFS - Europejski Fundusz Społeczny

EHIS - Europejskie Ankietowe Badanie Zdrowia

GUS - Główny Urząd Statystyczny

ON - osoba niepełnosprawna

PFRON - Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych

PO WER - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

PUP - Powiatowy Urząd Pracy

WHO - Światowa Organizacja Zdrowia

1. Wprowadzenie

Niniejszy podręcznik zawiera kompendium wiedzy i podsumowanie projektu „Chcemy pracować - innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych” opisuje narzędzia, metody lub rozwiązania i rekomendacje oraz porady dotyczące wdrożenia wybranych trzech przetestowanych innowacji społecznych.

W ramach testowanych innowacji wypracowane zostały wartościowe rozwiązania, których wdrożenie na szerszą skalę przyczyni się do wzrostu jakości usług społecznych dostępnych dla osób zależnych i ich opiekunów. Należy zauważyć, że już przez sam fakt udziału w testowaniu innowacji społecznych, znaczna liczba osób mogła wziąć udział w użytecznych działaniach a nawet uzyskać konkretne i efektywne wsparcie. W testowaniu innowacji społecznych wzięło udział łącznie 573 osób.

Cele projektu to poprawa jakości usług społeczno-opiekuńczych dla osób zależnych w następujących obszarach:

1. Potrzeba wsparcia rodziców i opiekunów osób niepełnosprawnych intelektualnie, zwłaszcza po zakończeniu udziału tych ostatnich w systemie edukacji. Poza systemem kształcenia formalnego brakuje miejsc opieki instytucjonalnej nad takimi osobami, co prowadzi do sytuacji, w której opiekunowie osób niepełnosprawnych rezygnują z pracy zawodowej i życia osobistego na rzecz opieki nad nimi.
2. Potrzeba świadczenia usług opiekuńczo-asystenckich w miejscu zamieszkania dla niepełnosprawnych osób dorosłych, pozbawionych możliwości wsparcia ze strony rodziny (aby uniknąć umieszczania w instytucjonalnych formach opieki np. DPS). W szczególności występuje w tym zakresie potrzeba organizacji zabezpieczenia prawno-organizacyjnego dla osób zależnych na wypadek znieдоłącznienia lub śmierci ich rodziców albo opiekunów, a także wprowadzania rozwiązań środowiskowych w tym zakresie.
3. Potrzeba świadczenia usług asystenckich dla osób z niepełnosprawnością w zakresie wybranych czynności z życia społecznego i obywatelskiego, np. dla osób niepełnosprawnych ruchowo, wzrokowo czy umysłowo, które są samodzielne w codziennych czynnościach samoobsługowych, ale z uwagi na swoje ograniczenia muszą szukać pomocy np. przy zapoznawaniu się z niektórymi dokumentami, ich redagowaniu, wypełnianiu formularzy urzędowych i innych czynnościach biurowych.
4. Potrzeba zapewnienia efektywnych ekonomicznie rozwiązań organizacyjnych w zakresie opieki nad osobami starszymi w miejscu ich zamieszkania, np. z zakresu wolontariatu i pomocy sąsiedzkiej w celu umożliwienia ich opiekunom aktywności zawodowej i społecznej.

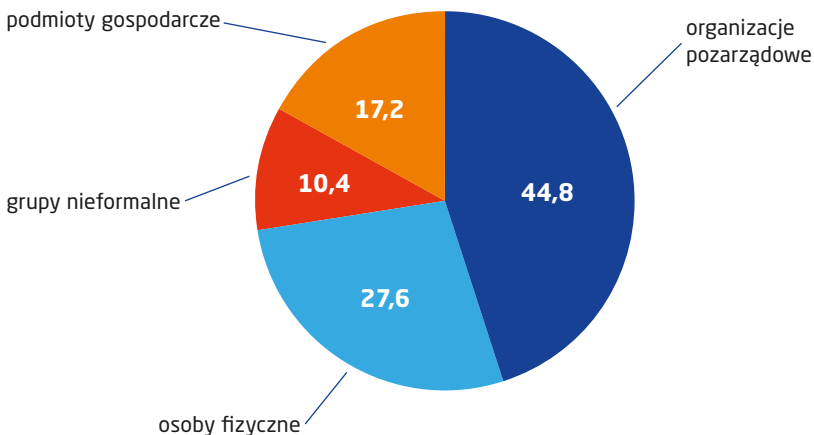
Cel Projektu został osiągnięty poprzez przyjęcie 30 innowacji do dofinansowania w skali Mikro (wskaźnik produktu zrealizowany w 100% - 30 podpisanych umów o powierzenie grantu). Przetestowanych zostało 29 innowacyjnych pomysłów dotyczących usług opiekuńczych dla osób zależnych i ich opiekunów. (Jedna z innowacji nie została ostatecznie przetestowana z powodu braku możliwości zrekrutowania grupy docelowej - innowacja została skierowana do osób osadzonych

w zakładach karnych, jednak przedstawiciele instytucji, w których przebywali potencjalni uczestnicy innowacji nie wyrazili chęci podjęcia współpracy z Beneficjentem w zakresie realizacji innowacji).

Realizacja Projektu stworzyła szansę aktywizacji zarówno trzeciego sektora, jak i grup nieformalnych, które po raz pierwszy na taką skalę mogły przystąpić do procedury konkursowej.

Największą liczbę innowacji społecznych zgłosiły i przetestowały w ramach Projektu organizacje pozarządowe - 13 podmiotów (12 stowarzyszeń i 1 fundacja), z czego 12 funkcjonowało w Radomiu lub w jego bezpośredniej bliskości geograficznej (gm. Kowala), a jedno - w województwie małopolskim (gm. Pałecznica). Granty na innowacje społeczne uzyskało również 8 osób fizycznych oraz 3 grupy nieformalne. Pozostałych 5 innowacji zostało przetestowanych przez podmioty gospodarcze. Strukturę Grantobiorców przedstawiono na wykresie 1.

Wykres 1. Struktura Grantobiorców w Projekcie (w %).

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji projektowej.

Jeśli chodzi o status na rynku pracy, wszyscy Grantobiorcy będący osobami fizycznymi lub wchodzący w skład grup nieformalnych, byli osobami pracującymi.

Zgodnie z założeniami, działania w ramach projektu „Chcemy pracować - Innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych” mogły być realizowane na terenie Gminy Miasta Radomia i obszarze całego kraju, przy czym szczególny nacisk został położony na działania dla mieszkańców terenów zdegradowanych społecznie.

Większość innowacji społecznych wpracowanych w ramach Projektu - 21, testowanych było na terenie województwa mazowieckiego, a pozostałe na terenie województw: łódzkiego - 4 granty, lubelskiego - 1 grant, małopolskiego - 1 grant, wielkopolskiego - 1 grant i świętokrzyskiego - 1 grant.

Powyższe innowacje społeczne zostały poddane ocenie ewaluatora zewnętrznego oraz Komisji Grantowej, która przeanalizowała ścieżkę Innowacji od etapu Fiszki

Innowacji, poprzez specyfikację, raporty i protokoły z testowania aż po raport końcowy w/w ewaluatora.

Przyjęte zostały następujące kryteria oceny innowacji:

- **użyteczność i spójność rozwiązania** - czy i w jakim stopniu zmiana sytuacji odbiorców i potencjalnych odbiorców projektu tj. innowacji społecznej wywołana jest jego oddziaływaniem (ocena potrzeby otrzymanego wsparcia) a także ocena rzeczywistej przydatności dostarczonego wsparcia;
- **trafność** - na ile dane rozwiązanie jest odpowiednie w stosunku do problemu, który zamierzano rozwiązać w ramach innowacji;
- **łatwość wdrożenia** - ocena, na ile łatwo zainteresowanym podmiotom byłoby wdrożyć dane rozwiązanie (również od strony technicznej);
- **efektywność** - uwzględnia przewidywaną wielkość nakładów finansowych, jaką musiały ponieść podmiot zainteresowany wdrożeniem innowacji;
- **skuteczność** - na ile zaproponowane działanie może stanowić skuteczne rozwiązanie problemu, do którego rozwiązania dedykowana jest innowacja;
- **innowacyjność** - stopień innowacyjności wypracowanego rozwiązania;
- **dodatkowe punkty** przyznane zostały w ramach kryterium „przestrzeganie zasady równego dostępu kobiet i mężczyzn do innowacji”.

W wyniku dokonanej wnikliwej oceny do upowszechnienia zostały wybrane poniżej wskazane innowacje społeczne:

- „Lodołamacz stereotypów i samotności” - Grantobiorca: Stowarzyszenie „Karuzela” z Radomia (organizacja pozarządowa),
- „Obywatelski Budzik - Integracyjna Akademia Wsparcia Obywatelskiego dla Osób Niepełnosprawnych Umysłowo” - Grantobiorca: Pani Ewa Kołodziejka (osoba fizyczna) z Łodzi,
- „Coaching w świecie osób niewidomych” - Grantobiorca: Fundacja Rozwoju Integralnego z Radomia (organizacja pozarządowa).

Powyższe innowacje zostały zarekomendowane do wdrożenia na szeroką skalę.

2. Informacje o projekcie „Chcemy pracować - Innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych”.

Projekt „Chcemy pracować - Innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych” jest realizowany przez Gminę Miasta Radomia w terminie od 1 września 2016 roku do 31 sierpnia 2019 roku. Projekt wdrażany w ramach IV Osi Priorytetowej Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Działanie 4.1: Innowacje społeczne, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, na podstawie zawartej umowy nr POWER.04.01.00-00-1062/15 z dnia 12.07.2016 r. z Ministerstwem Rozwoju z siedzibą w Warszawie.

Celem projektu była poprawa jakości usług społeczno-opiekuńczych dla osób zależnych.

Cel projektu został osiągnięty poprzez wypracowanie 30 innowacyjnych pomysłów dotyczących usług opiekuńczych dla osób zależnych, z których 10% zostało

przygotowanych do upowszechnienia na szeroką skalę.¹

Łączna wysokość wydatków kwalifikowalnych Projektu grantowego wyniosła 2 979 707,50 zł, w tym:

- dofinansowanie ze środków europejskich w kwocie 2 809 566,20 zł;
- ze środków dotacji celowej 80 141,30 zł;
- wkład własny 90 000,00 zł.

W procesie realizacji Projektu wskazać można następujące etapy:

- nabór Innowatorów społecznych,
- udzielenie grantów,
- wsparcie Grantobiorców,
- upowszechnienie wybranych innowacji społecznych oraz podjęcie działań w zakresie włączenia innowacji do polityki i praktyki.

W ramach Projektu Beneficjenci mogli skorzystać z następujących form wsparcia:

- udzielanie grantu na tworzenie i testowanie nowych rozwiązań,
- spotkania informacyjne dotyczące założeń projektu,
- szkolenia dotyczące pomocy społecznej,
- wsparcie udzielone w Punkcie Konsultacyjnym: informacja o możliwych formach wsparcia, zasadach przystąpienia do projektu, jego realizacji, a także harmonogramie działań, doradztwo prawne i finansowe w zakresie innowacji społecznych,
- wsparcie doradcy ds. innowacji z zakresu wypracowania i wdrażania innowacji.

2.1. Informacje o Działaniu 4.1 „Innowacje społeczne” Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 został zatwierdzony przez Komisję Europejską 17 grudnia 2014 r. PO WER koncentruje się na działaniach dotyczących przygotowania i wsparcia wdrażania reform w obszarze zatrudnienia, integracji społecznej, edukacji i funkcjonowania administracji publicznej oraz tych obszarach, w których bardziej efektywne jest wsparcie z poziomu krajowego: wsparcie osób młodych, społeczności romskiej, osób odbywających karę pozbawienia wolności, instrumentów zwrotnych dla podmiotów ekonomii społecznej, szkolnictwo wyższe, innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa.

Działania w ramach Programu są wdrażane w ramach następujących Osi priorytetowych:

- Oś priorytetowa I Osoby młode na rynku pracy,
- Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji,
- Oś priorytetowa III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju,
- Oś priorytetowa IV Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa,
- Oś priorytetowa V priorytetowa Wsparcie dla obszaru zdrowia,
- Oś priorytetowa VI Pomoc techniczna.

1 Jedna z innowacji nie została ostatecznie przetestowana z powodu braku możliwości zrekrowania grupy docelowej – innowacja została skierowana do osób osadzonych w zakładach karnych, jednak przedstawiciele instytucji, w których przebywali potencjalni uczestnicy innowacji nie wyrazili chęci podjęcia współpracy z Grantobiorcą w zakresie realizacji innowacji.

Os IV Innowacje społeczne i współpraca ponadnarodowa jest wdrażana w ramach następujących Działań:

- Działanie 4.1 Innowacje społeczne,
- Działanie 4.2 Programy mobilności ponadnarodowej,
- Działanie 4.3 Współpraca ponadnarodowa,

Działanie 4.1 Innowacje społeczne mają na celu zwiększenie wykorzystania innowacji społecznych na rzecz poprawy skuteczności wybranych aspektów polityki publicznych w obszarze oddziaływania EFS. W ramach Działania realizowane mogą być następujące typy projektów:

- mikro-innowacje - inkubacja nowych załączkowych pomysłów, w tym ich opracowanie i rozwinięcie oraz przetestowanie i upowszechnienie, a także podjęcie działań w zakresie włączenia do polityki i praktyki
- makro-innowacje - opracowanie (o ile będzie to konieczne), przetestowanie, upowszechnienie i włączenie do polityki i praktyki nowych rozwiązań.

Podmioty uprawnione do ubiegania się o dofinansowanie:

- podmioty odpowiedzialne za kreowanie, realizację i monitorowanie polityk publicznych oraz kontrolę i nadzór nad tymi politykami,
  - administracja publiczna,
  - jednostki samorządu terytorialnego,
  - ogólnopolskie stowarzyszenia i związki jednostek samorządu terytorialnego,
  - instytucje rynku pracy,
  - instytucje pomocy i integracji społecznej,
  - szkoły i placówki systemu oświaty,
  - uczelnie,
  - przedsiębiorstwa,
  - partnerzy społeczni zgodnie z definicją przyjętą w PO WER,
  - podmioty ekonomii społecznej,
  - organizacje pozarządowe,
  - federacje lub związki organizacji pozarządowych i podmiotów ekonomii społecznej,
- Ostatecznymi odbiorcami wsparcia (grupą docelową) są odbiorcy i użytkownicy nowych rozwiązań właściwi dla obszarów innowacji społecznych wskazanych zgodnie z zasadami wdrażania PO WER.

Projekty w ramach Działania 4.1 wybierane były w trybie konkursowym. Podmiotem odpowiedzialnym za nabór i ocenę wniosków oraz przyjmowanie protestów było Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.

3. Sytuacja osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w Polsce.

Osoby niepełnosprawne i ich opiekunowie stanowią jedną z grup społecznych, które szczególnie potrzebują wsparcia i innowacyjnych usług.

Nie istnieje jedna, powszechnie uznana definicja niepełnosprawności, przez co trudno jest również ustalić jednoznacznie liczbę osób zmagających się z niepełnosprawnością. Definicja niepełnosprawności stosowana przez WHO przyjmuje,

że do osób z niepełnosprawnością zaliczają się osoby z długotrwałą obniżoną sprawnością fizyczną, umysłową, intelektualną lub sensoryczną, która w interakcji z różnymi barierami może ograniczać ich pełne i efektywne uczestnictwo w życiu społecznym na równych zasadach z innymi obywatelami. W Polsce stosowane są co najmniej dwie definicje dotyczące osób z niepełnosprawnością. Pierwsza z nich to definicja wynikająca z przepisów prawa i dotycząca prawnej podstawy zaliczenia osób niepełnosprawnych do jednej z trzech grupy (**niepełnosprawność prawna**). Natomiast druga definicja, dużo szersza (stosowana w statystyce GUS i Eurostat) ujmuje nie tylko osoby niepełnosprawne prawnie, ale również osoby, które deklarują, że mają ograniczenia w wykonywaniu wybranych czynności (tzw. **niepełnosprawność biologiczna**). W zależności od przyjętego kryterium niepełnosprawności biologicznej (a ściślej poziomu ograniczeń) populacja osób niepełnosprawnych w Polsce może liczyć od 3,8 mln osób do 7,7 mln osób.

Zgodnie z wynikami badania EHIS², pod koniec 2014 r. prawne orzeczenie o niepełnosprawności lub równoważne posiadało ponad 3,8 mln mieszkańców Polski, z tego prawie 194 tys. dzieci wieku 0-15 lat i ponad 3 607 tys. osób dorosłych (w wieku 16 lat i więcej). Pod koniec 2014 r. struktura osób niepełnosprawnych prawnie przedstawiała się następująco: prawie 42% osób posiadało orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, około 28% osób o znacznym stopniu niepełnosprawności, a co czwarta - o lekkim stopniu niepełnosprawności. Dzieci do lat 16 stanowiły ponad 5% ogółu populacji osób niepełnosprawnych prawnie³.

Częstość występowania niepełnosprawności biologicznej rośnie wraz z wiekiem, gwałtownie po ukończeniu 50 roku życia. W 2014 r. wśród czterdziestolatków niepełnosprawna była co jedenasta osoba, a wśród pięćdziesięciolatków - blisko co piąta, w grupie osób 70 letnich częściej niż co trzecia, zaś w grupie osób najstarszych - co druga.

Jak pokazują wyniki badania GUS, ograniczenia w wykonywaniu czynności domowych z powodu problemów zdrowotnych miało prawie 3,4 mln osób wieku 65 lat i więcej, tj. częściej niż co druga osoba. U przeważającej części tej populacji poziom ograniczeń ustalono jako mały (problemy tylko z wykonaniem ciężkich prac domowych, czy też zajmowaniem się sprawami finansowymi i administracyjnymi) i średni (kłopoty z korzystaniem z telefonu lub robieniem zakupów czy też wykonaniem lekkich prac domowych, lecz mogące przygotować sobie posiłek, czy zażyć leki), a dla blisko 1,3 mln osób poziom ograniczeń w wykonywaniu codziennych czynności ustalono jako duży (tj. trudności w samodzielnym przygotowaniu posiłków, gotowaniu lub stosowaniu/zażywaniu leków). Poważne ograniczenie w wykonywaniu czynności domowych odczuwały przede wszystkim kobiety. Trudności z powodów zdrowotnych przy wykonywaniu prac domowych odczuwała co trzecia osoba w wieku 65-69 lat, prawie 57% populacji siedemdziesięciolatków (70-79 lat) oraz blisko 85% osób najstarszych (w wieku 80 lat i więcej).

2 EHIS to kluczowe narzędzie realizacji jednego z głównych celów Unii Europejskiej w dziedzinie statystyki zdrowia publicznego, jakim jest stworzenie systemu monitoringu zdrowia ludności krajów członkowskich. Badanie realizowane jest cyklicznie w krajach UE i obejmuje takie aspekty jak: stan zdrowia, chorobowość, zdrowie psychiczne, wypadki i urazy, korzystanie z opieki zdrowotnej, profilaktyka zdrowotna oraz determinanty zdrowia. Wyniki badania umożliwiają poznanie aktualnej sytuacji zdrowotnej ludności oraz jej uwarunkowań w powiązaniu z charakterystyką demograficzno-społeczną oraz miejscem zamieszkania. Realizowane jest przez kraje członkowskie zgodnie z zaleceniami Eurostatu - Europejskiego Urzędu Statystycznego. Do badania wylosowano 24 tys. mieszkań. Badanie przeprowadzone zostało w ciągu 4 miesięcy, od września do grudnia 2014 r.

3 Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r., op. cit., s. 109.

Jak wskazują wyniki badania, występujące ograniczenia nie pozwalają osobom starszym przede wszystkim na wykonywanie ciężkich prac domowych - trudności z tymi czynnościami miało ponad 57% osób w wieku 65 lat i więcej. Dla co trzeciej starszej osoby problemem było zrobienie codziennych zakupów. W dalszej kolejności badanym z tej grupy trudność sprawiało wykonywanie lżejszych prac domowych czy też dbanie o sprawy finansowe i codzienne sprawy administracyjne. O skali ograniczeń w prowadzeniu gospodarstwa domowego z powodów zdrowotnych mogą świadczyć poniższe liczby. Szacuje się że 1,1 mln osób starszych miało trudności z przygotowaniem sobie posiłków, ponad 810 tys. miało problemy z używaniem telefonu domowego, 2,1 mln osób z codziennymi zakupami, a ponad 800 tys. z przygotowaniem i zażywaniem leków⁴.

Wyniki badania EHIS ukazują również częściowo skalę niezaspokojonych potrzeb w tej podstawowej dziedzinie życia człowieka, jaką jest samoobsługa. Częściej niż co czwarta osoba starsza mająca ograniczenia w prowadzeniu gospodarstwa domowego nie miała żadnej pomocy i musiała sobie radzić sama. Niespełna połowa osób chętnie by przyjęła pomoc ze strony innych osób czy urzędów lub zwiększenie wymiaru tej pomocy. Taką potrzebę sygnalizowały bardzo często osoby najstarsze. Blisko 30% najstarszych seniorów mających problemy z podstawową samoobsługą musiało sobie samodzielnie radzić bo nie miało żadnej pomocy, a co druga osoba z takimi ograniczeniami chciałaby jakąś pomoc uzyskać, bądź ją znacznie rozszerzyć. Wśród siedemdziesięciolatek borykających się z takimi problemami 3/5 musiało radzić sobie samodzielnie, lecz co trzeci chętnie by przyjął dodatkową pomoc. Potrzeba pomocy jest zróżnicowana w zależności od typu gospodarstwa domowego, w którym żyje osoba starsza. Ponad 30% osób starszych mających problemy z samoobsługą żyło samotnie, co trzecia w gospodarstwie dwuosobowym (z wiekowym współmałżonkiem/partnerem lub dorosłym dzieckiem czy siostrą lub bratem), a tylko co trzecia w gospodarstwie bardziej liczniejszym - składającym się z co najmniej trzech osób⁵. Reasumując blisko 1,3 mln osób w wieku 65 lat i więcej stwierdziło, że pomoc dla nich byłaby wskazana.

3.1. Szczegółowa charakterystyka niepełnosprawnych osób dorosłych (w wieku 15 lat i więcej)

Szacuje się, że liczba osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej liczyła w końcu 2014 r. prawie 4,7 mln osób, tj. prawie 15% ogółu populacji w wieku 15 lat i więcej. Pod uwagę wzięto osoby posiadające orzeczenie prawne lub/i ograniczoną zdolność wykonywania czynności, ale tylko w stopniu poważnym. Odsetek wśród kobiet, jak i wśród mężczyzn był taki sam i wyniósł po 14,5%. Wiek środkowy (mediana) osób niepełnosprawnych wynosił 63 lata i w porównaniu do badania stanu zdrowia z 2009 r., wzrost o 2 lata. Niepełnosprawne kobiety były znacznie starsze od mężczyzn (odpowiednio 66 lata i 60 lat). Prawie 77% dorosłych osób niepełnosprawnych posiadało orzeczenie prawne o niepełnosprawności. Częściej niż co piąta osoba niepełnosprawna nie posiadała orzeczenia, a więc nie miała prawnego statusu osoby niepełnosprawnej. Pozostałe 23% osób nie posiadało prawnego

4 Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r., op. cit., s. 73.

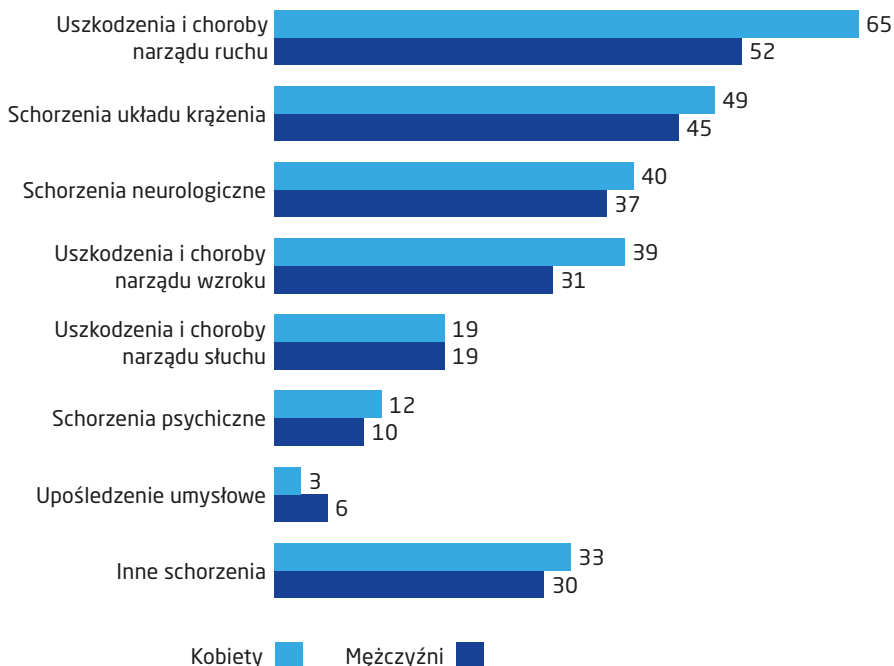
5 Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r., op. cit., s. 72.

potwierdzenia niepełnosprawności, ale deklarowało, że ma poważne ograniczenia w wykonywaniu zwykłych czynności.

Liczba osób niepełnosprawnych z prawnym orzeczeniem liczyła ponad 3,6 mln osób. W zbiorowości tej najliczniej reprezentowane były osoby mające umiarkowany stopień niepełnosprawności (blisko 1,6 mln osób), następnie znaczny (prawie 1,1 mln) oraz lekki - mniej niż 1 mln osób. Równocześnie prawie 64% osób posiadających orzeczenie prawne o niepełnosprawności nie zgłaszało poważnych ograniczeń w zakresie wykonywania codziennych czynności, co najwyżej lekkie.

Zgodnie z wynikami badania, ponad 70% orzeczeń o znacznym stopniu niepełnosprawności posiadały osoby w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej), a kolejne 12% dotyczy osób w wieku produkcyjnym niemobilnym (50-59 lat). 1/4 orzeczeń o lekkim stopniu niepełnosprawności obejmowała osoby stosunkowo młode, tj. w wieku 15-49 lat, a kolejną liczną grupę stanowią osoby pięćdziesięcioletnie - blisko 30% ogółu osób legitymujących się orzeczeniem o lekkim stopniu niepełnosprawności. W przypadku orzeczenia o umiarkowanym stopniu niesprawności, blisko co drugie dotyczyło osoby w wieku produkcyjnym (15-59 lat).

Wykres 2. Występowanie grup schorzeń u dorosłych osób niepełnosprawnych (w %)

Źródło: Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r.

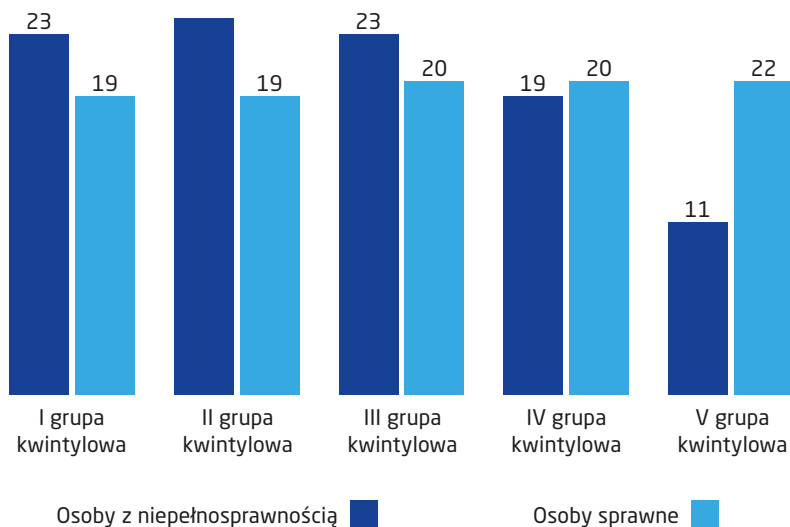
Osoby niepełnosprawne zwykle gorzej oceniają swoje zdrowie niż osoby sprawne, częściej występują u nich długotrwałe problemy zdrowotne czy choroby przewlekłe, częściej też muszą korzystać z pomocy medycznej. Potwierdzają to wyniki badania. W tej grupie ludności najczęściej występowały uszkodzenia i choroby narządu ruchu (u 59% dorosłych osób niepełnosprawnych), w następnej kolejności – schorzenia układu krążenia (47%), schorzenia neurologiczne (38%), uszkodzenia i choroby narządu wzroku (ponad 35%), słuchu (19%) oraz schorzenia psychiczne (11%). Na wykresie 2 przedstawiono występowanie grup schorzeń u niepełnosprawnych kobiet i mężczyzn.

3.2. Charakterystyka niepełnosprawnych dzieci (0-14 lat)

Liczba dzieci niepełnosprawnych ogółem wyniosła na koniec 2014 r. ponad 211 tys. W tej grupie było 55 tys. dzieci niepełnosprawnych prawnie i biologicznie, blisko 127 tys. tylko z prawnym orzeczeniem oraz 29 tys. dzieci niepełnosprawnych tylko biologicznie. Liczba niepełnosprawnych chłopców była ponad dwukrotnie wyższa niż dziewczynek – 144 tys. w stosunku do 67 tys. dziewczynek. Największą grupę stanowiły osoby niepełnosprawne tylko prawnie – wśród dziewczynek blisko 38 tys., zaś wśród chłopców ponad 89 tys. Najbardziej wazące zbiorowości zarówno niepełnosprawnych chłopców, jak i dziewczynek dotyczyły najstarszej grupy wieku (10-14 lat). Znacznie więcej niepełnosprawnych dzieci żyło w miastach niż na wsi, odpowiednio 140 tys. i 72 tys.⁶

Dochody osób z niepełnosprawnością

Wyk. 3. Zróżnicowanie dochodów osób niepełnosprawnych i sprawnych (w %)

Źródło: Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r.⁷

6 Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r., op. cit., s. 114-115.

7 Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r., op. cit., s. 111.

Poziom zamożności osób niepełnosprawnych jest nieznacznie niższy niż osób sprawnych i zróżnicowany. Jak wskazują dane o dochodzie ekwiwalentnym (nie ujmują całej populacji, a tylko około 80%), 70% populacji osób niepełnosprawnych została zakwalifikowana do trzech najniższych grup dochodowych, natomiast w populacji osób sprawnych mniej niż 60%. Tylko co dziewiąta osoba niesprawna miała wysokie dochody, natomiast wśród osób sprawnych – częściej niż co piąta. Dane te zostały zaprezentowane na wykresie numer 3.

3.3. Poziom wykształcenia osób z niepełnosprawnością

Poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych jest relatywnie niższy niż sprawnych; aż 61% niepełnosprawnych legitymowało się wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym, podczas gdy wśród osób sprawnych udział ten wynosił 41%. Tylko co dziesiąta osoba niepełnosprawna miała wykształcenie wyższe, podczas gdy wśród osób sprawnych blisko co czwarta. Generalnie dorosłe kobiety niepełnosprawne były lepiej wykształcone niż ich niepełnosprawni rówieśnicy. Prawie 42% niepełnosprawnych kobiet legitymowało się wykształceniem co najmniej średnim, natomiast wśród niepełnosprawnych mężczyzn tylko co trzeci⁸.

Równocześnie należy zauważyć, że obserwowany jest w Polsce trend, zgodnie z którym na przestrzeni ostatnich lat wyraźnie widać rosnący odsetek osób z niepełnosprawnościami z wykształceniem wyższym – 12% w II kwartale 2018r.⁹ w stosunku do 8% z wykształceniem wyższym w 2011 roku¹⁰.

3.4. Osoby z niepełnosprawnością – niewykorzystany potencjał na rynku pracy

Według GUS w 2040 roku mediana wieku polskiego społeczeństwa przekroczy już 50 lat. Dodając do tego bardzo niski wskaźnik dzietności (1,48 w 2017 r. według danych Eurostat¹¹) warunkujący obecny brak możliwości zachowania zastępowalności pokoleń otrzymujemy wyraźny obraz jasnych konsekwencji obserwowanych zjawisk demograficznych dla funkcjonowania rynku pracy – rosnącego problemu braku naturalnego uzupełniania zasobów pracujących przez osoby młode wchodzące

8 Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r., op. cit., s. 113.

9 Niepełnosprawni.gov.pl; dostęp w dniu 28.12.2018; BAEL 2018r., dane podane za: Badanie sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami objętych usługami aktywizacji zawodowej przez Fundację Aktywizacja. Raport z badań, realizator: Fundacja Aktywizacja, zespół badawczy: Fundacja Aktywizacja; Pion Badań i Rozwoju: dr Sylwia Daniłowska, Agata Gawśka, Magdalena Kociejko. Współpraca przy prowadzeniu badania: Fundacja Idea Rozwoju – Maciej Koniewski, Paulina Skórska, Piotr Stronkowski, Warszawa, marzec 2019 r. W badaniu wzięła udział część klientów Fundacji Aktywizacja – tych, którzy uczestniczyli w programach aktywizacji zawodowej współfinansowanych z krajowych środków publicznych w okresie od kwietnia 2015 do marca 2018 i którzy po ich ukończeniu podjęli zatrudnienie (ostatecznie w badaniu CATI wzięły udział 564 osoby).

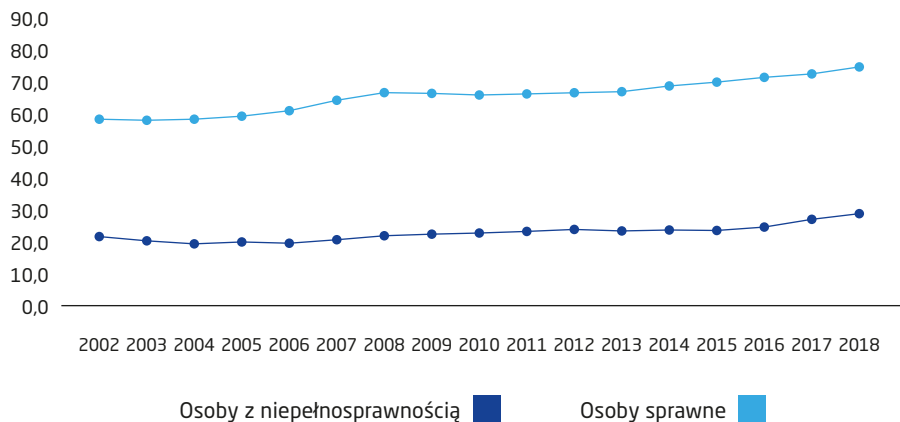
10 Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2011; GUS, dane podane za: Badanie sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami objętych usługami aktywizacji zawodowej przez Fundację Aktywizacja. Raport z badań, op.cit.

11 Eurostat, Fertility indicators, dostęp: 21.03.2019 r., dane podane za: Badanie sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami objętych usługami aktywizacji zawodowej przez Fundację Aktywizacja. Raport z badań, op.cit.

na rynek pracy i związanego z tym zmniejszenia potencjalnych zasobów pracy, tj. osób w wieku produkcyjnym oraz rosnącej liczby obywateli w wieku emerytalnym. W świetle powyższych danych konieczne wydaje się zidentyfikowanie obszarów i grup społecznych, których potencjał nie jest jeszcze w pełni wykorzystany i na których zarówno pracodawcy, jak i kreatorzy polityki rynku pracy powinni się skoncentrować. Dane dotyczące prezentowanego niżej wskaźnika zatrudnienia pokazują, że jedną z tych grup są osoby z niepełnosprawnością. Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w tzw. ekonomicznym wieku produkcyjnym (18-59 dla kobiet i 18-64 dla mężczyzn) wynosiła średniorocznie 1 773 tys., co stanowi około 8,0% ludności w tym wieku¹². Osoby te stanowią więc bardzo duży potencjalny zasób pracy.

Biorąc pod uwagę niezwykle niski (nieporównywalny do średniej w Unii Europejskiej) wskaźnik zatrudnienia wśród osób z niepełnosprawnością, co uwidoczniono na wykresie 4 oraz dwukrotnie wyższą stopę bezrobocia niż w przypadku osób sprawnych uzasadnione wydaje się stwierdzenie, że to właśnie tego sektora potencjalnych pracowników rynek pracy jeszcze nie dostrzega lub jeśli dostrzega, to w zbytnie małym stopniu¹³.

Wykres 4. Wskaźnik zatrudnienia osób z niepełnosprawnością i osób sprawnych w Polsce.

Źródło: Badanie sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami objętych usługami aktywizacji zawodowej przez Fundację Aktywizacja. Raport z badań.

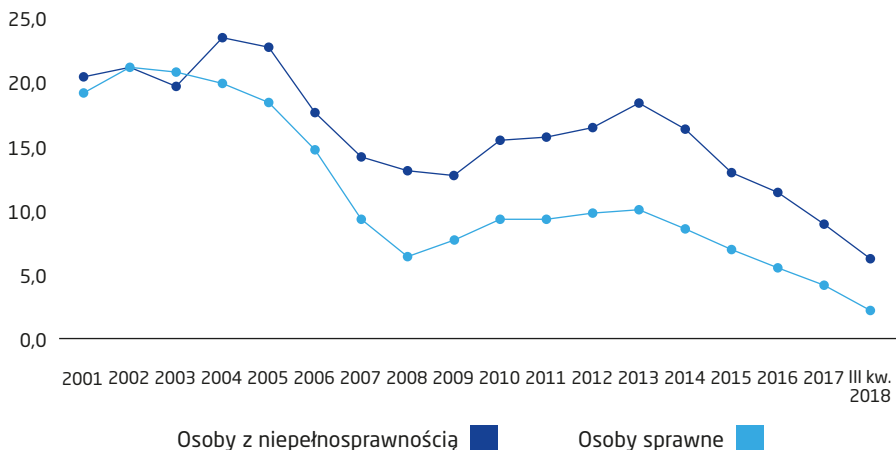
Zgodnie z wynikami badania EHIS zdecydowana większość dorosłych osób niepełnosprawnych (blisko 80%) określiła swój status na rynku pracy jako osoby biernie

12 <http://www.niepelnosprawni.gov.pl/p,78,dane-demograficzne>

13 Badanie sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami objętych usługami aktywizacji zawodowej przez Fundację Aktywizacja. Raport z badań, op. cit., s. 10.

zawodowo, a tylko co piąta osoba pracowała lub poszukiwała pracy¹⁴. Równocześnie w ostatnich latach obserwuje się poprawę sytuacji na rynku pracy, w tym systematyczny spadek stopy bezrobocia i rosnący wskaźnik zatrudnienia zarówno wśród osób sprawnych, jak i osób z niepełnosprawnością, co obrazuje wykres numer 5.

Wykres 5. Stopa bezrobocia osób z niepełnosprawnością i osób sprawnych w wieku produkcyjnym w Polsce według danych BAEL¹⁵.

Źródło: Badanie sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami objętych usługami aktywizacji zawodowej przez Fundację Aktywizacja. Raport z badań.

Tymczasem właśnie brak gotowości i motywacji do podjęcia zatrudnienia stanowi, jak wynika z Badania potrzeb osób niepełnosprawnych przeprowadzonego w 2017 roku na zlecenie PFRON-u, jedną z podstawowych barier w procesie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością. Wśród osób objętych badaniem aż 84% przyznało wprost, że nie poszukują aktywnie pracy¹⁶. Warto dodać, że jednym z czynników wymienianych przez osoby z niepełnosprawnościami, jako przyczyny

14 Stan zdrowia ludności Polski w 2014 r., op. cit., s. 113.

15 Aby osoba została uznana za bezrobotną według badania BAEL, musi spełniać następujące warunki: nie pracowała w okresie badanego tygodnia, przez 4 tygodnie poszukuje aktywnie pracy oraz jest gotowa do podjęcia pracy w badanym lub następnym tygodniu. Dla porównania, w bezrobociu rejestrowym ujmowane są wszystkie osoby zarejestrowane w Powiatowych Urzędach Pracy. Część osób zarejestrowanych w urzędach pracy jako bezrobotni nie jest faktycznie zainteresowana podjęciem pracy, a mimo to pozostaje w ewidencji zazwyczaj w celu otrzymania zasiłku bądź ubezpieczenia społecznego. Według BAEL osoby te są bierne zawodowo, a nie bezrobotne. Przedmiotowe podejście metodologiczne stosowane w BAEL ma bezpośredni wpływ na wyniki prezentowanych danych. Dane podane za: Badanie sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami objętych usługami aktywizacji zawodowej przez Fundację Aktywizacja. Raport z badań, op.cit.

16 Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych. Raport końcowy, Badania Społeczne Marzena Sochańska-Kawiecka, 2017r., s. 13. Było to ogólnopolskie badanie jakościowo - ilościowe zrealizowane na zlecenie Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

bierności zawodowej jest obawa przed utratą prawa do otrzymywania renty. Równocześnie, jak wykazało badanie osoby z niepełnosprawnością w ogromnej większości mają bardzo niską wiedzę na temat zasad wstrzymania renty w przypadku pracy zarobkowej – ponad połowa w ogóle nie orientuje się w tych zasadach, a nawet wśród osób, które deklarują, że wiedzą coś na ten temat wiedza ta okazuje się błędna. Mniej niż 7% badanych w ogóle zbliżyło się w odpowiedziach do podania poprawnej kwoty, przy której zawieszona jest renta¹⁷.

Warto podkreślić znikomy udział w procesie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością Powiatowych Urzędów Pracy – instytucje te, mimo iż powołane do świadczenia wsparcia w tym zakresie, okazały się praktycznie nieobecne lub ich działania były jednostkowe i marginalne z perspektywy całego procesu. Dane z badania pokazują, że jedynie 38% respondentów korzystało ze wsparcia PUP przed rozpoczęciem udziału w programie aktywizacji zawodowej w Fundacji. Ponadto tylko 3% respondentów wskazało na tę instytucję jako miejsce, do którego zwróciliby się w przypadku utraty pracy¹⁸.

3.5. Sytuacja opiekunów osób zależnych

Badania nad sytuacją opiekunów osób niepełnosprawnych przeprowadziła w 2015 roku Europejska Fundacja na Rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy (Eurofound)¹⁹. Wyniki różnych badań dotyczących sytuacji opiekunów rodzinnych zebrało także Europejskie Stowarzyszenie na Rzecz Opiekunów (Eurocarers)²⁰. Poniżej przedstawiono najważniejsze wnioski płynące ze wspomnianych badań.

W krajach Unii Europejskiej, pomimo rozwijającego się systemu opieki nad osobami zależnymi, większą część tej pracy wykonują nieodpłatnie członkowie rodzin. Nierzadko łączą oni pracę zawodową z opieką nad zależnymi członkami rodziny. W krajach Unii Europejskiej 7% pracujących mężczyzn i 11% pracujących kobiet świadczy regularnie opiekę nad zależnymi członkami rodziny – codziennie lub przynajmniej kilka razy w tygodniu. Dotyczy to zwłaszcza osób w wieku 50 – 65+ (odpowiednio jest to 10% pracujących mężczyzn i 14% pracujących kobiet). W sytuacji wydłużania się okresu aktywności zawodowej ludzi a także wydłużania się spodziewanej długości życia Europejczyków, w przyszłości coraz większa liczba pracujących Europejczyków, zmuszona będzie łączyć pracę zawodową z opieką nad zależnymi członkami rodziny (przede wszystkim osobami niesamodzielnymi ze względu na wiek i/lub niepełnosprawność). W krajach Unii Europejskiej około 50% opiekunów godzi sprawowanie opieki z pracą. Od 7 do 21% nieformalnych opiekunów ogranicza wymiar pracy, a od 3% do 18% wycofuje się z rynku pracy. Wśród osób aktywnych zawodowo pełniących obowiązki opiekuńcze, w pełnym wymiarze czasu pracuje 90% mężczyzn i już tylko 50% kobiet.

Według badania Eurofound w Polsce odsetek opiekunów rodzinnych wśród osób w wieku produkcyjnym wynosi 12%, co sytuuje nasz kraj na 4. miejscu w Unii Europejskiej.

17 Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych. Raport końcowy, op. cit., s. 13.

18 Badanie sytuacji zawodowej osób z niepełnosprawnościami objętych usługami aktywizacji zawodowej przez Fundację Aktywizacja. Raport z badań, op. cit., s., 70.

19 <https://www.eurofound.europa.eu/publications/report/2015/working-conditions-social-policies/working-and-caring-reconciliation-measures-in-times-of-demographic-change>

20 <https://eurocarers.org/publications/reconciling-work-and-care-the-need-to-support-informal-carers/>

Utrzymanie możliwości prowadzenia życia zawodowego jest ważne dla opiekunów: praca daje im dostęp do ważnych sieci społecznych, możliwość pełnienia roli innej niż praca opiekuńcza, a także pomaga im zachować możliwość rozwoju zawodowego i nauki oraz poczucie bycia włączonym w społeczeństwo. Badania pokazują, że opiekunowie, którzy są w stanie połączyć pracę zawodową i opiekę nad osobami zależnymi, mają lepszą jakość życia i wyższą samoocenę, a zarazem są produktywni z punktu widzenia gospodarczego, obciążają system pomocy społecznej, wpływają na wysokość swojej emerytury itd. Równocześnie wśród wielu skutków sprawowania opieki (także w przypadku łączenia jej z pracą zawodową) autorzy badań wymieniają m.in.: stres, wyczerpania emocjonalne, depresję - 14% osób opiekujących się zależnym członkiem rodziny na pełny etat deklaruje, że cierpi na depresję (to dwa razy więcej, niż opiekunowie łączący pracę zawodową i opiekę). Oprócz skutków dotyczących bezpośrednio opiekunów, wyliczane są również skutki dotyczące pracodawców i całego systemu państwowego.

Jak pokazują badania, rozwiązania instytucjonalne opieki formalnej są zbyt drogie w większości państw członkowskich UE. Równocześnie zwiększenie roli rodzin w opiece długoterminowej również nie jest możliwe, ponieważ to jeszcze bardziej zmniejszyłoby dostępny dla nich obszar aktywności zawodowej i spowodowało problemy w przyszłości dla dzisiejszych opiekunów. Polskie prawo ułatwia łączenie pracy z opieką nad dziećmi i spełnianiem obowiązków rodzicielskich. Natomiast obecnie coraz częściej w debacie publicznej podejmowany jest (najczęściej z inicjatywy samych opiekunów) wątek opieki nad dorosłymi osobami zależnymi. W tym kontekście poruszany jest przede wszystkim problem niewłaściwej w stosunku do potrzeb wysokości finansowego wsparcia udzielanego przez państwo opiekunom niepełnosprawnych osób dorosłych ogółem, a pewnych podgrup w szczególności - niewłaściwa do potrzeb wysokość wsparcia rodzin niepełnosprawnych dorosłych ogółem, a pewnych podgrup w szczególności - zbyt niskie kwoty pomocy w relacji do niskiego dochodu w tych rodzinach oraz wysokich kosztów ponoszonych w związku z kształceniem, leczeniem i edukacją osób z niepełnosprawnością, które to koszty w praktyce tylko w części są pokrywane z publicznych środków²¹. Coraz częściej w debacie publicznej pojawi się również problem braku możliwości podejmowania pracy zarobkowej przez opiekuna pobierającego świadczenie pielęgnacyjne.

Warto przybliżyć dane, które obrazują skalę zasygnalizowanych nierówności w zakresie wsparcia finansowego udzielonego opiekunom osób niepełnosprawnych:

- osoby, które zrezygnowały z jakiegokolwiek aktywności zawodowej w okresie sprawowania opieki nad bliską osobą, która niepełnosprawna stała się od urodzenia lub w dzieciństwie (najczęściej są to rodzice osób niepełnosprawnych od dziecka), otrzymują obecnie tzw. świadczenie pielęgnacyjne wypłacane w ramach systemu pomocy społecznej, niezależnie od dochodu w rodzinie;
- osoby zajmujące się niezdolną do samodzielnej egzystencji osobą bliską, której niepełnosprawność powstała już w dorosłym życiu, otrzymują zasiłek dla opiekuna, którego otrzymanie zależne jest od kryterium dochodowego;
- opiekunowie przebywający na emeryturach i rentach (nierzadko już starsze

21 <https://krytykapolityczna.pl/kraj/bakalarczyk-uzawodowienie-opiekunow-moralnie-zasadne-ale-ma-pulapki/>

i schorowane osoby), którzy choć od wielu lat zajmują się swoimi niesamodzielnymi bliskimi, nie otrzymują z tego tytułu ani świadczenia pielęgnacyjnego, ani specjalnego zasiłku opiekuńczego, bowiem warunkiem ich otrzymania jest brak uprawnień emerytalno-rentowych po stronie opiekuna;

- osobom, które zajmują się niesamodzielnymi bliskimi, ale nadal pozostają przynajmniej w pewnej mierze aktywne zawodowo, również nie przysługuje żadne ze świadczeń z tytułu pełnionej opieki – choć ich sytuację materialną poprawia oczywiście dochód z pracy, trzeba pamiętać, że rodziny takie zwykle są narażone na ponoszenie dodatkowych kosztów, wynikających choćby z konieczności zapewnienia opieki w zastępstwie na czas pracy,
- jako piątą grupę można wyróżnić osoby, które opiekując się długoterminowo bliskimi, znajdują się poza rynkiem pracy i nie mają zabezpieczenia emerytalno-rentowego (w związku z wiekiem czy stanem zdrowia), ale też nie kwalifikują się do któregośkolwiek ze świadczeń z tytułu sprawowanej opieki – ze względu na albo przekroczenie progu dochodowego, albo brak obowiązku alimentacyjnego wobec podopiecznego – nie otrzymują oni praktycznie żadnego zabezpieczenia ze strony państwa.

4. System wsparcia osób z niepełnosprawnością w Polsce

Działania systemowe na rzecz osób niepełnosprawnych reguluje w Polsce Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych z dn. 27 sierpnia 1997 z późniejszymi zmianami. Ustawa ta dotyczy osób niepełnosprawnych wedle przyjętej tutaj definicji prawnej, a zatem takich, których niepełnosprawność została potwierdzona odpowiednim orzeczeniem.

Zadania wynikające z ustawy realizują organy administracji rządowej, organy jednostek samorządu terytorialnego i PFRON. Ustawa określa zakres odpowiedzialności poszczególnych instytucji na poziomie centralnym oraz lokalnym.

4.1. Poziom centralny

Na poziomie centralnym kluczową instytucją systemu jest Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Minister właściwy ds. zabezpieczenia społecznego w myśl ustawy wydaje rozporządzenia w zakresie organizacji całego systemu, w szczególności dla instytucji szczebla lokalnego. Rozporządzenia te dotyczą warunków, wymagań i obowiązków poszczególnych elementów systemu. MRPiPS określa m.in. warunki tworzenia i działania WTZ, turnusów rehabilitacyjnych, warunki i tryb przyznawania środków i dofinansowań, warunki i zasady wydawania orzeczeń o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności, a także orzeczeń o całkowitej lub częściowej niezdolności do pracy ustala wzory dokumentów i zasady sprawozdawczości, określa rodzaje wydatków i warunki skorzystania ze środków funduszy rehabilitacji, określa rodzaje zadań powiatu, które mogą być dofinansowywane ze środków Funduszu, a także tryb postępowania i zasady dofinansowania Ponadto Ministerstwo pełni funkcje odwoławcze dla decyzji niższych instancji, a także wykonuje zadania kontrolne. Ustawa

przypisuje też pewne zadania Ministerstwu Zdrowia i Ministerstwu Finansów - ich ministrowie działają jednak w porozumieniu z ministrem właściwym ds. zabezpieczenia społecznego, pełniąc rolę konsultacyjną.

Odrębnym podmiotem z poziomu centralnego jest Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych. Jest to fundusz celowy, którego przychodami są przede wszystkim wpłaty pracodawców z tytułu nieosiągnięcia wskaźnika zatrudnienia osób niepełnosprawnych oraz dotacje z budżetu państwa. Środki z Funduszu przeznacza się m.in. realizację działań wyrównujących różnice między regionami, na zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych realizowane przez fundacje i organizacje pozarządowe; realizację programów wspieranych ze środków pomocowych Unii Europejskiej na rzecz osób niepełnosprawnych przewidzianych do wdrożenia w danym roku, dofinansowanie zadań wynikających z programów rządowych, w tym ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich oraz przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych, a także pomoc rodzinom, których członkami są osoby niepełnosprawne, programy, służące rehabilitacji społecznej i zawodowej, w szczególności adresowane do osób niepełnosprawnych oraz do rodzin, których członkami są osoby niepełnosprawne, finansowanie w części lub całości badań, ekspertyz i analiz dotyczących rehabilitacji zawodowej i społecznej.

4.2. Poziom lokalny

Na poziomie lokalnym za realizację zadań związanych z rehabilitacją społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych w myśl Ustawy odpowiedzialne są organy samorządu terytorialnego.

Samorząd województwa odpowiada za opracowanie i realizację wojewódzkich programów dotyczących wyrównywania szans osób niepełnosprawnych przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania osób niepełnosprawnych, dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych, dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej, współpracę z organami administracji rządowej oraz powiatami i gminami w realizacji zadań wynikających z ustawy oraz współpracę z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Na poziomie województwa działają także wojewódzkie zespoły ds. orzekania o niepełnosprawności, jako druga instancja orzekająca.

W zakresie rehabilitacji i aktywizacji zawodowej system przewiduje następujące elementy:

1. Wsparcie bezpośrednio dla ON;
2. Wsparcie dla pracodawców zatrudniających ON;
3. Szczególną rolę odgrywa rehabilitacja społeczna:
  - Dofinansowanie usług tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika;
  - Likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych w związku z indywidualnymi potrzebami osób niepełnosprawnych;
  - Likwidacja barier w dostępie do społeczeństwa informacyjnego (np. pilotażowy program „Aktywny Samorząd”);

- Likwidacja barier transportowych (np. pilotażowy program „Aktywny Samorząd”);
  - Turnusy rehabilitacyjne;
  - Warsztaty Terapii Zajęciowej, Zakłady Aktywności Zawodowej;
  - Zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze, likwidacja barier w poruszaniu się;
  - Karta parkingowa dla osoby niepełnosprawnej.
4. W zakresie edukacji:
- Pomoc w uzyskaniu wykształcenia poprzez dofinansowanie kosztów edukacji w szkole policealnej, kolegium lub w szkole wyższej (studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia, jednolite studia magisterskie, studia podyplomowe lub doktoranckie prowadzone przez szkoły wyższe w systemie stacjonarnym/ dziennym lub niestacjonarnym/ wieczorowym/ zaocznym lub eksternistycznym, w tym również za pośrednictwem Internetu) (program pilotażowy „Aktywny Samorząd”);
  - Szkolenia i kursy zawodowe organizowane przez powiatowe urzędy pracy.
5. Usługi placówek i ośrodków.

Obok wsparcia finansowego osoby niepełnosprawne mogą także korzystać z usług różnego rodzaju placówek i ośrodków. W 2015 r. w Polsce działały 2 594 placówki dla 150 tys. osób - w tym ponad 800 domów pomocy społecznej, 799 ośrodków wsparcia, 263 dziennych i 26 rodzinnych domów pomocy, a także 699 warsztatów terapii zajęciowej.

Bezpośrednie wsparcie finansowe:

Dziecku z niepełnosprawnością, osobie z niepełnosprawnością w wieku powyżej 16 roku życia, jeżeli legitymuje się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności (niezależnie od tego czy pobiera rentę socjalną wypłacaną z ZUS czy nie) oraz osobie, która ukończyła 75 lat przysługuje zasiłek pielęgnacyjny wypłacany w ramach systemu pomocy społecznej.

Osoby z niepełnosprawnością w stopniu znacznym, wymagające stałego wsparcia w codziennym funkcjonowaniu (choć nie wszystkie) mają prawo do renty socjalnej lub renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy wypłacanej przez ZUS.

W sytuacji spełniania kryteriów dostępu, osoby z niepełnosprawnością mogą otrzymywać zasiłki stałe, okresowe, specjalne zasiłki opiekuńcze, dodatki do zasiłków rodzinnych (składki zdrowotne dla osób pobierających zasiłek stały).

W analizach eksperckich wymieniany jest szereg wad i obciążań systemu wsparcia osób niepełnosprawnych w Polsce, które skutkują jego nieskutecznością i nieefektywnością - nie pozwalają beneficjentom na skorzystanie ze wsparcia w takiej formie i wymiarze, jaka byłaby dla nich najbardziej właściwa. **Wśród najważniejszych barier należy wymienić:**

- fragmentaryzację odpowiedzialności w związku z sektorowym podziałem odpowiedzialności pomiędzy różne instytucje, już na poziomie rządowym,
- brak zintegrowanego centrum decyzyjnego i koordynacyjnego,
- brak mechanizmów łącznikowych pomiędzy różnymi etapami wsparcia i instytucjami różnych sektorów na ścieżce danej osoby,
- brak wymiany informacji o ON pomiędzy instytucjami,
- brak systemowej pomocy rodzinie osoby niepełnosprawnej,
- brak indywidualizacji i kompleksowości wsparcia,

- nieadekwatność wsparcia do rzeczywistych potrzeb (m.in. forma lub wysokość pomocy),
- rozbudowana biurokracja²²,
- zawiły i mało czytelny system orzekania o niepełnosprawności osób. Niepełnosprawność była i jest orzekana przez różne instytucje i dla różnych celów, ponadto wydane orzeczenia o niepełnosprawności nie są względem siebie równorzędne. Czasem elementy zawarte w posiadanym orzeczeniu nie są wystarczające dla uzyskania ulg i świadczeń, o które osoba niepełnosprawna chce wystąpić i musi ona poddać się badaniom wymaganym przez inny organ orzekający²³,
- utrudniony dostęp do specjalistów, w tym rehabilitantów (nie umożliwia płynności procesu leczenia i rehabilitacji),
- brak systemowej opieki nad rodzinami, w których rodzi się dziecko z niepełnosprawnością, w tym brak ułatwionego dostępu do konsultacji psychologicznych, terapii rodzin itp.,
- brak efektywnego systemu wsparcia uruchamianego w sytuacjach, w których osoba niepełnosprawna w wieku dorosłym zostaje sama i nie może liczyć na wsparcie jakiegokolwiek opiekuna rodzinnego czy nieformalnego. Brak wypracowanego i wdrożonego efektywnego systemu mieszkalnictwa wspomaganego i treningowego,
- brak wypracowanego i wdrożonego efektywnego systemu usług związanych z opieką wytchnieniową,
- brak jednolitego systemu przyznawania odpowiedniej wysokości świadczeń finansowych tak - powinny one realnie zabezpieczać potrzeby rodzin, a z drugiej strony zniesiony powinien zostać podział na tyle kategorii osób zabezpieczonych w różnym stopniu. Obecne dysproporcje są zdecydowanie za duże, a kryteria podziałów arbitralne i niezgodne z elementarną sprawiedliwością społeczną - wysokość otrzymywanych świadczeń nie wynika z potrzeb a warunkowana jest czynnikami drugorzędnymi takimi, jak m.in. wiek, w którym osoba stała się niepełnosprawna²⁴. Ponadto wsparciem otoczeni powinni zostać wszyscy faktyczni opiekunowie osób zależnych i zrównani w prawach powinni zostać opiekunowie dzieci z niepełnosprawnością i dorosłych osób z niepełnosprawnością.

5. Działalność organizacji pozarządowych na rzecz osób zależnych

Ustawa o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych w wielu miejscach przewiduje aktywny udział organizacji pozarządowych w działaniach na rzecz ON, jako uzupełnienie działań jednostek samorządu terytorialnego i PFRON. Zarówno Pełnomocnik, jak i samorząd lokalny w myśl Ustawy mają obowiązek współpracy z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz osób niepełnosprawnych. Podmioty trzeciego

22 „Badanie potrzeb osób niepełnosprawnych”, Raport końcowy, op. cit., str. 9.

23 Taki dualizm orzecznictwa powoduje również brak podstaw do rzetelnej i wiarygodnej informacji o tym, ile osób w Polsce faktycznie posiada prawne orzeczenie o niepełnosprawności.

24 <https://krytykapolityczna.pl/kraj/niepelnosprawnym-nalezy-sie-wiecej-i-rowniej/>

sektora mogą realizować zadania z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej ON zlecane przez PFRON lub przez jednostki samorządu terytorialnego (finansowane ze środków Funduszu). Określenie zakresu zadań, które mogą być powierzane lub wspierane spoczywa na ministrze ds. zabezpieczenia społecznego. Aktualnie kwestię tę reguluje Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2008 r. w sprawie rodzajów zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych zleczanych fundacjom oraz organizacjom pozarządowym. W rozporządzeniu wymieniono 12 rodzajów zadań, w tym m.in. prowadzenie rehabilitacji ON; organizowanie i prowadzenie szkoleń, kursów, warsztatów, grup środowiskowego wsparcia oraz zespołów aktywności społecznej dla ON - aktywizujących zawodowo i społecznie te osoby; organizowanie szkoleń, kursów i warsztatów dla otoczenia ON; organizowanie i prowadzenie zintegrowanych działań na rzecz włączania osób niepełnosprawnych w rynek pracy, w szczególności przez doradztwo zawodowe, przygotowanie i wdrożenie indywidualnego planu drogi życiowej i zawodowej oraz prowadzenie specjalistycznego poradnictwa zawodowego i pośrednictwa pracy, mających na celu przygotowanie do aktywnego poszukiwania pracy i utrzymania w zatrudnieniu ON; prowadzenie działań promocyjnych i integracyjnych, a także podejmowanie działań wspierających ON np. poprzez szkolenie tłumaczy języka migowego i tłumaczy przewodników, a także utrzymanie psów przewodników. Ponadto organizacje pozarządowe powinny wedle zapisów Ustawy mieć swoich reprezentantów we wszystkich ciałach konsultacyjnych od szczebla centralnego do lokalnego - przedstawiciele organizacji pozarządowych i fundacji mają wchodzić w skład Krajowej Rady Konsultacyjnej do Spraw Osób Niepełnosprawnych, a także w skład powiatowych i wojewódzkich radach społecznych ds. osób niepełnosprawnych. Trzeci sektor ma także swoich przedstawicieli w Radzie Nadzorczej PFRON.

6. Podsumowanie

Najważniejsze wnioski z przeprowadzonej analizy sytuacji osób niepełnosprawnych i opiekunów osób zależnych:

- Liczba osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej liczyła w Polsce w końcu 2014 r. prawie 4,7 mln osób, tj. prawie 15% ogółu populacji w wieku 15 lat i więcej. Wiek środkowy (mediana) osób niepełnosprawnych wynosił 63 lata.
- Częstość występowania niepełnosprawności biologicznej rośnie wraz z wiekiem, gwałtownie po ukończeniu 50 roku życia. Osoby niepełnosprawne biologicznie mają najczęściej trudności w wykonywaniu ciężkich prac domowych oraz robieniu zakupów. Ponadto część osób starszych ma trudności w zakresie wykonywania lżejszych prac domowych i dbania o sprawy finansowe i codzienne sprawy administracyjne.
- U osób około 50. roku życia pojawiają się zwykle poważne objawy depresji, a częstość ich występowania zwiększa się wraz z wiekiem badanych.
- Blisko 30% najstarszych seniorów mających problemy z podstawową samoobsługą musiało sobie samodzielnie radzić, bo nie miało żadnej pomocy, a co druga osoba z takimi ograniczeniami chciałaby jakąś pomoc uzyskać, bądź ją znacznie rozszerzyć.
- Poziom wykształcenia dorosłych osób niepełnosprawnych jest relatywnie niższy

niż sprawnych. Równocześnie zauważalna jest tendencja zgodnie, z którą wzrasta odsetek osób niepełnosprawnych legitymujących się wykształceniem na poziomie wyższym.

- Osoby z niepełnosprawnościami stanowią duży potencjalnie zasób pracy. Wciąż jednak nie jest on wystarczający wykorzystywany. Wskaźnik zatrudnienia wśród osób z niepełnosprawnością jest niezwykle niski (nieporównywalny do średniej w Unii Europejskiej), a stopa bezrobocia wśród osób z niepełnosprawnością jest dwukrotnie wyższa niż w przypadku osób sprawnych.
- Jedną z podstawowych barier w procesie aktywizacji zawodowej osób z niepełnosprawnością stanowi brak gotowości i motywacji do podjęcia zatrudnienia. Ogromnym problemem związanym z aktywizacją zawodową osób z niepełnosprawnością jest również niechętna postawa znacznej części pracodawców wobec zatrudniania osób z niepełnosprawnością. W największym stopniu problem ten dotyczy osób z niepełnosprawnością intelektualną

Zaprezentowano dane dotyczące skali i charakterystyki zjawiska niepełnosprawności biologicznej i prawnej w Polsce, specyfiki systemu opieki nad osobami zależnymi, problemów, z jakimi zmagają się osoby zależne i ich opiekunowie a także trudności, na jakie napotykają organizacje pozarządowe stanowiące ważne ogniwo wspierania osób zależnych. kierunki, w jakich rozwijany powinien być system wspierania osób zależnych i ich opiekunów, elementy, które wymagają wzmocnienia oraz potrzeby osób zależnych i ich opiekunów, które wymagają zaspokojenia.

Najważniejsze kierunki, w jakich rozwijany powinien być system wspierania osób zależnych i ich opiekunów:

- Konieczność wypracowania rozwiązań, które pozwolą odpowiedzieć na duże zapotrzebowanie wśród osób zależnych i ich opiekunów na dodatkowe wsparcie opiekuńcze, w tym wsparcie świadczone przez wolontariuszy oraz profesjonalnych opiekunów osób zależnych,
- Potrzeba promowania i rozwijania wolontariatu, jako formy działania, która może być wykorzystywana wszechstronnie w systemie wspierania osób zależnych: jako sposób na zagospodarowywanie czasu wolnego a zarazem wykorzystywanie umiejętności i kompetencji osób starszych, osób z niepełnosprawnością w celu zapobiegania ich izolacji społecznej, poczucia osamotnienia i braku bycia użytecznym a także, jako źródła realnej pomocy dla innych osób zależnych i ich opiekunów;
- Potrzeba wypracowywania rozwiązań, które pozwolą na lepsze wykorzystanie potencjału osób z niepełnosprawnością nie tylko na rynku pracy ale również w życiu społecznym, uwzględniających aspekt budowania motywacji do podjęcia zatrudnienia i włączenia się w życie obywatelski ale też rozwijających umiejętności współpracy pełnosprawnych z osobami z niepełnosprawnościami (np. w zakresie komunikacji).

Dlatego mając na uwadze powyższe, niezbędnym jest wdrażanie takich rozwiązań, które będą miały wpływ na poprawę jakości życia tak osób niepełnosprawnych jak i ich opiekunów a przede wszystkim włączały te osoby do życia społecznego.

Rekomendowane do wdrażania usługi wypracowane w ramach projektu „Chcemy pracować - Innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych” stanowią odpowiedź na wymienione wcześniej potrzeby i ograniczenia.

Przedstawione poniżej pomysły na innowację społeczną/usługę socjalną niewątpliwie spełniają kryteria innowacyjności a wdrożenie ich spowoduje usprawnienie funkcjonowania osób zależnych i ich opiekunów we wszystkich aspektach życia tak osobistego, rodzinnego, zawodowego jak i społecznego. Wpłynie też niewątpliwie na zmianę stereotypów związanych z postrzeganiem ról dla osób niepełnosprawnych w społeczeństwie a także na integrację ich ze środowiskiem.

7. Innowacje społeczne rekomendowane do wdrożenia na szeroką skalę.

7.1. Opis Innowacji społecznej pn. „Lodołamacz stereotypów i samotności” - realizator - Stowarzyszenie „Karuzela” w Radomiu

„Lodołamacz stereotypów i samotności”

Innowacja społeczna zrealizowana na podstawie umowa o powierzenie grantu nr ZS-II.042.1.6.13.2018 z dnia 22.05.2018 w ramach projektu „Chcemy pracować - Innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych”, nr umowy: POWR.04.01.00-00-I062/15 Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, zawartej w dniu 12.07.2016 roku pomiędzy Ministrem Rozwoju, z siedzibą w Warszawie, Pl. Trzech Krzyży 3/5 a Gminą Miasta Radom.

Innowacyjna usługa społeczna dla osób zależnych zrealizowana przez Stowarzyszenie „Karuzela” w Radomiu

1. Nazwa innowacji społecznej.

Umowa o powierzenie grantu nr ZS-II.042.1.6.13.2018 z dnia 22.05.2018 w zakresie realizacji innowacji społecznej pn. „Lodołamacz stereotypów i samotności” w ramach projektu „Chcemy pracować - innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych” (nr umowy: POWR.04.01.00-00-I062/15) w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, zawartej w dniu 12.07.2016 roku pomiędzy Ministrem Rozwoju, z siedzibą w Warszawie, Pl. Trzech Krzyży 3/5 a Gminą Miasta Radom.

2. Istota innowacji.

Istotą innowacji „Lodołamacz stereotypów i samotności” jest model współpracy i integracji środowiska osób starszych tj. pokolenia +60, osób z niepełnosprawnością, osób zależnych w tym dzieci i młodzieży oraz ich opiekunów.

WARTOŚĆ DODANA

Współpraca 3 pokoleń, ze szczególnym uwzględnieniem wymiany doświadczeń między pokoleniem dzieci a pokoleniem osób starszych w ramach Treningu Umiejętności Społecznych.

3. Cel innowacji.

Cel innowacji polega na połączeniu środowiska osób dojrzałych, starszych z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami, w szczególności z zaburzeniami ze spektrum autyzmu itp. oraz ich rodzinami, co przeciwdziała wycofaniu społecznemu, zawodowemu, bierności, służy realizacji wspólnych działań i wzajemnej pomocy.

Innowacją jest zaangażowanie i wykorzystanie wiedzy i doświadczenia osób starszych, uświadomienie źródła wielu wartości, w tym kompetencji merytorycznych i wzajemne przełamanie stereotypów towarzyszących podobnym relacjom międzypokoleniowym.

WAŻNE!

- Model Treningu Umiejętności Społecznych zakłada połączenie w triady jedno dziecko z jego opiekunem i jedną osobą starszą, gdzie każdy z uczestników poznaje drugą stronę, uwarżliwia się na jej potrzeby i możliwości i poznaje obszary potencjalnych usług wzajemnych.
- Zbuduje przekonanie o potrzebie i możliwości wzajemnego wspierania się i doceniania każdego z pokoleń.

Zasadniczym elementem modelu są Treningi Umiejętności Społecznych prowadzone pod nadzorem specjalisty (pedagoga, psychologa) w diadach: jedno dziecko i jedna osoba starsza.

Celem treningów jest:

- kształtowanie właściwych zachowań społecznych u dzieci, ale również dzielenie się swoimi doświadczeniami, kompetencjami, wzajemne poznanie swoich potrzeb,
- uwarżliwienie się na nie, poznanie obszarów potencjalnych usług wzajemnych itd.

Integralnym elementem innowacji są warsztaty dla osób starszych i opiekunów osób zależnych dotyczące następujących tematów: pomoc sąsiedzka i wolontariat, poczucie własnej wartości i motywacja, warsztaty aktywizujące społecznie, specyfika funkcjonowania osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, ADHD i podobnymi (dla osób starszych), elastyczne formy zatrudnienia (dla opiekunów osób zależnych), warsztaty z kreowania własnego wizerunku, warsztaty podologiczne.

DLACZEGO LODOŁAMACZ?

Elementem nowatorskim tej usługi jest zaangażowanie seniorów do współdziałania z dziećmi i ich opiekunami w celu integracji pokoleń i umożliwienia dzielenia się posiadanymi przez wszystkie strony kompetencjami i doświadczeniem.

Innowacja zakłada nowatorskie podejście do treningów umiejętności społecznych dla dzieci z zaburzeniami zachowania.

4. Cel grupy docelowej, na której testowano innowację.

Innowacyjna usługa skierowana do dzieci z niepełnosprawnością intelektualną oraz zaburzeniami rozwojowymi (ADHD, autyzm), oraz osób starszych (60+) i opiekunów dzieci z niepełnosprawnością.

WAŻNE!

Innowacja zaproponowana została przez Stowarzyszenie, które specjalizuje się w pracy z dziećmi z autyzmem, Zespołem Aspergera, ADHD i ich opiekunami, stąd zaproponowana przez nie formuła integrowania pokoleń koncentruje się wokół kwestii pracy z dziećmi borykającymi się z zaburzeniami zachowania, w przypadku których treningi umiejętności społecznych odgrywają szczególną rolę.

NOWE WYZWANIE

Dla osób starszych udział w treningu stwarzał możliwość twórczego spędzenia wolnego czasu, ale też dawał im szansę bliższego poznania specyfiki funkcjonowania dzieci z zaburzeniami zachowania, nawiązania z nimi pozytywnych relacji a tym samym zmierzenia się z ewentualnie posiadanymi przez siebie uprzedzeniami, że innowacja dotyczy bardzo ważnej kwestii dość powszechnego w społeczeństwie niezrozumienia dla trudnej sytuacji, w której znajdują się dzieci z zaburzeniami zachowania i ich opiekunowie - stereotypowo dzieci te są postrzegane, jako niegrzeczne, a ich rodzice, jako niewydolni wychowawczo.

W rezultacie w ramach innowacji wypracowany został bardzo interesujący model treningu umiejętności społecznych angażujący seniorów, który z powodzeniem może być wdrażany i twórczo rozwijany przez podmioty zajmujące się wspieraniem dzieci z podobnymi trudnościami.

ZWIELOKROTNIONE KORZYŚCI:

Dla osób starszych:

- sposób na twórcze spędzenie wolnego czasu,
- nawiązanie relacji z przedstawicielami najmłodszego pokolenia, których wiele z tych osób nie posiadało,
- nabywanie realnych doświadczeń i tym samym zweryfikowanie swoich przekonań dotyczących sposobów funkcjonowania dzieci z zaburzeniami zachowania, właściwych sposobów socjalizowania tych dzieci itd.

Dla dzieci:

- udział w treningu umiejętności społecznych jest wskazaną formą terapii i działaniem, w którym zazwyczaj chętnie uczestniczą,
- pozwala na czerpanie z doświadczeń osób starszych,

- uczy odpowiednich wzorców zachowań,
- umożliwia nawiązanie wartościowych relacji z przedstawicielami najstarszego pokolenia.

5. Potrzeby grupy docelowej, które zaspokaja innowacja.

W starszym wieku, na skutek zmian w dotychczasowych, podstawowych rolach społecznych, mniej jest naturalnych możliwości zaspokajania potrzeb. Niemożliwość lub ograniczona możliwość zaspokajania swych potrzeb może pociągać za sobą wycofanie się człowieka i przechodzenie w stan oczekiwania. Konsekwencją tego procesu jest samotność społeczna człowieka starszego i ograniczenie jego sprawności społecznej. Z tej samotności społecznej wyłania się potrzeba przystosowanej egzystencji.

WAŻNE!

Potrzeba ta jest zaspokojona wtedy, gdy następuje stan względnej równowagi pomiędzy otoczeniem, środowiskiem człowieka, a jego psychiką. Egzystencja obejmuje zarówno stany oraz zmiany w zakresie zdrowia biologicznego i psychicznego, jak też w zakresie życia społecznego.

Zmianie sytuacji w życiu człowieka starszego, rodzą potrzebę bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego. Potrzeba bezpieczeństwa fizycznego jest wynikiem gorszego zdrowia i sprawności ruchowej, gospodarskiej i samoobsługowej. Zagrożenie wynika, więc z faktu, iż w wielu sytuacjach człowiek stary nie może zaspokoić swoich potrzeb podstawowych, co zagraża jego zdrowiu, a nawet życiu. Bezpieczeństwo psychiczne i jego odczuwanie wynika z dwu sfer życia -osobistego i społecznego -oraz takiej jego organizacji, aby zachował się pomiędzy nimi pewien ład, porządek, rytm, tradycja i nawyki. Zmiany wywołują uczucie zagrożenia i narastające niebezpieczeństwo osamotnienia. Coraz trudniejsze w miarę starzenia się, staje się zaspokojenie potrzeby uznania. Przejście na emeryturę, zmiana pozycji i ról społecznych, osłabienie więzi społecznych nie sprzyjają realizowaniu tej potrzeby. Potrzeba przynależności jest najczęściej realizowana poprzez małe grupy społeczne, jak rodzina i środowisko pracy.

Przynależność do grupy daje człowiekowi poczucie własnej wartości, sensu życia, uznania i przydatności. Ważne jest, aby w przewidywaniu nadchodzących zmian w życiu, w sposób świadomy rozszerzać swoje kontakty, przenosząc je na środowisko pozazawodowe i pozarodzinne. Grupy takie będą mogły świetnie zastępować kontakty zawodowe. Takie planowe działanie społeczne, może w znacznym stopniu ułatwić przystosowanie się do starości i dać poczucie ogólnego zadowolenia i sukcesu życiowego.

PAMIĘTAJ!

Możliwości zaspokojenia potrzeb człowieka starszego, zarówno biologicznych, jak i psychospołecznych są różnorodne. Jednocześnie jest to proces trudny, wymagający

uświadomienia sobie faktu, że potrzeby tkwią w określonej strukturze motywacyjnej człowieka. Nie wystarczy, więc podejmować działania ukierunkowane na określoną potrzebę, związaną treściowo ze swoim przedmiotem. Trzeba pamiętać o konieczności poznania również tych elementów struktury, które wpływają na charakter potrzeb, wartości nadal cenionych motywacji, które popychają do działania i realizowania potrzeb. Stwierdzono, że motywacje stają się coraz słabsze, prawdopodobnie na skutek spadku energii i gorszego działania mechanizmów pobudzenia. Osoby starsze są mniej skłonne do entuzjazmu, wymagają mocniejszych podnieć, zachęty i pomocy przy podjęciu nowej działalności, dlatego też łatwiej rezygnują z rozwiązywania problemu, pracują wolniej i gorzej pokonują trudności.

Dominującymi potrzebami osób starszych są:

- Zwiększenie aktywności społecznej,
- Zwieszenie sieci kontaktów społecznych,
- Wzrost poczucia sprawstwa i użyteczności,
- Wzrost motywacji do działań na rzecz innych osób,
- Wzrost potrzeby szacunku i uznania, Wzrost poczucia bezpieczeństwa i wsparcia,
- Nadawanie nowego sensu działaniom w nowej i trudnej fazie życia.

INNA GRUPA - INNY PROBLEM

Z kolei istotnym problem w zakresie usług opiekuńczych jest niska aktywność społeczna i zawodowa opiekunów osób z niepełnosprawnościami i osób zależnych, a także osób starszych, które mimo wieku mogłyby dzielić się swoimi kompetencjami, doświadczeniami i czasem.

Problemem wymagającym systemowego rozwiązania jest na wsparcie socjalne rodziców dzieci z niepełnosprawnościami i ustawowe wytyczne dotyczące zasad korzystania z tego wsparcia/zasiłku. To między innymi w ich wyniku opiekunowie rezygnują z aktywności zawodowej i społecznej na rzecz opieki nad dzieckiem. Na skutek tego stają się bardziej bierni, częściej popadają w bezradność i zamykają się na życie społeczne a pojawiające się problemy muszą rozwiązywać w osamotnieniu.

Ograniczając kapitał relacji, kontaktów społecznych rodzice dzieci z zaburzeniami rozwojowymi powielają wyuczone schematy radzenia sobie w trudnych sytuacjach, a często nieradzenia sobie z trudnościami, przez co potęgują bierność i bezradność, co w konsekwencji prowadzi do błędnego koła powielanych trudności i wyuczonej bierności i bezradności kolejnego pokolenia, co gorsze wszystkich członków rodziny, także tych, które mogłyby efektywnie funkcjonować.

Pokazują to zarówno wyniki badań osób zależnych i ich opiekunów, jak i dane statystyczne GUS oraz doświadczenia członków stowarzyszenia.

Kształtowanie prawidłowych postaw i prawidłowych zachowań społecznych u dzieci wymaga ogromnego zaangażowania całej rodziny.

Rodzice całe dni pochłonięci są opieką, edukacją, terapią i rehabilitacją swoich dzieci. Osoby starsze zazwyczaj nie uczestniczą w tym procesie. Nie rozumieją potrzeby intensywnego wsparcia dzieci, zwłaszcza niepełnosprawnych, a dzieci brak poświęcanego im czasu odbierają jako odrzucenie i stygmatyzację.

Dominującymi potrzebami opiekunów są:

- potrzeba rozwoju zawodowego i planowania aktywności zawodowej
  - Potrzeba wytnienia i nowych form uczestnictwa w życiu społeczności.
  - Wzrost kompetencji dających realne szanse na zatrudnienie.
  - Wzrost wiedzy o realiach rynku pracy i formach zatrudnienia dopasowanych do możliwości opiekuna.
  - Poprawa samooceny i zmiana postrzegania własnej osoby.
  - Wzrost umiejętności autoprezentacji i rozwijanie kompetencji społecznych.
- Dominującymi potrzebami dzieci niepełnosprawnych są:
- Potrzeba nowych bodźców rozwojowych.
  - Nabywanie kompetencji pozwalających na zwiększanie samodzielności
- Dominującymi potrzebami osób starszych są:
- Zwiększenie aktywności społecznej,
  - Zwieszenie sieci kontaktów społecznych,
  - Wzrost poczucia sprawstwa i użyteczności,
  - Wzrost motywacji do działań na rzecz innych osób,
  - Wzrost potrzeby szacunku i uznania,
  - Wzrost poczucia bezpieczeństwa i wsparcia,

6. Grupy na które innowacja może być rozszerzona.

Wdrożenie proponowanego modelu możliwe jest na terenie całego kraju, bowiem problem niskiej aktywności społecznej i zawodowej opiekunów i osób z najbliższego otoczenia osób zależnych dotyka mieszkańców wszystkich regionów Polski.

WAŻNE!

Realizacja powielonego rozwiązania możliwa jest w różnych ośrodkach skupiających grupy seniorów czy dzieci, młodych ludzi z zaburzeniami.

7. Zadania i krótki ich opis.

Implementacja tej modelowej usługi zakłada podjęcie działań przygotowawczych koniecznych do realizacji działań skierowanych na uczestników w Innowacji Społecznej. Są nimi:

1. Rekrutacja pracowników,
2. Rekrutacja uczestników,
3. Zakup materiałów dla uczestników,
4. Zakup książek - poradników.

Usługa ta zakłada realizację następujących działań skierowanych na uczestników innowacji społecznej;

Warsztaty dla osób starszych

Tematyka:

1. Pomoc sąsiedzka i wolontariat
2. Poczucie własnej wartości i motywacja
3. Warsztaty aktywizujące społecznie
4. Specyfika funkcjonowania osób zaburzeniami ze spektrum autyzmu, ADHD i podobnymi

Warsztaty dla opiekunów

Tematyka:

1. Pomoc sąsiedzka i wolontariat
2. Poczucie własnej wartości i motywacja
3. Warsztaty aktywizujące społecznie
4. Elastyczne formy zatrudnienia

Warsztaty z kreowania własnego wizerunku

Tematyka:

1. Warsztaty kosmetyczne
2. Warsztaty podologiczne
3. Warsztaty ze stylistą

Warsztaty autoprezentacji z wykorzystaniem nagrań

Usługa ta zakłada także inne działania realizowane w ramach modelowego rozwiązania, takie jak:

1. Spotkanie warsztatowo-integracyjne dla wszystkich uczestników innowacji społecznej.
2. Wsparcie indywidualne z doradcą zawodowym i coachem.
3. Trening Umiejętności Społecznych cykl 10 spotkań.
4. Wyjazd warsztatowo-integracyjny dla wszystkich uczestników innowacji społecznej.
5. Organizacja konferencji podsumowującej testowanie modelu.

Krok po kroku

7.1 Rekrutacja pracowników

Celem rekrutacji pracowników jest zatrudnienie osób deklarujących zaangażowanie przy wykonywanych pracach.

Właściwą rekrutację należy prowadzić poprzez następujące działania:

- umieszczenie ogłoszeń o pracy w lokalnych gazetach lub portalach społecznościowych lub bezpośrednie zwrócenie się do osób cenionych w swoim zawodzie,
- przeprowadzenie rozmów kwalifikacyjnych,
- weryfikacja dokumentów poświadczających kwalifikacje i doświadczenie,
- przygotowanie i podpisanie umów cywilno-prawnych z psychologiem, pedagogiem, socjologiem, coachem, doradcą zawodowym, ekspertem z zakresu zarządzania.

7.2 Rekrutacja uczestników

Celem rekrutacji uczestników jest zebranie grupy potencjalnych uczestników innowacji społecznej, którzy po przedstawieniu im założeń innowacji społecznej zadeklarują udział. Efektem rekrutacji ma być wyłonienie chętnych uczestników, spełniających warunki rekrutacji, oraz utworzenie listy uczestników oraz listy rezerwowej.

Dla właściwej rekrutacji należy przeprowadzić następujące działania:

- rozesłanie e-maili informacyjnych o innowacji społecznej,
- przeprowadzenie rozmów telefonicznych z przedstawicielami podmiotów potencjalnie zainteresowanych udziałem w innowacji społecznej,
- organizacja trzech spotkań informacyjnych na temat planowanej usługi,
- przygotowanie regulaminu udziału w innowacji społecznej,
- przygotowanie planu spotkania wraz z listą informacji do przekazania,
- przygotowanie listy obecności i niezbędnych oświadczeń jak zgoda na ochronę danych osobowych,
- przeprowadzenie rozmów indywidualnych, po spotkaniu grupowym, z potencjalnymi uczestnikami

7.3 Zakup materiałów dla uczestników innowacji społecznej

Celem zakupu materiałów szkoleniowych dla uczestników jest udostępnienie narzędzi w tym notesów, książek, pendrive'ów, które zapewnią trwałość tej usługi – innowacji społecznej.

- Umożliwienie sporządzania notatek i własnych przemyśleń, rozwiązań związanych z omawianymi zagadnieniami pozwoli uczestnikom lepiej je zapamiętać i wrócić do nich po zakończonych zajęciach.
- W efekcie uczestnicy dłużej będą korzystali z wiedzy pozyskanej w trakcie innowacji społecznej.

7.4 Zakup książek - poradników

Celem zakupu podręczników/ książek jest przekazanie uczestnikom szerszej wiedzy dotyczącej rozwoju osobistego oraz dobór materiałów, który zachęci do lektury i zastanawiania się nad własnymi aktywnościami życia codziennego. Efektem będzie poszerzanie wiedzy także poza zajęciami oraz zmotywowanie uczestników do pracy nad różnymi obszarami osobowości.

PAMIĘTAJ!

Książki otrzymane w ramach innowacji społecznej przedłużą trwałość jego oddziaływania, bo ich poradnikowy charakter zachęca do pracy nad sobą w perspektywie dłuższej niż czas innowacji społecznej, a formuła pozwala wielokrotnie wracać do przeczytanych treści.

Warsztaty dla osób starszych

Dla osiągnięcia założonych celów zaplanowano udział uczestników innowacji społecznej w warsztatach podnoszących kompetencje w poszczególnych obszarach, niezbędne przy współpracy z rodziną.

Efektom ma być:

- nabycie wiedzy o aspektach wzajemnej pomocy,
- wzmocnienie poczucia własnej wartości i rozwinięcie motywacji, wzmocnienie poczucia wpływu na sytuacje stresujące i umiejętność radzenia sobie z sytuacjami stresującymi,
- wzrost wiedzy o możliwych formach aktywności i wzrost motywacji i chęci do podejmowania aktywności w życiu społecznym,
- nabycie wiedzy o specyfice zaburzeń osób z ADHD, ZA, autyzmem oraz nabycie umiejętności opieki nad takimi osobami.

W ramach tej modelowej usługi zaplanowano cztery warsztaty adresowane do osób starszych na temat:

Pomoc sąsiedzka i wolontariat

Celem warsztatów z zakresu pomocy sąsiedzkiej i wolontariatu jest uświadomienie uczestnikom (osobom starszym) o istnieniu różnych form kontaktów społecznych i współpracy. Uczestnicy poznają w trakcie warsztatu różne aspekty pomocy sąsiedzkiej i wolontariatu, w tym aspekty społeczne i formalne, oraz prawne. W efekcie przekonają się, że są potrzebni i mogą zaangażować się w różne działania.

Cele szczegółowe:

- przedstawienie różnorodnych form kontaktów społecznych i współpracy w aspekcie formalnym i prawnym,
  - zwrócenie uwagi na potrzeby i problemy osób wychowujących dzieci niepełnosprawne,
  - omówienie przykładowych spontanicznych działań łączących społeczność lokalną,
- PRZYKŁADOWY PRZEBIEG WARSZTATÓW:**
- Prowadzący warsztat wita przybyłych uczestników i przedstawia się przybliżając uczestnikom swoją osobę i doświadczenie zawodowe.
  - Następnie prosi uczestników o przedstawienie się i powiedzenie przez każdego kilku słów o sobie i oczekiwaniach po uczestnictwie w warsztatach.
  - Przybliży w formie mini prelekcji aspekty formalne i prawne idei wolontariatu.
  - Przedstawia przykłady zaangażowania seniorów w różnych spontanicznych akcjach społecznych, zwraca uwagę na potrzebę zaangażowania w działania społeczne

na rzecz społeczności lokalnej i to jak oni sami seniorzy mogą angażować się w różnego rodzaju pomoc międzysąsiedzka w szczególności osób wychowujących dzieci niepełnosprawne, a tym samym czuć się potrzebni i wartościowi.

- **EFEKTY:**
  - nabycie wiedzy dotyczącej różnorodnych form kontaktów społecznych i współpracy w aspekcie formalnym i prawnym,
  - nabycie umiejętności stwarzania relacji międzysąsiedzkich poprzez wzajemne zaufanie,
  - zwiększenie świadomości współodpowiedzialności i wrażliwości społecznej,
  - wzmocnienie poczucia bycia potrzebnym,
  - wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa i własnej wartości u osób starszych

Poczucie własnej wartości i motywacja

Celem warsztatów z zakresu poczucia własnej wartości i motywacji jest wzmocnienie w osobach starszych przekonania, że są ważni, że posiadają umiejętności, doświadczenia, które mogą wykorzystać pomagając innym.

Celem warsztatów jest wzmocnienie chęci do działania i pokazania uczestnikom w jak wielu sytuacjach są potrzebni. W efekcie uczestnicy poprawiają swoją samoocenę i mają większą chęć do podejmowania aktywności.

CELE SZCZEBŁOWE WARSZTATÓW:

- dokonanie samooceny wartościującej siebie samego jako osoby wartościowej, potrzebnej i aktywnej społecznie,
- skoncentrowanie na wartościach, możliwościach, umiejętnościach oraz emocjach i przekonaniach w stosunku do własnej osoby,
- wyzwolenie pozytywnych emocji w obszarze poczucia akceptacji i bycia ważnym dla innych osób,

PRZEBIEG WARSZTATÓW:

Prowadzący warsztaty po przedstawieniu się i zapoznaniu z uczestnikami przeprowadzi warsztat w 7 krokach tematycznych, rozdając uczestnikom przygotowane materiały z zagadnieniami.

WAŻNE!

1. Czym jest poczucie własnej wartości i jakie elementy się na nie składają? Jak się je kształtuje i jaki ma wpływ na całe życie człowieka? Dokonanie własnej analizy przez uczestników.
2. Czym jest samoakceptacja i w jaki sposób pielęgnować to, co jest prawdziwą siłą człowieka.
3. Na czym polega samoświadomość, jak ją powiększać i kształtować w różnym wieku.
4. Jak myśleć o sobie dobrze i taką projekcję przenieść na innych?
5. Odpowiedzialność i asertywność, czyli jak rozwijać w sobie postawę proaktywną?
6. W jaki sposób robić to, co jest całkowicie zgodne z samym sobą, nawet jeśli przeciwstawia się oczekiwaniom innych ludzi?

7. W jaki sposób kierować się swoimi najważniejszymi wartościami i w pierwszej kolejności spełniać własne potrzeby.
8. Samodyscyplina jako kluczowy element poczucia własnej wartości we wspieraniu siebie samego.
EFEKTY:
  - dokonanie samooceny wartościującej siebie samego jako osoby wartościowej, potrzebnej i aktywnej społecznie,
  - skoncentrowanie na własnych wartościach, możliwościach, umiejętnościach oraz emocjach i przekonaniach w stosunku do własnej osoby.

Warsztaty aktywizujące społecznie

Celem warsztatów **aktywizujących społecznie starszych uczestników** jest podniesienie świadomości uczestników dotyczącej różnych form aktywności jakie mogą podejmować oraz wypracowanie w grupie pomysłów na działania, które uczestnicy podejmą.

WAŻNE!

Efektom warsztatów jest wypracowanie pomysłów na różne aktywności, które są atrakcyjne dla konkretnych uczestników. Efektom jest zwiększenie motywacji do podejmowania aktywności społecznej, wychodzenia z domu, współdziałania z innymi oraz utrzymanie sprawności pozytywnych emocji w obszarze poczucia akceptacji i bycia ważnym dla innych osób

CELE WARSZTATÓW to:

- podniesienie świadomości dotyczące różnorodnych form aktywności,
  - motywacja i aktywizacja osób starszych do działań w środowisku lokalnym,
  - realizacja własnych pasji,
  - nabycie umiejętności nawiązywania nowych kontaktów i relacji międzypokoleniowych,
- #### PRZEBIEG WARSZTATÓW:
- Prowadzący warsztaty po przedstawieniu się i zapoznaniu z uczestnikami (element integracji) przedstawia agendę, cele i kontrakt z grupą na czas pracy warsztatów.
  - Pogłębia analizę wybranych obszarów do przelicowania.
  - Wspólnie z uczestnikami definiuje luki, oraz nakreśla zmiany, jakie mogą zajść w życiu uczestników.
  - Wspólnie definiują rezultaty jakie uczestnicy chcą osiągnąć na zakończenie warsztatów.
  - Cele należy określić według metody SMART.
  - Zaplanować i opracować harmonogram działań tak aby osiągnąć zaplanowane rezultaty.

EFEKTY:

- podniesienie świadomości uczestników dotyczące różnorodnych form aktywności,
- motywacja i aktywizacja osób starszych do działań w środowisku lokalnym,
- realizacja własnych pasji,
- nabycie umiejętności nawiązywania nowych kontaktów i relacji międzypokoleniowych,

Warsztaty nt. Specyfiki funkcjonowania osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, ADHD i podobnymi

Celem warsztatów dotyczących specyfiki funkcjonowania osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, ADHD i podobnymi zaburzeniami jest przede wszystkim dostarczenie uczestnikom podstawowej wiedzy o wspomnianych zaburzeniach i o tym jak funkcjonują osoby dotknięte nimi.

WAŻNE!

Efektom jest zdobycie bardzo ważnej wiedzy, tym bardziej, że dla wielu starszych uczestników jest to wiedza zupełnie nowa.

Poznanie specyfiki zaburzeń sprawia, że uczestnicy są w stanie zrozumieć odmienne zachowania osób z autyzmem itp., bardziej akceptują takich ludzi, przełamują strach i niechęć do kontaktów a bardzo ważnym efektem jest wzrost integracji społecznej.

CELE WARSZTATÓW:

- dostarczenie uczestnikom podstawowej wiedzy na temat zaburzeń ze spektrum autyzmu, ADHD,
- przybliżenie uczestnikom specyfiki funkcjonowania osoby z zaburzeniami rozwojowymi,
- nabycie umiejętności nawiązywania relacji z dzieckiem z zaburzeniami,
- wzrost integracji społecznej.

REKOMENDACJA

Warsztaty powinny się odbywać się na profesjonalnej sali do terapii sensorycznej.

ADHD

CELE WARSZTATÓW:

- poznanie przez uczestników specyfiki funkcjonowania osoby z zaburzeniami rozwojowymi,
- nabycie umiejętności nawiązywania relacji z dzieckiem z zaburzeniami,
- wzrost integracji społecznej.

PRZEBIEG WARSZTATÓW:

- Zapoznanie uczestników się z prowadzącym je specjalistą,
- wysłuchanie merytorycznej części dostarczającej podstawowej wiedzy na temat zaburzeń i ich specyfikacji,
- samodzielnie zapoznanie się z odczuciami sensorycznymi jakich doświadczają osoby z zaburzeniami w rozwoju w kontaktach z otoczeniem poprzez udział w zajęciach terapii integracji sensorycznej,
- nabycie przez uczestników podstawowej wiedzy na temat zaburzeń ze spektrum autyzmu,

Warsztaty dla opiekunów osób zależnych

Dla osiągnięcia założonych celów zaplanowano udział uczestników innowacji społecznej w warsztatach podnoszących kompetencje w poszczególnych obszarach, niezbędne do zwiększenia aktywności społecznej.

Efektom ma być:

- nabycie wiedzy o aspektach wzajemnej pomocy,
- wzmocnienie poczucia własnej wartości i rozwinięcie motywacji,
- wzmocnienie poczucia wpływu na sytuacje stresujące i umiejętność radzenia sobie z sytuacjami stresującymi,
- wzrost wiedzy o możliwych formach aktywności i wzrost motywacji i chęci do podejmowania aktywności w życiu społecznym,
- nabycie wiedzy o możliwościach podejmowania pracy zawodowej w elastycznym wymiarze i formach.

W ramach warsztatów dla opiekunów osób zależnych zaproponowano cztery warsztaty.

Pomoc sąsiedzka i wolontariat

Celem warsztatów z zakresu pomocy sąsiedzkiej i wolontariatu adresowanych do opiekunów osób zależnych jest uświadomienie uczestnikom o istnieniu różnych form kontaktów społecznych i współpracy.

Uczestnicy poznają w trakcie warsztatu różne aspekty pomocy sąsiedzkiej i wolontariatu, w tym aspekty społeczne i formalne, prawne. W efekcie uczestnicy przekonują się, że są ich umiejętności są ważne, że mogą pomagać innym a podnosząc wartość kontaktów sąsiedzkich i społecznych sami też mogą korzystać z pomocy innych. Efektem jest większa aktywność społeczna i wzrost poczucia własnej wartości i przynależności do grupy społecznej, lepsze relacje.

CELE SZCZEGÓŁOWE WARSZTATÓW:

- przedstawienie różnorodnych form kontaktów społecznych i współpracy,
- zwiększenie zaufania i umiejętność stwarzania relacji międzysąsiedzkich,
- zwiększenie świadomości współodpowiedzialności i wrażliwości społecznej,
- wzmocnienie poczucia bycia potrzebnym,
- zwrócenie uwagi na potrzeby i problemy osób mieszkających samotnie,
- zwiększenie ilości spontanicznych działań łączących społeczność lokalną,
- wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa i własnej wartości.

PRZEBIEG WARSZTATÓW:

- Prowadzący warsztat wita przybyłych uczestników i przedstawia się przybliżając uczestnikom swoją osobę i doświadczenie zawodowe.
- Następnie prosi uczestników o przedstawienie się i powiedzenie przez każdego kilku słów o sobie i oczekiwaniach po uczestnictwie w warsztatach.

- Przybliży w formie mini prelekcji aspekty formalne i prawne idei wolontariatu.
- Przedstawia przykłady zaangażowania seniorów w różnych spontanicznych akcjach społecznych, zwraca uwagę na potrzebę zaangażowania w działania społeczne na rzecz społeczności lokalnej i to jak oni sami seniorzy mogą angażować się w różnego rodzaju pomoc międzysąsiedzką w szczególności na rzecz osób starszych, by czuli się potrzebni i wartościowi.

EFEKTY:

- poznanie przez uczestników różnorodnych form kontaktów społecznych i współpracy,
- wzrost zaufania i umiejętności stwarzania relacji międzysąsiedzkich,
- zwiększenie świadomości współodpowiedzialności i wrażliwości społecznej,
- wzmocnienie poczucia bycia potrzebnym,
- zwrócenie uwagi na potrzeby i problemy osób mieszkających samotnie,
- przygotowywanie wspólnych spontanicznych działań łączących społeczność lokalną
- wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa i własnej wartości.

Poczucie własnej wartości i motywacja

Celem warsztatów z zakresu **poczucia własnej wartości i motywacji** adresowanych do opiekunów jest wzmocnienie w uczestnikach przekonania, że są ważni, że posiadają umiejętności, doświadczenia, które mogą wykorzystać w działaniach społecznych lub pracy zawodowej. Celem warsztatów jest wzmocnienie chęci do działania i pokazania uczestnikom w jak wielu sytuacjach są potrzebni. W efekcie uczestnicy poprawiają swoją samoocenę, potrafią dostrzec swoje mocne strony i cechy, które są pożądanie w różnych sytuacjach społecznych i zawodowych.

UWAGA!

Dzięki wzmocnieniu poczucia własnej wartości opiekunowie lepiej funkcjonują, są też bardziej pozytywnie nastawieni do różnych codziennych sytuacji i podejmują więcej działań.

CELE WARSZTATÓW:

- dokonanie samooceny wartościującej siebie samego jako osoby wartościowej, potrzebnej, aktywnej społecznie i zawodowo,
- skoncentrowanie na wartościach, możliwościach, umiejętnościach oraz emocjach
- i przekonaniach w stosunku do własnej osoby,
- wyzwolenie pozytywnych emocji w obszarze poczucia akceptacji i bycia ważnym dla innych osób,

WAŻNE!

Chociaż cele tego warsztatu i zastosowana metoda są podobne w odniesieniu do osób starszych i opiekunów osób zależnych, to jednak odmiennie psychospołeczne cechy tych grup sprawiają, że ich przebieg i dynamika jest odmienna.

PRZEBIEG WARSZTATÓW:

Prowadzący warsztaty po przedstawieniu się i zapoznaniu z uczestnikami

przeprowadzi warsztat w 7 krokach tematycznych, rozdając uczestnikom przygotowane materiały z zagadnieniami.

1. Czym jest poczucie własnej wartości i jakie elementy się na nie składają? Jak się je kształtuje i jaki ma wpływ na całe życie człowieka? Dokonanie własnej analizy przez uczestników.
2. Czym jest samoakceptacja i w jaki sposób pielęgnować to, co jest prawdziwą siłą człowieka.
3. Na czym polega samoświadomość, jak ją powiększać i kształtować w różnym wieku.
4. Jak myśleć o sobie dobrze i taką projekcją przenieść na innych?
5. Odpowiedzialność i asertywność, czyli jak rozwijać w sobie postawę proaktywną? W jaki sposób robić to, co jest całkowicie zgodne z samym sobą, nawet jeśli przeciwstawia się oczekiwaniom innych ludzi?
6. W jaki sposób kierować się swoimi najważniejszymi wartościami i w pierwszej kolejności spełniać własne potrzeby.
7. Samodyscyplina jako kluczowy element poczucia własnej wartości we wspieraniu siebie samego.

EFEKTY:

- dokonanie samooceny wartościującej siebie samego jako osoby wartościowej, potrzebnej, aktywnej społecznie i zawodowo,
- skoncentrowanie na wartościach, możliwościach, umiejętnościach oraz emocjach
- i przekonaniach w stosunku do własnej osoby,
- wyzwoleń pozytywnej emocji w obszarze poczucia akceptacji i bycia ważnym dla innych osób.

Warsztaty aktywizujące społecznie

Celem warsztatów aktywizujących społecznie opiekunów osób zależnych jest wzrost wiedzy na temat różnych form aktywności i działań, w jakie mogą się angażować oraz wypracowanie w grupie pomysłów na działania, które biorąc pod uwagę opiekę nad osobami zależnymi mogą podejmować.

- Efektem warsztatów jest wypracowanie pomysłów na różne aktywności, które są atrakcyjne dla konkretnych uczestników.
- Efektem jest zwiększenie motywacji do podejmowania aktywności społecznej, wychodzenia z domu, współdziałania z innymi oraz otwarcie się na innych i chęć współdziałania.

CELE WARSZTATÓW to:

- podniesienie świadomości dotyczące różnorodnych form aktywności,
- motywacja i aktywizacja osób starszych do działań w środowisku lokalnym,
- realizacja własnych pasji,
- nabycie umiejętności nawiązywania nowych kontaktów i relacji.

PRZEBIEG WARSZTATÓW:

- Prowadzący warsztaty po przedstawieniu się i zapoznaniu z uczestnikami (element integracji) przedstawia agendę, cele i kontrakt z grupą na czas pracy warsztatów.
- Pogłębia analizę wybranych obszarów do przepracowania.
- Wspólnie z uczestnikami definiuje luki, oraz nakreśla zmiany, jakie mogą zajść w życiu uczestników.

- Wspólnie definiują rezultaty jakie uczestnicy chcą osiągnąć na zakończenie warsztatów.
  - Cele należy określić według metody SMART.
  - Zaplanować i opracować harmonogram działań tak aby osiągnąć zaplanowane rezultaty.
- EFEKTY:**
- podniesienie świadomości uczestników dotyczące różnorodnych form aktywności,
  - motywacja i aktywizacja o do działań w środowisku lokalnym,
  - realizacja własnych pasji,
  - nabycie umiejętności nawiązywania nowych kontaktów i relacji międzypokoleniowych.

Uczestnicy Projektu

Elastyczne formy zatrudnienia

Celem warsztatów z zakresu elastycznych form zatrudnienia jest przedstawienie uczestnikom alternatywnych form zatrudnienia i aktualnych rozwiązań prawnych oraz organizacyjnych związanych z pracą zawodową, w tym związanych z pracą zdalną, elastycznym czasem i miejscem pracy itp.. W efekcie uczestnicy dowiadują się, że

mogą podjąć pracę zawodową, którą można pogodzić z innymi obowiązkami, w tym związanymi z opieką nad osobami zależnymi.

Efektem warsztatów jest wzrost wiedzy i dzięki temu większa aktywność zawodowa.

Program warsztatów:

1. Elastyczne formy zatrudnienia na rynku.
2. Istota wdrożenia elastycznych form zatrudnienia jako alternatywy dla osób sprawujących opiekę nad osobą zależną.
3. Czynniki sprzyjające i przeszkadzające we chodzeniu w elastyczne formy zatrudnienia wypracowanie skutecznych argumentów i ich znaczenie dla powodzenia w życiu zawodowym.
4. Doskonalenie kompetencji kluczowych do odbycia rozmowy kwalifikacyjnej.
5. Podsumowanie – korzyści wynikające z elastycznych form zatrudnienia.

EFEKT:

Nabywanie przez uczestników nieaktywnych zawodowo wiedzy dotyczącej aktualnych rozwiązań prawnych i organizacyjnych poprzez alternatywne formy zatrudnienia, które pozwolą im pogodzić opieką nad osobą zależną z pracą zawodową dostosowaną do ich możliwości i kompetencji

PAMIĘTAJ!

Długotrwała bierność zawodowa jest też stanem umysłu. Pracuj w pierwszej kolejności nad jego zmianą. Stosuj wizualizację i mapowanie umysłu do pobudzenia myślenia o aktywności zawodowej i rozwoju kompetencji.

Warsztaty z kreowania własnego wizerunku

Dla osiągnięcia założonych celów zaplanowano udział uczestników innowacji społecznej w warsztatach podnoszących kompetencje w poszczególnych obszarach, niezbędne do wzmocnienia poczucia pewności związanej ze stosownym wyglądem, co z pewnością wzmocni aktywność społeczną.

Przeprowadzone zostaną cztery warsztaty adresowane do osób starszych i opiekunów os. zależnych z kreowania własnego wizerunku:

Warsztaty kosmetyczne

Celem warsztatów kosmetycznych jest zdobycie wiedzy o elementach higieny i dbałości o skórę, wygląd. W efekcie uczestnicy poznają techniki i sposoby stosowania zabiegów pielęgnacyjnych, określonych kosmetyków. Efekt udziału w takich warsztatach jest poprawa samooceny, większa chęć do zadbania o siebie, co przekłada się na lepsze samopoczucie i chęć do kontaktów społecznych, zawodowych, wzrost akceptacji społecznej.

CELE WARSZTATÓW:

- zdobycie wiedzy o elementach higieny i dbałości o skórę,
- zdobycie wiedzy o elementach higieny i dbałości o wygląd zewnętrzny,
- poznanie techniki i sposobów stosowania zabiegów pielęgnacyjnych z dostosowaniem kosmetyków do rodzaju cery.

PRZEBIEG WARSZTATÓW:

W pierwszej części warsztatów prowadzący zapoznaje uczestniczki z zasadami stosowanymi, na co dzień przez profesjonalistów w pielęgnacji skóry osób w każdym wieku, począwszy od niemowlaka aż do osoby w wieku 60+ i więcej.

Przybliża istotne informacje dotyczące higieny skóry i jej wyglądu, jak należy być pielęgnowana by zachować zdrowy i świeży wygląd, jakich używać kosmetyków, na co zwrócić uwagę dobierając kosmetyk do rodzaju cery.

Prowadzący zwraca uwagę na przybory i narzędzia używane do pielęgnacji skóry a przede wszystkim pielęgnacji twarzy.

W drugiej części każdy uczestnik ma możliwość skorzystania z indywidualnej porady i możliwości wykonania makijażu lub innego zabiegu kosmetycznego pod okiem specjalisty.

EFEKTY:

- nabycie wiedzy o elementach higieny i dbałości o skórę,
- zdobycie wiedzy o elementach higieny i dbałości o wygląd zewnętrzny,
- poznanie techniki i sposobów stosowania zabiegów pielęgnacyjnych z dostosowaniem kosmetyków do rodzaju cery,
- poprawa samooceny, akceptacji, samopoczucia
- wzrost chęci do kontaktów społecznych i zawodowych.

Warsztaty podologiczne

Celem warsztatów podologicznych jest przekazanie wiedzy dotyczącej higieny i dbałości o stopy, skórę i paznokcie stóp. W efekcie uczestnicy zdobywają ważną wiedzę, wzrasta ich świadomość dotycząca wagi higieny, mają widzę, która pozwoli im szybko interweniować w sytuacji pojawienia się zmian chorobowych, często pojawiających się zwłaszcza w starszym wieku. Efektem udziału w warsztatach jest zwiększenie profilaktyki związanej z różnymi chorobami stóp.

CELE WARSZTATÓW:

- nabycie wiedzy dotyczącej higieny i dbałości o stopy, skórę i paznokcie stóp,
- poznanie techniki i sposobów stosowania zabiegów pielęgnacyjnych na stopach,
- zwrócenie uwagi na zmiany chorobowe występujące na stopach lub paznokciach u stóp, przybliżenie wiedzy na temat chorób lub stanów chorobowych, kiedy zgłosić się do dermatologa a kiedy do podologa,
- jak dobierać obuwie do rozmiaru stopy,

PRZEBIEG WARSZTATÓW:

Podczas warsztatów podolog:

- przekazuje uczestnikom wiedzę teoretyczną jak i praktyczną na temat wykorzystania dostępnych na rynku kosmetyków i materiałów do pielęgnacji stóp.
- przybliża istotne informacje dotyczące higieny skóry stóp i paznokci, jej wyglądu, zasad pielęgnowania.

- zwraca uwagę na przybory i narzędzia używane do pielęgnacji skóry stóp i paznokci.

WAŻNE!

Istotnym elementem warsztatów jest nauka umiejętności dobierania obuwia do rozmiaru i wielkości, a także kształtu stopy. Wielu uczestników zdało sobie sprawę, iż przez całe dotychczasowe życie źle dobierało obuwie do swojego rozmiaru, wielkości i kształtu stopy, przez co narażało je na dodatkowy dyskomfort i zwyrodnienia.

W drugiej części każdy uczestnik ma możliwość skorzystania z indywidualnej porady i możliwości wykonania zabiegu podologicznego pod okiem specjalisty z wykorzystaniem profesjonalnych preparatów stosowanych w profesjonalnym gabinecie przez specjalistę podologa.

EFEKTY:

- nabycie wiedzy dotyczącej higieny i dbałości o stopy, skórę i paznokcie stóp,
- poznanie techniki i sposobów stosowania zabiegów pielęgnacyjnych na stopach,
- nabycie umiejętności technik relaksacyjnych i ćwiczeń na zmęczone i obolałe stopy
- nabycie umiejętności pielęgnacji skóry stóp i paznokci
- nabycie wiedzy dot. zmian chorobowych skórnych na stopach, co to są haluksy i jak im zapobiegać,
- umiejętność doboru obuwia do rozmiaru stopy,
- nabycie wiedzy, jakie techniki relaksu i ćwiczeń stosować na zmęczone i obolałe stopy.

Warsztaty ze stylistą

Celem **warsztatów ze stylistą** jest przedstawienie uczestnikom zasad związanych do odpowiednim doborem ubioru do różnych typów sylwetek i sytuacji. W efekcie uczestnicy warsztatów dowiadują się jak podkreślić atuty swojego wyglądu a jak ukryć niedoskonałości. Dzięki warsztatom mają okazję skorzystać z indywidualnych odpowiedzi a to przekłada się na wzrost ich samooceny, większą pewność siebie i świadomość tego jak dobierając odpowiedni strój odnajdować się różnych sytuacjach, w tym związanych z poszukiwaniem pracy i innymi.

CELE WARSZTATÓW:

- przedstawienie uczestnikom jak wyglądać elegancko, wygodnie i modnie jednocześnie - czyli jak odkodować dress code,
- przedstawienie uczestnikom zasad związanych do odpowiednim doborem ubioru do różnych typów sylwetek i sytuacji,
- wzrost pewności siebie poprzez samoakceptację wyglądu,
- umiejętność dobierania kolorystycznie garderoby do typu sylwetki i urody.

PRZEBIEG WARSZTATÓW:

Przed warsztatami każdy z uczestników powinien zostać poproszony o przyniesienie na warsztaty 3 ulubionych swoich stylizacji z garderoby.

W trakcie warsztatów stylistka:

- pokazuje uczestnikom jak określić typ swojej sylwetki i jak dobierać ubranie kolorystycznie i rozmiarowo,

- uświadamia uczestnikom, że odpowiednio dobrane ubrania potrafią sprawić, że czujemy się i wyglądamy pięknie, a stosując się do kilku zasad można w łatwy sposób podkreślić atuty oraz ukryć wady swojej sylwetki,
  - pokazuje uczestnikom jak zacząć zmieniać swój dotychczasowy styl na smart casual,
  - uczy jak podkreślić atuty swojego wyglądu a jak ukryć niedoskonałości.
- EFEKTY:**
- poznanie i znajomość zasad dress code,
  - wzrost samooceny, samoakceptacji
  - wzrost pewności siebie.

Warsztaty z autoprezentacji z wykorzystaniem nagrań

Celem **warsztatów z autoprezentacji** jest przedstawienie uczestnikom zasad wpływu na wrażenie, jakie robimy na innych, kreowania wizerunku i wiedzy jak odbierają nas inni na podstawie naszego wyglądu i zachowania.

Efektem udziału w warsztatach jest wzrost świadomości tego, jak sami wpływamy na to jak odbierają nas inni. W rezultacie uczestnicy warsztatów potrafią lepiej się zaprezentować w różnych sytuacjach społecznych oraz zawodowych, wzrasta ich wiara w siebie, pewność siebie i chęć do udziału w różnych sytuacjach społecznych.

Ważnym efektem udziału wśród uczestników poszukujących pracy jest podniesienie umiejętności zaprezentowania się np. na rozmowie kwalifikacyjnej.

CELE WARSZTATÓW:

- przedstawienie uczestnikom zasad wpływu na wrażenie jakie robimy na innych,
- kreowania wizerunku i wiedzy jak odbierają nas inni na podstawie naszego wyglądu i zachowania,
- wzrost stopnia opanowywania emocji i stresu związanego z ekspozycją społeczną,
- nabycie umiejętności prezentacji się w różnych sytuacjach społecznych i zawodowych np. na rozmowie kwalifikacyjnej,
- zwiększenie pewności siebie w komunikacji,
- zwiększenie świadomości czynników odpowiedzialnych za wywierane wrażenie,
- wzrost umiejętności kreowania wizerunku w oparciu o lepszą znajomość siebie

Tematyka warsztatów:

1. Ogólne zasady autoprezentacji.
2. Czym jest wizerunek?
3. Taktyki i techniki autoprezentacyjne - katalog technik, mechanizmy ich wpływu i następstwa ich wykorzystania.
4. Rola pierwszego wrażenia i prawidłowości jego tworzenia.
5. Ubiór - znaczenie wyglądu zewnętrznego.
6. Głos - dźwiękowa wizytówka budująca wrażenie.
7. Samoocena - realistyczny obraz siebie,
8. Kim jestem - moje osobiste zasoby.
9. Jak osobiste przekonania wpływają na sukces w budowaniu wizerunku?
10. Budowa i podtrzymywanie poczucia własnej wartości. Praktyka wzmacniania fundamentu pewności siebie i spójnej autoprezentacji.

UWAGA!

Warsztaty powinny zakończyć się częścią praktyczną tzn. autoprezentacją uczestników.

W praktyce – każdy chętny będzie mógł się zaprezentować przed kamerą – video nagrania.

EFEKTY:

- poznanie zasad wywierania wrażenia na innych,
- nauka kreowania własnego wizerunku na podstawie wyglądu i zachowania,
- wzrost świadomości i wpływu na postrzeganie przez ludzi,
- nabycie umiejętności prezentacji się w różnych sytuacjach społecznych i zawodowych np. na rozmowie kwalifikacyjnej,
- zwiększenie pewności siebie w komunikacji,
- zwiększenie świadomości czynników odpowiedzialnych za wywierane wrażenie,
- wzrost umiejętności kreowania wizerunku w oparciu o lepszą znajomość siebie i taktyki autoprezentacji.

REKOMENDACJE

Planowanie wspólnych warsztatów dla osób starszych i dla opiekunów jest dodatkową możliwością do wymiany poglądów i integracji pokoleń.

Spotkanie warsztatowo-integracyjne

Celem spotkania warsztatowo-integracyjnego jest wzajemne poznanie się uczestników, przełamanie oporów, nieśmiałości, nieufności, stereotypowego myślenia o innych. W efekcie uczestnicy otwierają się na siebie i chętniej aktywnie uczestniczą w zajęciach realizowanych w ramach innowacji społecznej, wzrasta ich poczucie przynależności do grupy, wzajemna sympatia i chęć współpracy.

Efektom spotkania ma być wzajemne poznanie się, poznanie swoich potrzeb i oczekiwań, potencjałów oraz przekonanie, że możliwe są wspólne działania i współpraca przynosząca trzem stronom korzyści.

CELE SPOTKANIA:

- wzajemne poznanie się uczestników, integracja 3 pokoleń,
- przełamanie oporów, nieśmiałości, nieufności,
- zmiana stereotypowego myślenia o innych pokoleniach.

PRZEBIEG SPOTKANIA:

Wszyscy uczestnicy biorący udział w projekcie tj. 3 pokolenia spotkały się na raz w jednym miejscu. Pierwszy element integracji pozwolił wszystkim uczestnikom zapoznać się ze sobą i przełamać pierwsze opory. Spotkanie upłynęło w atmosferze wspólnej zabawy, zadań integracyjnych, animacyjnych, warsztatów manualnych prowadzonych przez psychologa i pedagoga.

EFEKTY:

- wzajemna integracja,
- doskonalenie umiejętności współdziałania w grupie,
- przełamanie nieśmiałości,

Uczestnicy warsztatów

- zwiększenie poczucia własnej wartości
- poznanie sposobów na wspólne spędzanie czasu,
- wymiana doświadczeń między pokoleniami
- kształtowanie umiejętności przebywania z innymi ludźmi,
- kształtowanie umiejętności prawidłowego zachowania się w grupie,
- rozwijanie zainteresowań uczestników,
- nabywanie umiejętności pracy zespołowej i odpowiedzialności za wykonywane,
- podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności manualnych
- kształtowanie prawidłowych postaw społecznych.

Wsparcie indywidualne z doradcą zawodowym

Celem indywidualnego wsparcia doradcy zawodowego jest pomoc doradcy zawodowego w określeniu potencjału zawodowego uczestnika, pomoc w określeniu obszarów, w których uczestnik mógłby podjąć zatrudnienie i opracowanie indywidualnego planu działania oraz wsparcie w podjęciu zatrudnienia. W efekcie indywidualnego wsparcia uczestnik ma okazję do określenia swoich predyspozycji zawodowych i profesjonalnego opracowania dokumentów aplikacyjnych. Efektem jest podniesienie samooceny uczestnika, wiary w siebie i lepsze poruszanie się po rynku pracy.

CEL WSPARCIA:

- określenie zainteresowań,
- określenie predyspozycji zawodowych,
- podniesienie umiejętności poszukiwania pracy,
- opracowanie indywidualnych planów działania,
- nauka umiejętności pisania CV i listu motywacyjnego.

REZULTAT WSPARCIA:

- nabycie umiejętności pisania CV i listu motywacyjnego,
- umiejętność określenia własnych zainteresowań,

- określenie predyspozycji zawodowych,
- nabycie wiedzy i umiejętności w poszukiwaniu pracy,
- nabycie umiejętności do zaprezentowania się na rozmowie kwalifikacyjnej,
- opracowanie indywidualnego planu działania dla każdego uczestnika.

REKOMENDACJE

Doradztwo zawodowe jest niezastąpione dla osób wkraczających na rynek pracy lub powracających po wieloletnim wykluczeniu np. związanym z długotrwałą chorobą lub opieką nad osobą zależną. Zainteresowania, zdolności, umiejętności, cechy charakteru, system wartości, stan zdrowia, predyspozycje zawodowe w planowaniu kariery zawodowej i powrotu na rynek pracy jest niezwykle istotne.

Wsparcie indywidualne z coachem

Celem indywidualnego wsparcia coacha jest wzmocnienie motywacji uczestników i chęci do działania. W efekcie indywidualnej współpracy z coachem uczestnicy podnoszą swoją samoświadomość i skuteczność w wyznaczaniu i realizowaniu swoich celów, także tych związanych z aktywnością zawodową i społeczną. Efektem jest poprawa funkcjonowania uczestników.

CEL WSPARCIA:

- wzmocnienie motywacji i chęci do działania,
- nauka zdrowych przekonań w przewyżczeniu trudów dnia codziennego,
- wzmacnianie rodzicielskiej postawy i asertywności,
- nauka umiejętności zarządzania czasem,
- wzmocnienie pewności siebie,
- poszerzenie świadomości i wzmocnienie kompetencji,
- wzmocnienie kompetencji rodzicielskich w wychowywaniu dziecka niepełnosprawnego,
- nauka pozytywnego myślenia,
- odkrywanie mocnych stron,
- pobudzanie do refleksji,
- sprecyzowanie planów rozwojowych.

REKOMENDACJE

Coaching to jedna z metod rozwoju osobistego. Założeniem w coachingu jest przekonanie, że klient posiada w sobie wszelkie kompetencje i zasoby pomocne w rozwiązaniu problemu, który go nurtuje.

Rolą coacha jest wydobycie na światło dzienne tego potencjału. Dzieje się to między innymi dzięki zadawaniu odpowiednich pytań, uważnej obecności coacha, byciu „tu i teraz”, udzielaniu informacji zwrotnej i stosowaniu wielu adekwatnych do sytuacji narzędzi coachingowych.

Trening Umiejętności Społecznych

Efektem TUS jest poprawa funkcjonowania dzieci i młodzieży uczestniczących w nim, w aspekcie różnych sytuacji społecznych, dniach codziennego. Efekt wysoce

prawdopodobne będzie jeszcze zwielokrotniony z uwagi na bezpośredni kontakt, relacje i emocje powstałe podczas współdziałania każdego młodego uczestnika z uczestnikiem z grupy seniorów. Zakładanym efektem wspólnej realizacji treningów będzie socjalizacja dzieci i młodzieży, jak również seniorów. Tym ostatnim udział w zajęciach uświadomi, że swoją postawą, kompetencjami mogą służyć pomagać innym, co zakładamy wzmocni ich poczucie wartości i zachęci do większej aktywności.

Cele szczegółowe:

- aktywizacja osób zależnych oraz osób starszych (60+)
- integracja osób zależnych z osobami starszymi (60+) (międzypokoleniowa)
- doskonalenie umiejętności współdziałania w grupie
- poznanie technik autoprezentacyjnych
- nauka umiejętności radzenia sobie ze stresem
- zwiększenie poczucia własnej wartości
- poznanie sposobów rozwiązywania problemów
- rozwijanie umiejętności planowania i realizowania własnych celów
- wymiana doświadczeń między pokoleniami
- kształtowanie umiejętności słuchania innych ludzi, ale i zdolność do zadawania pytań • kształtowanie umiejętności prawidłowego zachowania się w miejscach publicznych
- rozwijanie zainteresowań uczestników
- kształtowanie postawy zaradności
- rozwijanie samodzielności
- nabywanie umiejętności pracy zespołowej i odpowiedzialności za wykonywane
- podtrzymywanie i rozwijanie umiejętności manualnych
- kształtowanie prawidłowych postaw społecznych.

TEMAT ZAJĘĆ

Trening Umiejętności Społecznych grupa I osoby zależne dzieci i osoby starsze 60+

1. Poznajmy się.
2. Jaki/a jestem? Jak spostrzegają nas inni?
3. Współpraca się opłaca.
4. Z wizytą w manufakturze słodkości „słodka robotka”
5. Wyjście do kina.
6. Warsztaty manualne.
7. Ruch to zdrowie - zajęcia fitness.
8. Kulinaria - sałatka i deser.
9. Z wizytą w kawiarni - wiem jak się zachowywać.
10. Fajnie spędzam czas - wizyta w kręgielni.

Trening Umiejętności Społecznych grupa II osoby zależne młodzież i osoby starsze 60+

1. Poznajmy się.
2. Idziemy na zakupy.
3. Wyjście do kina.
4. Warsztaty kulinarne.
5. Z wizytą w MCSW „Elektrownia”
6. Ruch to zdrowie - zajęcia fitness.
7. Warsztaty manualne.
8. Kulinaria - robimy sałatki.
9. Z wizytą w kawiarni - wiem jak się zachować.
10. Fajnie spędzam czas - wizyta w kręgielni.

UWAGA

Każda z połączonych ze sobą grup dzieci i młodzieży z osobami starszymi 60+ odbyła 10 spotkań trwający po 2 godziny

REKOMENDACJE

- Połączenie i współpraca 3 pokoleń, ze szczególnym uwzględnieniem wymiany doświadczeń między pokoleniem dzieci a pokoleniem osób starszych 60+ w ramach Treningu Umiejętności Społecznych jest modelem pozwalającym na osiągnięcie trójstronnych korzyści, wynikających ze wzajemnej współpracy i kooperacji.
- Połączenie środowiska osób dojrzałych, starszych z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnością, w szczególności z zaburzeniami ze spektrum autyzmu itp. oraz ich rodzinami przeciwdziałania wycofaniu społecznemu, zawodowemu, bierności, służy realizacji wspólnych działań i wzajemnej pomocy.
- Efektem jest zaangażowanie i wykorzystanie wiedzy i doświadczenia osób starszych, uświadomienie źródła wielu wartości, w tym kompetencji merytorycznych i wzajemne przełamanie stereotypów towarzyszących podobnym relacjom międzypokoleniowym.

Udział w konferencji podsumowującej

- Celem organizacji konferencji podsumowującej jest dotarcie z informacją o wnioskach z testowanego modelu i zaprezentowanie wyników podjętych w ramach „Lodołamacza stereotypów i samotności” specjalistom, przedstawicielom z środowiska zajmującego się podobną tematyką oraz ogółowi społeczeństwa.
- Kolejnym celem jest poprowadzenie panelu dyskusyjnego, którego efektem powinno być podzielenie się wnioskami i rekomendacjami wynikającymi z przetestowania innowacyjnego modelu społecznej współpracy opartego na aktywizacji i działaniach wolontarystycznych.
- Efektem konferencji powinno być dotarcie z pomysłem aktywizacji społecznej i zawodowej do szerokiej grupy odbiorców oraz możliwość podzielenia się idea usłgi i zastosowaniem jej na kolejnych grupach.

Harmonogram działań

Przedstawiony poniżej harmonogram zadań nie uwzględnia działań realizowanych w pierwszym miesiącu, właściwych dla przygotowania prototypu tej usługi.

ETAP TESTOWANIA INNOWACJI			
II miesiąc	III miesiąc	IV miesiąc	IV miesiąc
Warsztaty n. t. Pomoc sąsiedzka i wolontariat dla osób starszych			
Warsztaty n. t. Poczucie własnej wartości i motywacja dla osób starszych			
Warsztaty n. t. Aktywizacja społeczna dla osób starszych			
Warsztaty n. t. Specyfika funkcjonowania osób z zaburzeniami ze spektrum autyzmu, ADHD i podobnymi.			
Warsztaty n. t. Pomoc sąsiedzka i wolontariat dla opiekunów			
Warsztaty n. t. Poczucie własnej wartości i motywacja dla opiekunów			
Warsztaty n. t. Aktywizacja społeczna dla opiekunów			
Warsztaty n. t. Elastyczne formy zatrudnienia dla opiekunów			
Warsztaty kosmetyczne dla opiekunów i osób starszych			
Warsztaty podologiczne dla opiekunów i osób starszych			
Warsztaty ze stylistą dla opiekunów i osób starszych			
Warsztaty z autoprezentacji z wykorzystaniem nagrań dla opiekunów i osób starszych			
	Spotkanie warsztatowo-integracyjne dla wszystkich uczestników		
	Wsparcie indywidualne z doradcą zawodowym dla opiekunów		
	Wsparcie indywidualne z coachem dla opiekunów		
Trening Umiejętności Społecznych			
		Wyjazd warsztatowo-integracyjny dla wszystkich uczestników innowacji społecznej	
			Konferencja podsumowująca

WAŻNE!

Testowanie innowacji ma swoje reguły i trzeba się im podporządkować. Stąd kumulacja działań w krótkim okresie. Jednak wdrążając to innowacyjne rozwiązanie warto zaplanować dłuższy okres realizacji. Da to organizatorom większe możliwości realizacji zadań w sposób spokojny i systemowy, zaś uczestnikom stworzy możliwości zagospodarowania czasu i aktywności w dłuższej perspektywie. Biorąc pod uwagę możliwości i wiek uczestników nie będzie to także tak absorbujące.

8. Wymogi kompetencyjne kadry realizującej zadania.

Realizatorami tej usługi innowacji społecznej powinny być osoby z wieloletnim doświadczeniem w pracy związanej z aktywizacją społeczną, a przede wszystkim osoby z doświadczeniem społecznym w pracy z osobami wykluczonymi, merytorycznym przygotowaniem pedagogicznym, psychologicznym, socjologicznym, terapeutycznym i prawniczym. Elementem, z którego nie można zrezygnować realizując szerokie spektrum działań objętych usługą przy współudziale osób starszych jest stała obecność specjalistów posiadających doświadczenie w pracy z dziećmi z zaburzeniami zachowania (pedagoga, psychologa), którzy będą potrafili zadbać o odpowiedni przebieg zajęć, relacji między dziećmi i osobami starszymi czy odpowiednio zareagować w momencie wystąpienia jakichś trudnych sytuacji.

Wdrożenie zaproponowanej usługi wymaga doboru odpowiedniej kadry specjalistów.

Niezbędnym będzie zatrudnienie osób z odpowiednimi do potrzeb innowacji kwalifikacjami, o dużej wiedzy i doświadczeniu zawodowym.

PAMIĘTAJ!

Dużym ułatwieniem w zatrudnieniu wymaganej kadry jest posiadanie przez podmiot realizujący usługę w zasobach kadrowych większej części specjalistów, którzy mogą być zainteresowani uczestnictwem w takich działaniach.

9. Infrastruktura niezbędna do realizacji projektu (specjaliści, wymogi lokalowe, sprzęt itp).

Koszty realizacji innowacji uzależnione są od aktualnie obowiązujących stawek na rynku pracy i obejmują przede wszystkim wynagrodzenie dla ekspertów prowadzących zajęcia szkoleniowe i warsztatowe, oraz konsultacje indywidualne. Inne koszty to wynajem sali i eksploatacji sprzętu, a także przygotowanie materiałów szkoleniowych oraz ewentualne koszty refundacji dojazdów, serwisu kawowego oraz cateringu.

Koszty realizacji innowacji społecznej zamknęły się kwotą 70 429,00 zł.

10. Wnioski z etapu testowania innowacji, potencjalnej usługi socjalnej

Innowacyjność pomysłu połączenia środowiska osób dojrzałych, starszych z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawną, w szczególności z zaburzeniami ze spektrum autyzmu itp. oraz ich rodzinami, przeciwdziałająca wycofaniu społecznemu, zawodowemu, biernością, służąca realizacji wspólnych działań i wzajemnej pomocy przyniosła zamierzone skutki.

- Innowacją było zaangażowanie i wykorzystanie wiedzy i doświadczenia osób starszych, uświadomienie źródła wielu wartości, w tym kompetencji merytorycznych i wzajemne przełamanie stereotypów towarzyszących podobnym relacjom międzypokoleniowym.
- Zaproponowany model Treningu Umiejętności Społecznych łączący w triady 1 dziecko z jego opiekunem i 1 osobą starszą, gdzie każdy z uczestników poznaje drugą stronę, uwarżliwia się na jej potrzeby i możliwości, poznaje obszary potencjalnych usług wzajemnych przyniosła nieoczekiwane rezultaty. Uczestnicy pomimo sceptycznego i ostrożnego podejścia do siebie wzajemnie szybko się zintegrowali i wspólnie chętnie uczestniczyli we wszystkich proponowanych w projekcie działaniach wzajemnie się wspierając i doceniając każde pokolenie.
- Zmienił się stereotyp myślenia i postrzegania się wzajemnego 3 pokoleń biorących udział w testowaniu proponowanej innowacji, co zaowocowało konkretnym rozwiązaniem w postaci pomysłów na konkretne rozwiązania praktyczne związane z działaniem integracji i organizacji sąsiedzkiej pomocy i wsparcia.
- Wdrożenie proponowanego modelu możliwe jest na terenie całego kraju, bowiem problem niskiej aktywności społecznej i zawodowej opiekunów i osób z najbliższego otoczenia osób zależnych dotyka mieszkańców wszystkich regionów Polski.
- Realizacja proponowanego, przetestowanego modelu, powielając rozwiązania modelowe jest możliwa do przeprowadzenia w różnych ośrodkach skupiających grupy seniorów czy dzieci, młodych ludzi z zaburzeniami.
- Postępujący wzrost liczbeności generacji osób starszych obliuguje, a wręcz konieczne jest wprowadzanie tego typu działań aktywizacyjnych, opartych na zasadzie wolontariatu i sąsiedzkiej pomocy.
- Dzięki korzyściom płynącym z wzajemnie świadczonych usług, każda z grup skorzysta na zaproponowanym i wdrożonym innowacyjnym modelu działania. Rodzice dzieci dzięki wsparciu i pomocy osób starszych będą mogli zadbać o swoją aktywność społeczną a nawet zawodową, osoby starsze będą wykorzystywać swoją wiedzę i doświadczenie życiowe a tym samym będą „czuć się potrzebne”. Angażując się w zajęcia z dziećmi zdobędą nowe doświadczenie np. wspólne zakupy, warsztaty, wyjścia, obsługa nowych urządzeń typu smartfon itp.. Tym którzy nie mają swoich wnucząt pozwoli na bliski kontakt z młodym człowiekiem.
- Każda osoba na świecie jest wyposażona w kapitał społeczny rozumiany jako zasoby materialne i niematerialne, do których ona ma dostęp i może je zaktywizować poprzez sieci relacji społecznych w których uczestniczy.

- Wskazane jest by wprowadzanie działań na innych obszarach poprzedzone było rozwiązaniem kwestii prawnych np. dotyczących wolontariatu, bezpieczeństwa, weryfikacją dotyczącą niekaralności osób biorących udział w działaniach wzajemnych.

11. Podmioty, które mogą realizować innowację.

Wdrożenie proponowanego modelu możliwe jest na terenie całego kraju, bowiem problem niskiej aktywności społecznej i zawodowej opiekunów i osób z najbliższego otoczenia osób zależnych dotyka mieszkańców wszystkich regionów Polski.

Realizacja powielonego rozwiązania możliwa jest w różnych ośrodkach skupiających grupy seniorów czy dzieci, młodych ludzi z zaburzeniami. A wraz z postępującym wzrostem generacja osób starszych nawet konieczne jest wprowadzanie tego typu działań aktywizacyjnych, opartych na zasadzie wolontariatu i sąsiedzkiej pomocy.

Dzięki korzyściom płynącym z wzajemnie świadczonych usług np. nauka obsługi urządzeń tj. komputer, smartfon, tablet, laptop osoby starsze przez dzieci i młodzież, czas wolny dla rodzica na zajęcie się „Sobą”, szukanie pracy, doksztalcanie, każda z grup skorzysta na zaproponowanym i wdrożonym modelu innowacji społecznej.

Rodzice dzieci dzięki wsparciu i pomocy osób starszych będą mogli zadbać o swoją aktywność społeczną a nawet zawodową, osoby starsze będą się uczyć nowych technologii, będą „czuć się potrzebne”.

Angażując się w zajęcia z dziećmi wykorzystają swoje życiowe doświadczenie i wiedzę, a także zdobędą nowe doświadczenie np. wspólne zakupy, warsztaty, wyjścia. Tym którzy nie mają swoich wnucząt pozwoli na bliski kontakt z młodym człowiekiem. Każda z osób biorących udział w usłudze jest wyposażona w kapitał społeczny rozumiany jako zasoby materialne i niematerialne, do których ona ma dostęp i może je zaktywizować poprzez sieci relacji społecznych, w których uczestniczy.

12. Obszary możliwych modyfikacji innowacji społecznej.

Nie występują żadne prawne i ustawowe ograniczenia do zastosowania zaproponowanego narzędzia/metody/rozwiązania.

Wskazane jest by proponowane działania uwzględniały aktualny stan prawny, w tym kwestie prawne dotyczące wolontariatu, weryfikację dotyczącą niekaralności osób biorących udział w testowaniu modelu, w tym weryfikację statusu w Rejestrze Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym.

Zaplanowane działania wymagają pewnej aktywności i zaangażowania a w związku z tym, że są to rozwiązania nowe, niewystępujące na rynku usług opiekuńczych, mogą wzbudzać niepewność u adresatów, opory przed zaangażowaniem.

Ograniczeniem wynikającym z charakteru prowadzonych działań może być stan zdrowia opiekunów uniemożliwiający lub utrudniający sprawowanie opieki nad osobami zależnymi. Ograniczeniem organizacyjnym może być również niska aktywność osób starszych.

13. Ewaluacja innowacji społecznej/usługi.

Wprowadzenie usługi jest bardzo „na czasie” gdyż odpowiada 4 najbardziej obecnie aktualnym obecnym wyzwaniom:

1. potrzebie zwiększenia skuteczności wsparcia dla rodzin osób niepełnosprawnych zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodu niepełnosprawności i osób 60+ z niepełnosprawnością, które ze względu na rodzaj i skumulowanie czynników dysfunkcyjnych znajdują się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej;
2. umożliwieniu aktywności zawodowej kategoriom osób „oddalonych” od rynku pracy, będących ukrytą rezerwą niewykorzystanych zasobów kapitału społecznego
3. konieczności umasowienia wsparcia udzielanego otoczeniu ON w aktywizacji społecznej, edukacyjnej i zawodowej,
4. koncepcja niezależnego życia zakładająca wspomaganie rodzin ON w takim stopniu i zakresie, by osoby te uzyskiwały możliwie najwyższą kontrolę nad stylem własnego życia, czyli proces wyrównywania szans sprzyjający osiągnięciu niezależności życiowej rodzin ON.

Usługa dobrze koresponduje z różnymi inicjatywami wsparcia dla rodzin osób niepełnosprawnych i osób starszych 60 + z niepełnosprawnościami wprowadzającymi do polskich realiów rozwiązania czerpane z dobrych praktyk zagranicznych a także z wyekspozowaniem priorytetu wspierania otoczenia ON w obecnej perspektywie finansowej FS UE (PO POWER). Może także być twórczym rozwinięciem inicjatyw programowych innych produktów finalnych w tym Temacie - a dotyczącym zwłaszcza pomocy sąsiedzkiej i wolontariatu.

14. Podsumowanie

Innowacja społeczna pn. „Lodołamacz stereotypów i samotności” dostarcza wiele cennych wskazówek i praktycznych podpowiedzi jak zorganizować usługi oraz jak ułożyć relacje z miejscowym otoczeniem społeczno-instytucjonalnym - by działania były efektywne.

Innowacyjny charakter mają wskazania źródeł finansowania wychodzące poza dotychczasową sferę dotacyjną/subsydiarną i wskazujące na - pomoc sąsiedzką i wolontariat.

Kluczowym elementem jest zarekomendowanie nowego instrumentu wsparcia, jakim jest połączenie w triady trzech pokoleń, wymiana doświadczeń między pokoleniem dzieci/młodzieży (osób zależnych) a pokoleniem osób starszych 60+, wspólne zajęcia i wsparcie wzajemne w wykonywaniu różnych czynności, a także integracja i aktywizacja wszystkich pokoleń - osób zależnych, ich opiekunów i osób starszych 60+.

WARTOŚĆ DODANA

Połączenie w triady trzech pokoleń, wymiana doświadczeń między pokoleniem dzieci/młodzieży (osób zależnych) a pokoleniem osób starszych 60+, wspólne zajęcia i wsparcie wzajemne w wykonywaniu różnych czynności, a także integracja i aktywizacja wszystkich pokoleń -osób zależnych, ich opiekunów i osób starszych 60+. Udoskonalenie umiejętności współdziałania w zróżnicowanej wiekowo i pokoleniowo grupie poprzez integrację i wymianę doświadczeń między pokoleniami.

WAŻNE!

Skuteczność zastosowania tej usługi zależy także od zawartości pakietu wsparcia – ta innowacyjna usługa nie powinna ograniczać się wyłącznie do połączeniu środowiska osób dojrzałych, starszych z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami, choć wsparcie to powinno jednak pozostać głównym i wiodącym.

Ponadto usługa powinna zakładać możliwość skorzystania z szerokiego wachlarza form aktywizacyjnych a ważną cechą tej innowacji powinna być możliwość kompleksowego wsparcia osoby opiekującej się dzieckiem niepełnosprawnym w procesie aktywizacji społeczno-zawodowej z uwagą na zróżnicowany poziom funkcjonowania.

7.2. Opis Innowacji społecznej pn. Obywatelski Budzik - Integracyjna Akademia Wsparcia Obywatelskiego dla Osób Niepełnosprawnych Umysłowo - realizator Ewa Kołodziejska z Łodzi (osoba fizyczna)

„OBYWATELSKI BUDZIK - INTEGRACYJNA
AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO DLA
OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO”

Innowacja społeczna zrealizowana na podstawie umowy o powierzenie grantu nr ZS-II.042.1.6.4.2018 z dnia 30.03.2018 w ramach projektu „Chcemy pracować - Innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych”, nr umowy: POWR.04.01.00-00-I062/15 programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, zawartej w dniu 12.07.2016 roku pomiędzy Ministrem Rozwoju, z siedzibą w Warszawie, Pl. Trzech Krzyży 3/5 a Gminą Miasta Radom.

Innowacyjna usługa dla osób zależnych realizowana przez osobą fizyczną Panią Ewę Kołodziejską z Łodzi

1. Nazwa innowacji społecznej.

„OBYWATELSKI BUDZIK - INTEGRACYJNA AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO” Umowa o powierzenie grantu nr ZS-II.042.1.6.4.2018 z dnia 30.03.2018 w zakresie realizacji innowacji społecznej w ramach projektu „Chcemy pracować - innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych” (nr umowy: POWR.04.01.00-00-I062/15) w ramach programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, zawartej w dniu 12.07.2016 roku pomiędzy Ministrem Rozwoju, z siedzibą w Warszawie, Pl. Trzech Krzyży 3/5 a Gminą Miasta Radom.

2. Istota innowacji.

DLACZEGO BUDZIK?

Innowacyjność pomysłu polega na opracowaniu modelowej usługi OBYWATELSKI BUDZIK- INTEGRACYJNA AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO, zawierającego program wprowadzania osób niepełnosprawnych i ich opiekunów w podstawowe prawa obywatelskie oraz systemu szkoleń warsztatowych, które pozwolą na wykorzystanie takich istniejących instrumentów partycypacji obywatelskiej jak: konsultacje społeczne, budżet obywatelski, tworzenie grup inicjatywnych i stowarzyszeń, instrumenty dochodzenia praw konsumenckich w celu artykulacji ich potrzeb i obrony ich interesów.

Innowacyjność polega na opracowaniu programu innowacyjnych szkoleń i warsztatów w ramach etapu przygotowawczego oraz etapu testowania utworzonego OBYWATELSKIEGO BUDZIKA - INTEGRACYJNEJ AKADEMII WSPARCIA OBYWATELSKIEGO OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO.

Aby osiągnąć założone cele i wdrożyć innowację społeczną zostały wykorzystane takie narzędzie jak: przygotowanie pomieszczenia na organizację klubu wsparcia oraz programu szkoleń obywatelskich i zaangażowania specjalistów do pracy z niepełnosprawnymi umysłowo i ich opiekunami. Wykorzystano także różne formy współpracy z ŚDS oraz MOPS i innymi środowiskami lokalnymi w celu dobrania grupy docelowej do realizacji usługi.

Funkcjonowanie BUDZIKA OBYWATELSKIEGO - INTEGRACYJNEJ AKADEMII WSPARCIA OBYWATELSKIEGO DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO opiera się na działaniach priorytetowych tj.: tworzenie, współdziałanie, kreowanie potrzeb, aktywizacja społeczna i obywatelska klubowiczów.

WAŻNE!

Obecny poziom inwestowania w grupę osób niepełnosprawnych umysłowo można uznać za niski, by mógł wpłynąć na poprawę ich aktywności obywatelskiej, dlatego proponowane rozwiązanie utworzenia BUDZIKA OBYWATELSKIEGO - INTEGRACYJNA AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO ma na celu zwiększenie różnorodności usług świadczonych na rzecz tej grupy, jak i warte jest upowszechnienia. W odniesieniu do dotychczasowych działań na rzecz osób niepełnosprawnych umysłowo nie podejmowano prób utworzenia takich metod podmiotowania obywatelskiego.

3. Cel innowacji.

Celem głównym jest stworzenie modelu szkoleń, warsztatów pobudzających i rozwijających aktywność obywatelską osób niepełnosprawnych, które będą mogły służyć jako wzór usługi socjalnej dla innych środowisk.

Celami szczegółowymi będzie aktywizacja społeczna, psychiczna i fizyczna osób niepełnosprawnych umysłowo poprzez stworzenie BUDZIKA OBYWATELSKIEGO - INTEGRACYJNA AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO oraz przygotowanie osób niepełnosprawnych i ich opiekunów do uczestnictwa w konsultacjach społecznych, pisania wniosków do budżetu obywatelskiego, czy też tworzenia grup inicjatywnych mogących stać się załączkiem stowarzyszeń czy fundacji.

4. Cechy grupy docelowej na której testowano innowację.

Niepełnosprawność umysłowa (upośledzenie umysłowe) to termin, który obejmuje szeroki zakres zaburzeń rozwojowych, o zróżnicowanym stopniu nasilenia. Nie jest nią jednostka choroba, a zespół towarzyszący innym chorobom genetycznym, czy neurologicznym, metabolicznym, który jest następstwem zmian w życiu prenatalnym lub urazów fizycznych w okresie dzieciństwa.

Niepełnosprawność umysłową rozpatrujemy w dwóch aspektach:

- *kliniczno-medycznym* - który oznacza wrodzone lub istniejące od dzieciństwa obniżenie poziomu rozwoju intelektualnego;
- *psychologiczno-społecznym* - gdzie główny nacisk kładziony na aspekt społecznego upośledzenia, na jego konsekwencje dla umiejętności interpersonalnych i samodzielnego funkcjonowania w środowisku (chodzenie do szkoły, praca, załatwianie spraw formalnych i urzędowych, prowadzenie domu).

WAŻNE!

Pomysł innowacyjny proponowany w tej usłudze jest kierowany do tego typu niepełnosprawności, która została wyżej opisana.

Niepełnosprawność umysłowa diagnozowana jest zgodnie z czterema stopniami: „lekkim”, „umiarkowanym”, „znacznym” i „głębokim”. Ocenia się, że w grupie osób niepełnosprawnych umysłowo upośledzenie lekkie występuje w 80%, umiarkowane w 12%, znaczne w 7%, a głębokie w 1% przypadków.

W ostatnich latach zaszły ogromne zmiany, które definiują niepełnosprawność. Zmiany te to przekształcenie modelu medycznego na społeczny. W modelu medycznym zakładamy, że choroba jest osobistą tragedią, indywidualną cechą i że problem z którym boryka się niepełnosprawna osoba dotyczy powodu biologicznego lub funkcjonalnego uszkodzenia organizmu. Organizowane działania ukierunkowane są na przystosowanie osoby niepełnosprawnej do środowiska.

PAMIĘTAJ!

Model społeczny określa niepełnosprawność jako wynik barier społecznych, ekonomicznych czy fizycznych jakie spotykają osobę niepełnosprawną umysłowo w środowisku, a co powoduje pracę nad ich usunięciem.

Można dostrzec w poszczególnych krajach zasadnicze różnice w podejściu do problemów niepełnosprawności osób, które są odnotowane zarówno u specjalistów (lekarzy, nauczycieli, prawników, pracowników socjalnych itp.), jak i na różnych szczeblach władzy, administracji i polityki społecznej.

Wymienia się trzy modele postrzegania osób z niepełnosprawnością umysłową: instytucjonalny, rozwojowy oraz obywatelski, gdzie najbardziej powszechny jest **obywatelski**. Pierwszy model zakładał, iż osoba niepełnosprawna umysłowo jest pacjentem, przedmiotem (nie podmiotem) zabiegów i opieki w zakładach zamkniętych, gdzie priorytetem jest zapewnienie podstawowej potrzeb socjalno-bytowych i odizolowanie od reszty społeczeństwa.

Model **rozwjowy** podtrzymuje się na zasadzie, że wszyscy ludzie bez względu na stopień niepełnosprawności powinni się rozwijać i uczyć, czyli są klientami i konsumentami. Były tworzone różne techniki nauczania i usprawniania, w taki sposób aby kształtować i zmieniać zachowania osób niepełnosprawnych umysłowo. Wdrażane były coraz nowsze i trudniejsze metody, które pozwalały zapanować nad zachowaniami osób niepełnosprawnych umysłowo.

Opisany model doprowadził do otoczenia osoby niepełnosprawnej profesjonalistami odizolowanie od rodziny i przyjaciół oraz całej społeczności.

Najnowszym modelem jest **włączenie** osób niepełnosprawnych umysłowo do społeczeństwa, co jest zaproponowane w opisanej usłudze innowacyjnej. Odchodzi się od tworzenia programów w specjalnych zakładach zamykanych czy izolowanych ośrodkach. Osoby niepełnosprawne umysłowo mieszkają we własnych domach, są pełnoprawnymi członkami społeczeństwa, a „Obywatelski Budzik – integracyjna akademia wsparcia obywatelskiego dla osób niepełnosprawnych umysłowo” ma im pomóc i wesprzeć w rozwijaniu swoich potrzeb życia codziennego i obywatelskiego.

NOWE WYZWANIE

Podejście takie wynika z uznania, że niepełnosprawność jest konsekwencją organizacji społeczeństwa oraz pozwala traktować sprawy osób niepełnosprawnych umysłowo w wymiarze praw człowieka.

Uczestnicy Projektu

5. Potrzeby grupy docelowej, które zaspokaja ta innowacyjna usługa

Obywatelskość ma różne wymiary i zadania, które są związane z najbliższym otoczeniem i środowiskiem (zamieszkania, pracy, grup zainteresowań), jak też rozumiane szeroko, na przykład odnoszone do sfery politycznej (procesy decyzyjne, wybory). Nie jest zatem konstrukcją sztywną, raz na zawsze postawioną i skonfigurowaną.

WAŻNE!

Zmieniający się świat przynosi nowe odsłony obywatelskości. Dlatego społeczeństwo obywatelskie to raczej proces niż konstrukcja. A jeśli konstrukcja, to permanentnie w stanie budowy i elastyczna. Przełożenie obserwacji tworzonych na konkretne efekty dla społeczeństwa nie jest zwykle łatwe i szybkie. Ważnym elementem dalszego rozwoju jest wiedza praktyczna, nabywana podczas licznych działań

PAMIĘTAJ!

Kompleksowy program działań edukacji obywatelskiej dla osób niepełnosprawnych umysłowo wdrażany jest w postaci Obywatelskiego Budzika - Integrycyjnej akademii wsparcia obywatelskiego dla osób niepełnosprawnych umysłowo. Działania są prowadzone „z” osobami niepełnosprawnymi, a nie tylko „dla” osób niepełnosprawnych, co oznacza zarówno aktywny, jak i kreatywny w nim udział osób niepełnosprawnych umysłowo. Zapewniania jest ciągłość działań, czyli nie jest to projekt, ale wieloletni program, a udział osób niepełnosprawnych jest bezpłatny.

WARTOŚĆ DODANA

W ramach innowacji społecznej „Obywatelski Budzik - integracyjna akademii wsparcia obywatelskiego dla osób niepełnosprawnych umysłowo” następuje bardzo skuteczna integracja społeczności osób niepełnosprawnych umysłowo poprzez odwołanie się do naturalnych zainteresowań, pasji, wiedzy, kreatywności- tworzy się społeczność, swoista wspólnota. Ponadto, osoby niepełnosprawne w ramach innowacji społecznej rozwijają swoje umiejętności partycypacyjne. Uczestnicy programu, czyli osoby niepełnosprawne umysłowo jak i ich opiekunowie będą mogli przenieść swoje umiejętności i kompetencje do innych środowisk, stając się w nich inicjatorami działań obywatelskich.

Działania zorganizowane w innowacji społecznej przyczyniają się do zmiany stereotypów związanych z postrzeganiem roli osób niepełnosprawnych w społeczeństwie, także przez nich samych. Pomoc nie tylko w poszerzaniu umiejętności i wiedzy osób niepełnosprawnych, ale również ich integracji oraz rozwoju aktywności społecznej i obywatelskiej, która wyzwala kreatywność i zachęca do partycypacji.

WAŻNE!

- Etap przygotowawczy jest kluczem do sukcesu projektu.
- Planuj go starannie i nie spiesz się.
- Staranne przygotowanie dokumentacji, właściwy dobór kadry i uczestników, przygotowanie materiałów wymagają czasu i rozwagi.

6. Grupy, na które innowacja może być rozszerzona.

Usługa aktywizacji społecznej i obywatelskiej może być rozszerzona na wszystkie grupy bierne społecznie, a szczególnie grupy defaworyzowane m. in. takie jak:

- Osoby niepełnosprawne z różnym rodzajem niepełnosprawności,
- Opiekunowie osób niepełnosprawnych i zależnych,
- Osoby starsze,
- Samotne matki,
- Osoby długotrwale bezrobotne i bierne zawodowo.

PAMIĘTAJ!

Wybór grupy docelowej powinien wynikać z diagnozy potrzeb środowiska, w której te osoby funkcjonują. Przy wyborze grupy ważna jest nie tylko jej liczebność, ale skala i głębokość wykluczenia społecznego.

Ponadto wybór grupy docelowej wiąże się z koniecznością odmiennego rozłożenia akcentów w programie warsztatów, oraz adekwatnym doбором metod.

7. Charakterystyka zadań realizowanych w ramach innowacji społecznej.

WSKAZÓWKI DO REALIZACJI ZAJĘĆ

Prezentowany model usługi składa się z kilku bloków szkoleń i warsztatów.

Pierwsza grupa beneficjentów to opiekunowie osób zależnych. Dla nich przewidziano szkolenie w zakresie form partycypacji społecznej w środowisku lokalnym.

Cele główne pierwszego modułu tego szkolenia to:

1. Wzrost wiedzy dotyczącej różnorodnych metod i technik partycypacji społecznej oraz zastosowania ich w modelu budżetu partycypacyjnego.
2. Rozwój aktywności i postaw obywatelskich.
3. Budowanie tożsamości lokalnej i pozytywnych związków z miastem.

Cele szczegółowe:

1. Budowanie postaw związanych z poczuciem sprawstwa.
2. Budowanie postaw nastawionych na odpowiedzialność, współpracę i dbałość o dobro wspólne.
3. Zwiększenie świadomości wpływu uczestników projektu na rozwiązywanie lokalnych problemów.
4. Rozwijanie zdolności twórczego i kreatywnego myślenia.
5. Wystąpienia publiczne- pokonywanie własnych barier.

Realizacja tak szeroko zakreślonych celów wymaga zróżnicowanych metod.

Szkolenie będzie:

- prowadzone aktywnymi metodami warsztatowymi, pozwalającymi uczestnikom zrozumieć istotę partycypacji społecznej,
- opiera się na wiedzy o metodach i technikach partycypacji społecznej oraz na wykorzystaniu dynamiki grupy oraz zasobów jej uczestników,
- prowadzone różnymi metodami podającymi i aktywnymi, ułatwiającymi dogłębne poznanie tematu (praca w grupach, burza mózgów, „Gwiazda pytań” – technika planowania, mini-wykład, prezentacja multimedialna, dyskusja).

WAŻNE!

Elementy innowacji to burza mózgów oraz technika planowania – „Gwiazda pytań”. Technika ta może być stosowana zarówno w pracy grupowej, jak i indywidualnej,

a jej podstawową zasadą jest szukanie odpowiedzi na postawione pytania. Pracując nad schematem gwiazdy grupa szuka odpowiedzi na poszczególne pytania i zapisuje je w odpowiednich miejscach.

„Gwiazda pytań” sprowadza proces planowania do sześciu podstawowych aspektów sześciu pytań: jednego osadzonego w środku gwiazdy i pięciu na jej ramionach. Na potrzeby generowania pomysłów projektów i ograniczeń czasowych ta technika jest wystarczająca. Uczestnicy dotychczas nie spotkali się z taką formą zajęć.

Cele ogólne drugiego modułu to:

1. Wzrost kompetencji społecznych i obywatelskich.
2. Rozwój aktywności i postaw obywatelskich.
3. Budowanie tożsamości lokalnej i pozytywnych związków z miastem.

Cele szczegółowe:

1. Nabywanie umiejętności badania problemów związanych z planowaniem, projektowaniem środowiska swojego zamieszkania.
2. Budowanie postaw nastawionych na odpowiedzialność, współpracę i dbałość o dobro wspólne.
3. Budowanie postaw nastawionych na szukanie porozumienia i kompromisu w zakresie użytkowania wspólnej przestrzeni, zrównoważenia interesów indywidualnych oraz dobra wspólnego.
4. Rozwijanie zdolności twórczego i kreatywnego myślenia.
5. Podniesienie poziomu wiedzy dotyczącej rozumienia charakteru przestrzeni publicznej i jej znaczenia dla tożsamości lokalnej.

METODY:

Szkolenie powinno być prowadzone aktywnymi metodami warsztatowymi, pozwalającymi uczestnikom zrozumieć istotę partycypacji społecznej. Szkolenie opiera się na wiedzy o metodach i technikach partycypacji społecznej oraz na wykorzystaniu dynamiki grupy oraz zasobów jej uczestników. Praca różnymi metodami podającymi i aktywnymi, ułatwiającymi dogłębne poznanie tematu (praca w grupach, metoda World Caffé - indywidualne wyrażenie opinii, dyskusja, interakcja uczestników, metoda studium przypadku)

Elementy innowacji: Metoda pracy World Caffé pozwala na włączenie się w dyskusję dużej liczby osób. „Kawiarniana atmosfera” sprzyja swobodnej wymianie myśli i wyrażaniu indywidualnych opinii. Uczestnicy dotychczas nie spotkali się z taką formą zajęć.

Partycypacja społeczna w środowisku lokalnym - Moduł III

Cele ogólne:

1. Wzrost kompetencji społecznych i obywatelskich.
2. Rozwój aktywności i postaw obywatelskich.
3. Budowanie tożsamości lokalnej i pozytywnych związków z miastem.
4. Rozwój kreatywnego myślenia.

Cele szczegółowe:

1. Wzrost wiedzy dotyczącej korzystania z dostępnych narzędzi partycypacji społecznej.
2. Wzrost wiedzy dotyczącej konsultacji społecznych jako sposobu uzyskiwania opinii społecznych.

Uczestnicy Projektu

3. Podniesienie poziomu umiejętności z zakresu komunikacji, używania merytorycznych argumentów w dyskusji.
4. Zwiększenie świadomości wpływu uczestników projektu na rozwiązywanie lokalnych problemów.
5. Popularyzacja aktywności społecznej jako podstawy przyszłych sukcesów zawodowych i budowania autorytetu środowiskowego.

Metody: Szkolenie jak poprzednio powinno być prowadzone aktywnymi metodami warsztatowymi, pozwalającymi uczestnikom zrozumieć istotę partycypacji społecznej. Praca różnymi metodami podającymi i aktywnymi, ułatwiającymi dogłębne poznanie tematu (praca w zespole, elementy analizy tekstu źródłowego, elementy analizy SWOT, improwizacja teatralna - symulacja).

ELEMENTY INNOWACJI:

Analiza SWOT to najbardziej podstawowe narzędzie przy tworzeniu strategii, planów. Jej wielką zaletą jest uniwersalność - doskonale nadaje się do prac koncepcyjnych. Do wykonania analizy tego rodzaju nie potrzeba fachowej wiedzy ani wybitnych umiejętności analitycznych - konieczny jest za to obiektywizm, umiejętność spojrzenia na zjawiska z dystansem. Metoda pracy - ćwiczenie indywidualne improwizacja słowna: metoda ma na celu, oswojenie uczestników z sytuacją improwizacji i zabierania publicznie głosu. Dodatkowym elementem jest zbudowane pozytywnych skojarzeń z najbliższym otoczeniem, refleksja dotycząca mocnych stron miasta, w którym żyją.

2. Szkolenie opiekunów osób zależnych w zakresie praw konsumenckich i dochodzenia

Cele ogólne:

- Słuchacz nabywa wiedzę o prawie ochrony konsumenta i jego znaczeniu dla obrotu,
- zapoznaje się z treścią regulacji chroniących konsumenta,
- umie rozwiązywać problemy związane ze stosowaniem podstawowych przepisów prawa ochrony konsumenta.

Cele szczegółowe: Słuchacz:

- zna przepisy prawa ochrony konsumentów,
- zna podstawowe orzecznictwo w zakresie ochrony konsumenta na rynku,
- zna przykłady z praktyki rynkowej w zakresie ochrony konsumenta,
- orientuje się w regulacji ochrony konsumenta,
- omawia uprawnienia konsumenta,
- potrafi argumentować w sprawach z zakresu ochrony konsumenta,
- ocenia skuteczność i użyteczność regulacji ochrony konsumenta,
- orientuje się w strukturze organów ochrony konsumenta.

Metody: Słowne: dyskusja, wykład konwersatoryjny, dyskurs, pogadanka, burza mózgów, mapa potrzeb.

WARTOŚĆ DODANA

- Usprawnienie i działanie, poprzez poznanie regulacji prawnych. Wiem i potrafię.
- Słuchacze stają się osobami świadomymi na rynku konsumenckim.
- Potrafią rozwiązywać problemy konsumenckie, stworzyć podstawowe pisma procesowe i wiedzą jakie instytucje prawne służą ochronie ich praw i gdzie szukać pomocy w przypadku naruszenia podstawowych zasad współżycia społecznego.

3. Warsztaty dla osób zależnych opiekunów niepełno sprawnych umysłowo „Tu mieszkam, tu uczestniczę” z zakresu budżetu obywatelskiego i dochodzenia

Cele ogólne:

1. Zapoznanie się z istotą budżetu obywatelskiego.
2. Zapoznanie się z formularzami wniosków do budżetu.
3. Zapoznanie się z regulaminem budżetu obywatelskiego miasta Radomia.

Cele szczegółowe:

1. Określanie grup docelowych projektów w budżecie obywatelskim.
2. Nabycie umiejętności tworzenia kompletnych wniosków w budżecie obywatelskim.

WAŻNE!

Zajęcia powinny prowadzone metodami warsztatowymi, pozwalającymi uczestnikom w aktywny sposób poznać cele i zasady budżetu obywatelskiego.

Uczestnicy Projektu

Praca różnymi metodami ułatwiającymi integrację grupową: burza mózgów, praca w zespołach, prezentacja multimedialna.

Elementy innowacji: Wykorzystanie mapowania do tworzenia projektów na budżet obywatelski.

Cele ogólne:

1. Decydujemy razem – czym jest partycypacja.
2. Cele i zasady partycypacji.
3. Drabina partycypacji – trzy poziomy – formy partycypacji.
4. Mapa zasobów społeczności lokalnej.

Cele szczegółowe:

1. Poznanie istoty partycypacji.
2. Nabycie umiejętności poszukiwania lokalnych potrzeb.
3. Umiejętność identyfikowania lokalnych problemów.

Metody:

- Aktywne metody warsztatowe pozwalające uczestnikom poznać formy, cele i zasady partycypacji obywatelskiej.
- Praca różnymi metodami ułatwiającymi integrację grupową: burza mózgów, praca w zespołach, prezentacja multimedialna, Mind Mapping (mapowanie myśli).

Elementy innowacji: Wykorzystanie mapowania umysłu do identyfikacji lokalnych problemów i formułowania potrzeb.

4. Warsztaty dla osób zależnych opiekunów niepełnosprawnych umysłowo „Tu mieszkam tu uczestniczę” z zakresu konsultacji społecznych

Moje miasto, moje potrzeby, moje decyzje

Cele ogólne:

1. Omówienie pojęcia i istoty konsultacji.

2. Wskazanie obszarów konsultacji społecznych.

3. Uświadomienie roli i znaczenia prezentacji własnych oczekiwań i działań w celu ich realizacji.

Cele szczegółowe:

1. Nabycie umiejętności artykułowania własnych potrzeb i oczekiwań
2. Nabycie umiejętności konsultowania. Poznanie procedury konsultacji.

METODY:

Zajęcia prowadzone metodami warsztatowymi, pozwalającymi uczestnikom sposób aktywny poznać mechanizm konsultacji i zasady, które muszą być respektowane w tym procesie. Praca różnymi metodami podającymi i aktywnymi, ułatwiającymi integrację grupową: burza mózgów, praca w parach, wykorzystanie bajek, psychodrama.

Uczestnicy Projektu

Przykładowy harmonogram realizacji tej usługi:

CZAS	NAZWA DZIAŁANIA I OPIS	GRUPA DOCELOWA TESTOWANEJ INNOWACJI (NP. 10 OPIEKUNÓW, 10 OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH)	EFEKTY (WSKAŹNIKI I ICH WARTOŚĆ WERYFIKOWANE PRZEZ OPERATORA)
I MIESIĄC	Działanie 1. Utworzenie i funkcjonowanie bazy dla INTEGRACYJNEJ AKADEMII WSPARCIA OBYWATELSKIEGO	12 uczestników z grupy osób niepełnosprawnych umysłowo i ich opiekunów 6 specjalistów prowadzących merytoryczne zajęcia warsztatowe i szkoleniowe	Efekty w postaci 1. Zorganizowania/wynajęcia lokalu do realizacji działań zaplanowanych na etapie testowania. 2. Rekrutacji uczestników 3. Rekrutacji specjalistów. 4. Spraw organizacyjnych. 5. Ubezpieczenia uczestników projektu

CZAS	NAZWA DZIAŁANIA I OPIS	GRUPA DOCELOWA TESTOWANEJ INNOWACJI (NP. 10 OPIEKUNÓW, 10 OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH)	EFEKTY (WSKAŹNIKI I ICH WARTOŚĆ WERYFIKOWANE PRZEZ OPERATORA)
II MIESIĄC		12 uczestników z grupy osób niepełnosprawnych umysłowo i 12 ich opiekunów	Organizacja szkoleń i warsztatów, wizyt studyjnych, Zakup karnetów na przejazdy dla uczestników projektu
III -IV MIESIĄC	Działanie 2.1. Organizacja szkoleń dla opiekunów osób zależnych w zakresie praw obywatelskich	12 opiekunów	Działanie przygotowawcze i organizacyjne oraz przeszkolenie opiekunów w zakresie: -praw obywatelskich, -praw konsumenckich, - form partycypacji społecznej w środowisku lokalnym, - tworzenie grup inicjatywnych i stowarzyszeń
IV-VI MIESIĄC	Działanie 2.2 Wsparcie rodziny i opiekunów niepełnosprawnych umysłowo Działanie 2.3. Organizacja warsztatów dla osób zależnych „TU mieszkam. TU uczestniczę”	12 opiekunów osób zależnych 12 osób zależnych	Organizacja spotkań terapeutycznych, integrowania grup samopomocy rodzinnej, warsztatów w zakresie innowacyjnych form aktywności społecznej Działania przygotowawcze oraz organizacyjne i przeprowadzenie warsztatów w zakresie rozpoznania i artykułowania potrzeb związanych z uczestnictwem lokalnej wspólnoty, zajęcia z zakresu konsultacji społecznych, zajęcia z zakresu praw konsumenta i ich dochodzenia
IV -VI MIESIĄC	Działanie 2.4. Organizacja warsztatów dla osób zależnych i ich opiekunów „TU mieszkam. TU uczestniczę”	12 osób zależnych i 12 opiekunów osób zależnych	Warsztaty poświęcone budżetowi obywatelskiemu (mechanizm głosowania i zgłaszania wniosków)
V -VI MIESIĄC	Działanie 2.5. Organizacja indywidualnego wsparcia w zakresie potrzeb obywatelskich Działanie 2.6 Wizyty studyjne w Centrum Organizacji Pozarządowych oraz wybranej organizacji	12 osób niepełnosprawnych umysłowo 12 osób niepełnosprawnych umysłowo	Indywidualne sesje z ekspertem Udział w spotkaniach z pracownikami, poznanie form pracy, integracja

CZAS	NAZWA DZIAŁANIA I OPIS	GRUPA DOCELOWA TESTOWANEJ INNOWACJI (NP. 10 OPIEKUNÓW, 10 OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH)	EFEKTY (WSKAŹNIKI I ICH WARTOŚĆ WERYFIKOWANE PRZEZ OPERATORA)
VI MIE-SIĄC	Działanie 3. Organizacja eventu podsumowującego i prezentującego pomysł (konferencja i festyn)	12 osób zależnych i 12 opiekunów osób zależnych, specjaliści i eksperci biorący udział w projekcie, zaproszeni goście	Organizacja dwóch eventów w postaci konferencji lub festynu

EFEKTY WIZYT STUDYJNYCH

- Wzmocnienie oddziaływania wszelkich działań podjętych przez uczestników w ramach udziału w projekcie,
- Zachęcenie uczestników do samodzielnego dalszego kontynuowania aktywności,
- Wzmocnienie kontaktów społecznych i zaangażowania w życie społeczne,
- Wyeliminowanie lub ograniczenie bierności i bezradności,
- Umocnienie więzi i relacji nawiązanych pomiędzy uczestnikami.

Celem organizacji spotkania podsumowującego jest podzielenie się wnioskami i rekomendacjami wynikającymi z przetestowania innowacyjnego modelu społecznej współpracy opartego na aktywizacji osób zależnych.

Efektom spotkania będzie dotarcie z pomysłem aktywizacji społecznej i zawodowej do szerokiej grupy odbiorców oraz możliwość podzielenia się modelem i zastosowaniem go na kolejnych grupach

- Organizując wydarzenia podsumowujące działania aktywizujące wykorzystaj sieci społeczne swojej organizacji. Pomoże to w zapewnieniu kompetentnych i znanych referentów, a także zainteresuje większą ilość odbiorców.
- Warto łączyć takie wydarzenia z innymi działaniami swojej organizacji. Buduje to jasny i czytelny przekaz ciągłości działań i ich systematycznego charakteru.
- Bardzo istotne jest powiązanie działań partycypacyjnych z konkretnymi przedsięwzięciami samorządów lokalnych, np. zgłaszaniem wniosków do budżetu obywatelskiego lub przewidywanymi konsultacjami społecznymi.

8. Wymogi kompetencyjne kadry realizującej zadania.

Realizatorami tej usługi innowacji społecznej powinny być osoby z wieloletnim doświadczeniem w pracy związanej z aktywizacją społeczną, a przede wszystkim osoby z doświadczeniem społecznym w pracy z osobami wykluczonymi, merytorycznym przygotowaniem socjologicznym, terapeutycznym i prawniczym. W realizacji podobnych działań wymaga się aby osoby posiadały minimum 200 godzin szkoleniowych z zakresu prowadzonych zajęć).

Rekrutacja pracowników

Celem rekrutacji pracowników jest zatrudnienie osób deklarujących zaangażowanie i doświadczenie przy wykonywanych pracach.

REKOMENDACJA

Rekrutację należy prowadzić poprzez następujące działania:

- bezpośrednie zwrócenie się do osób cenionych w zakresie pobudzania aktywności społecznej,
- umieszczenie ogłoszeń o pracy w lokalnych gazetach lub portalach społecznościowych,
- weryfikacja dokumentów poświadczających kwalifikacje i doświadczenie,
- przeprowadzenie rozmów kwalifikacyjnych.

Wdrożenie zaproponowanej usługi wymaga doboru odpowiedniej kadry specjalistów. Niezbędnym będzie zatrudnienie osób z odpowiednimi do potrzeb innowacji kwalifikacjami, o dużej wiedzy i doświadczeniu zawodowym.

PAMIĘTAJ!

Warto wykorzystać potencjał kadrowy podmiotów realizujących daną usługę.

Dużym ułatwieniem w zatrudnieniu wymaganej kadry jest posiadanie przez podmiot realizujący usługę w zasobach kadrowych większej części specjalistów, którzy mogą być zainteresowani uczestnictwem w takich działaniach.

9. Infrastruktura niezbędna do realizacji projektu (wymogi lokalowe, sprzęt itp.).

Do realizacji działań objętych programem usługi powinna być zapewniona sala szkoleniowa dostosowana do wielkości grupy z wyposażeniem multimedialnym, a także mniejsze pomieszczenie do przeprowadzania konsultacji indywidualnych. Pożądanym jest dostęp do Internetu. Pozostałe działania uczestnicy wykonują i w swoim środowisku, oraz w trakcie wizyt studyjnych. Wnioski z etapu testowania.

10. Wnioski z etapu testowania.

WAŻNE!

Testowanie innowacji ma swoje reguły i trzeba się im podporządkować. Stąd kumulacja działań w krótkim okresie.

Jednak wdrażając to innowacyjne rozwiązanie warto zaplanować dłuższy okres realizacji. Da to organizatorom większe możliwości realizacji zadań w sposób spokojny i systemowy, zaś uczestnikom stworzy możliwości zagospodarowania czasu i aktywności w dłuższej perspektywie. Biorąc pod uwagę możliwości i stan zdrowia uczestników nie będzie to także tak absorbujące. Trzeba uwzględnić różne sytuacje losowe uczestników, a także możliwość korzystania z rehabilitacji przez osoby zależne w której mogą uczestniczyć.

11. Koszt realizacji usługi.

Koszty realizacji innowacji uzależnione są od aktualnie obowiązujących stawek na rynku pracy i obejmują przede wszystkim wynagrodzenie dla ekspertów prowadzących zajęcia szkoleniowe i warsztatowe, oraz konsultacje indywidualne. Inne koszty to wynajem sali i eksploatacji sprzętu, a także przygotowanie materiałów szkoleniowych oraz ewentualne koszty refundacji dojazdów, serwisu kawowego oraz cateringu.

Całkowity koszt realizacji innowacji to kwota 79 240,00 zł.

UWAGA

Koszty te zależą w dużym stopniu od zasobów kadrowych podmiotu realizującego usługę oraz liczebności grup oraz aktualnych stawek na rynku pracy.

12. Obszary możliwych modyfikacji.

„OBYWATELSKI BUDZIK - INTEGRACYJNA AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO” to model, w którym zaproponowane usługi i narzędzia z powodzeniem będą mogły być powielone i stosowane na innym obszarze i w innym czasie w całej Polsce.

Wdrożenie proponowanego modelu możliwe jest na terenie całego kraju, bowiem bazuje na formach aktywności obywatelskiej niezbędnej w skali całego kraju. Wdrożenie proponowanego modelu nie wymaga od uczestników doświadczenia zawodowego ani wykształcenia.

REKOMENDACJE

Proponowany model **Obywatelski budzik - integracyjna akademie wsparcia obywatelskiego dla osób niepełnosprawnych umysłowo** - zajęcia aktywizujące społecznie z powodzeniem może być wdrożony w innych organizacjach i jednostkach skupiających środowiska osób z niepełnosprawnością, gdzie zasoby osobowe stanowią terapeuci, animatorzy środowiskowi, pracownicy socjalni czy osoby z doświadczeniem przy realizacji konsultacji społecznych.

- Wprowadzenie proponowanego rozwiązania w organizacjach społecznych skupiających osoby niepełnosprawne umożliwi ich opiekunom utrzymanie aktywności społecznej i przyczyni się do zwiększenia zaangażowania społecznego. Będzie to przeciwdziałać ich osamotnieniu i popadaniu w bierność, która generuje wycofanie społeczne, zmniejszanie aktywności i w efekcie pogarszanie stanu zdrowia.

POŻĄDANY EFEKT USŁUGI

Proponowane działanie daje szansę uczestnikom na zwiększenie aktywności społecznej jak i powrót do pełnienia różnorodnych ról społecznych a to w efekcie podnosi ich sprawstwo, integrację ze środowiskiem i wolę działań na rzecz dobra wspólnego. Wpisuje się to w cele krajowej polityki społecznej.

13. Podmioty, które mogą realizować innowację.

Zaprezentowana usługa może być realizowana przez szerokie spektrum podmiotów bowiem wpisuje się doskonale zarówno w propagowany model wielosektorowej polityki społecznej jak i koncepcje współzarządzania.

Mogą ją realizować podmioty pomocy społecznej, placówki wsparcia, organizacje pozarządowe, Centra Organizacji Społecznych, Centra Aktywności Lokalnej, które mają w swoim gronie osoby z adekwatnymi do opisanych zadań kompetencjami, lub mogące zatrudnić takie osoby z zewnątrz.

14. Ewaluacja usługi.

Ewaluację można najprościej zdefiniować jako proces polegający na sprawdzeniu i ocenie czy dane działania przyniosły oczekiwane rezultaty, co przyczyniło się do ich osiągnięcia, a co było barierą. Istotą ewaluacji jest jej użyteczność, czyli wykorzystanie jej wyników.

Ocena danych działań realizowanych w ramach usługi jest punktem wyjścia do opracowania rekomendacji mających pomóc w zmianie postępowania, poprawieniu błędów lub powielaniu działań i rozwiązań, które się sprawdziły.

W prezentowanej propozycji usługi cele podejmowanych działań muszą być dostosowane zarówno do cech grupy uczestników jak i do środowiska. Użyteczne jest stawianie celów i opracowanie wskaźników do każdego zadania i modułu oddzielnie nie tracąc przy tym wzajemności i oceny całości zadań.

Realizatorzy zadań na etapie testowania tej usługi opracowali wskaźniki ilościowe i jakościowe.

Wskaźniki osiągniętych celów - wybrane przykłady:

- Wzrost empatii i umiejętność współpracy w parach i grupie.
- Wzrost zdolności do określania warunków osiągania celów.
- Umiejętność wcielania się w różne role społeczne.
- Wzrost umiejętności prezentowania własnego zdania, jego obrony i argumentacji.
- Umiejętność wypracowania wspólnego stanowiska i wyboru celu działań grupy.
- Wzrost zdolności do dokonywania trudnych wyborów.
- Umiejętność wskazywania potrzeb innych członków zbiorowości.

15. Przykładowe scenariusze realizacji wybranych zadań i metody.

ZŁOTA RYBKA

Celem ćwiczenia jest poznanie systemów wartości uczestników zespołu, oraz zdolności artykułowania potrzeb.

Prowadząca(y) rozdaje uczestnikom karty z opisem bajki. Uczestnicy rysują złotą rybkę i kierują do niej trzy życzenia:

- jedno dotyczy własnych pragnień,
- drugie swoich opiekunów,
- trzecie miejscowości, w której mieszkają.

Następnie uczestnicy kolejno prezentują swoje życzenia. Prowadząca(y) zapisuje na tablicy życzenia dzieląc je na trzy wskazane wcześniej grupy.

Następnie uczestnicy analizują życzenia indywidualne, wskazując zgodnie z sugestiami prowadzącej czy są to marzenia, czy możliwe do zrealizowania zamierzenia.

W kolejnej części warsztatów uczestnicy w podobny sposób analizują życzenia skierowane do rybki w sprawach opiekunów. Prowadząca(y) zachęca, aby osoby zależne wskazały co mogą zrobić dla swoich opiekunów, aby pomóc im w realizacji pragnień.

Życzenia dotyczące miejscowości, w której uczestnicy warsztatów mieszkają zostają uporządkowane i połączone w tematycznie uporządkowane kategorie. Prowadząca(y) rozpoczyna dyskusję nad propozycjami.

WAŻNE!

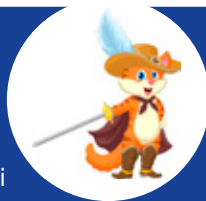
- Zanim zachęcisz uczestników do autoprezentacji, omów jej istotę i zasady.
- Dbaj o równowagę w sposobach i czasie prezentacji poszczególnych uczestników. Każdy z uczestników powinien mieć jednakową szansę.
- Możesz dla ułatwienia zapisać na tablicy kluczowe punkty autoprezentacji.
- Zachęcaj nieśmiały. Stosuj różne sposoby zachęty.

KOT W BUTACH

Celem ćwiczenia jest zrozumienie, iż realizacja zamierzeń wymaga spełnienia określonych warunków.

Prowadzący daje uczestnikom karty ze zmodyfikowanym opisem bajki. Uczestnicy wypracowują konkretny plan działania dla kota i w grupach wymyślają warunki, które musi spełnić, aby zrealizować swój plan.

Następnie lider grupy przedstawia listę warunków i ocenia możliwości ich realizacji. Prowadząca(y) zapisuje te propozycje na tablicy, a następnie grupa porządkuje je według możliwości spełnienia.

W ROLI PREZYDENTA

Uczestnicy dzielą się na grupy. W każdej grupie zostaje wytypowany prezydent i delegacja, która udaje się do niego z petycją w sprawie rozwiązań zaproponowanych przez uczestników w ćwiczeniu pierwszym.

Uczestnicy wspólnie wykorzystują doświadczenia z ćwiczenia Kot w butach i sporządzają listę warunków, które trzeba spełnić, aby do takiego spotkania doszło. Prowadząca(y) podpowiada możliwe warunki (np. telefoniczne umówienie się na spotkanie, udanie się miejsce, w którym prezydent spotyka się z mieszkańcami, itp.). Delegacja przygotowuje uzasadnienie dla swojej propozycji.

Następnie grupy odgrywają scenę spotkania z prezydentem, który uzasadnia swoją decyzję, równocześnie wskazując źródło środków na ich realizację.

Po prezentacji następuje dyskusja, uczestnicy oceniają sposób wypełniania roli przez innych. Na koniec prowadząca podsumowuje warsztaty i wskazuje na możliwości wykorzystania nabytych w czasie ich trwania umiejętności.

WSKAZÓWKI DO REALIZACJI TEGO ZADANIA

- Przeprowadzając warsztaty dbaj o różnorodność form. Nawet najciekawsza forma jak jest zbyt często prezentowana nudzi!
- Możesz wykorzystać prezentację multimedialną lub inną formę. Przygotuj ją sam. Inspiracje i wzorce znajdziesz w Internecie i literaturze.

Przykładowe konspekty zajęć

1. „Szkolenie opiekunów osób zależnych w zakresie praw konsumenckich i dochodzenia” organizowane w ramach Umowy o powierzenie grantu nr ZS-II.042.1.6.4.2018 z dnia 30.03.2018 w zakresie realizacji innowacji społecznej pn. „OBYWATELSKI BUDZIK - INTEGRACYJNA AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO” w ramach projektu „Chcemy pracować - innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych” (nr umowy: POWR.04.01.00-00-I062/15) w ramach programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, zawartej w dniu 12.07.2016 roku pomiędzy Ministrem Rozwoju, z siedzibą w Warszawie, Pl. Trzech Krzyży 3/5 a Gminą Miasta Radom.

TEST INNOWACJI „OBYWATELSKI BUDZIK – INTEGRACYJNA AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO – DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO”

Rodzaj spotkania	Warsztaty dla wszystkich osób „Tu mieszkam tu uczestniczę” z zakresu praw konsumenta i ich dochodzenia		
Prowadzący			
Data	7.11.2018; 8.11.2018; 14.11.2018; 15.11.2018; 16.11.2018; 21.11.2018.	Godzina	15.00 - 16.30 17.00 - 20.30
Temat	Warsztaty dla wszystkich osób „Tu mieszkam tu uczestniczę” z zakresu praw konsumenta i ich dochodzenia		
Cele ogólne	Słuchacz nabywa wiedzę o prawie ochrony konsumenta i jego znaczeniu dla obrotu, zapoznaje się z treścią regulacji chroniących konsumenta, umie rozwiązywać problemy związane ze stosowaniem podstawowych przepisów prawa ochrony konsumenta		
Cele szczegółowe	Słuchacz zna przepisy prawa ochrony konsumentów, zna podstawowe orzecznictwo w zakresie ochrony konsumenta na rynku, zna przykłady z praktyki rynkowej w zakresie ochrony konsumenta, orientuje się w regulacji ochrony konsumenta, omawia uprawnienia konsumenta, potrafi argumentować w sprawach z zakresu ochrony konsumenta, ocenia skuteczność i użyteczność regulacji ochrony konsumenta, orientuje się w strukturze organów ochrony konsumenta.		
Metody pracy	Słowne: dyskusja, wykład konwersatoryjny, dyskurs, pogadanka, burza mózgów, mapa potrzeb.		
Środki dydaktyczne	Oglądowe: orzeczenia sądowe, wzory umów, aktów administracyjnych, prezentacja power point, schematy i wykresy.		
Plan szkolenia	<p>Część I PRAWO</p> <p>I. ABC Prawa</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Prawo 2. System źródeł prawa w Polsce 3. Sądy i ich właściwość 4. Zawody prawnicze 5. Darmowa pomoc prawna 6. Instytucje ochrony praw człowieka <p>II. Prawo cywilne - zagadnienia podstawowe</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Zdolność prawna 2. Zdolność do czynności prawnej (brak zdolności, częściowa zdolność, pełna zdolność do czynności) 3. Umowa i jej forma 4. Umowa sprzedaży 5. Umowy zawierane przez Internet 6. Umowy bankowe 7. Umowy telekomunikacyjne 8. Klauzule niedozwolone w umowach 9. Odstąpienie od umowy 		

Plan szkolenia	<p>Część II PRAWA KONSUMENTA</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Konsument i jego prawa 2. Obowiązki sprzedawcy 3. Dostawa i zwroty 4. Odstąpienie od umowy 5. Rękojmia <ol style="list-style-type: none"> a. Przyczyny reklamacji b. Forma reklamacji c. Terminy d. Wady reklamacji e. Opakowanie produktu a zwrot f. Transport wadliwego towaru 6. Gwarancja <ol style="list-style-type: none"> a. Treść gwarancji b. Czas trwania gwarancji c. Obowiązek dostarczenia towaru d. Przedłużenie terminu gwarancji 7. Rzecznik Praw Konsumenta - gdzie szukać pomocy? 8. Alternatywne sposoby rozstrzygania sporów
	<p>Uczestnictwo w warsztatach, aktywny udział w pracy indywidualnej i grupowej na zajęciach.</p>
Ewaluacja	
Elementy innowacji	<p>Innowacja: usprawnienie i działanie, poprzez poznanie regulacji prawnych. Wiem i potrafię. Słuchacze stają się osobami świadomymi na rynku konsumenckim. Potrafią rozwiązywać problemy konsumenckie, stworzyć podstawowe pisma procesowe i wiedzą jakie instytucje prawne służą ochronie ich praw i gdzie szukać pomocy w przypadku naruszenia podstawowych zasad współżycia społecznego.</p>
Podpis Prowadzącego	

2. „Szkolenie opiekunów osób zależnych w zakresie tworzenia grup inicjatywnych i stowarzyszeń” organizowane w ramach Projektu „Chcemy pracować - innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych” współfinansowane ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego (IV Oś Priorytetowa Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Działanie 4.1) dla Innowacji społecznej pod nazwą „OBYWATELSKI BUDZIK - INTEGRACYJNA AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO” w ramach umowy o powierzenie grantu nr ZS-II.042.1.6.4.2018 z dnia 30.03.2018.

TEST INNOWACJI „OBYWATELSKI BUDZIK - INTEGRACYJNA AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO - DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO”

Konspekt szkolenia opiekunów osób zależnych w zakresie tworzenia grup inicjatywnych i stowarzyszeń- Moduł I

Rodzaj spotkania	Szkolenie dla opiekunów osób zależnych		
Prowadzący			
Data	15.05.2018	Godzina	14.00 - 16.00 16.30 - 18.30
Temat	Tworzenie grupy		

Cele ogólne	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poznanie członków grupy. 2. Kształtowanie umiejętności mówienia o sobie. 3. Zrozumienie wymogów roli w grupie
Cele szczegółowe	<ol style="list-style-type: none"> 1. Nabycie umiejętności współpracy w zespole, jako ważnej umiejętności społecznej 2. Nabycie umiejętności autoprezentacji
Metody pracy	<p>Szkolenie będzie prowadzone aktywnymi metodami warsztatowymi, pozwalającymi uczestnikom zrozumieć istotę tworzenia grupy celowej. Szkolenie opiera się na wiedzy o mechanizmach tworzenia grupy i wykorzystaniu dynamiki grupy oraz zasobów jej uczestników. Praca różnymi metodami podającymi i aktywnymi, ułatwiającymi integrację grupową (elementy psychodramy, praca w parach, wymiana wizerunków).</p>
Środki dydaktyczne	<p>Materiały biurowe (papier, karty typu flipchart, długopisy, karteczki przyklejane), prezentacja multimedialna o zasadach autoprezentacji.</p>
Plan szkolenia	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozpoczęcie spotkania <ul style="list-style-type: none"> - powitanie - przedstawienie tematu zajęć - krótkie przedstawienie się uczestników. 2. Dlaczego w grupie łatwiej- korzyści z działań wspólnych <ul style="list-style-type: none"> - omówienie, czym jest grupa celowa, - wskazanie przykładowych celów integrujących ludzi w grupy, - korzyści z działań wspólnotowych. 3. Rola w grupie- mechanizmy wypełniania ról grupowych <ul style="list-style-type: none"> - wskazanie różnic między rolami realizowanymi a wyobrażonymi, - wskazanie na czynniki, które wpływają na sposób realizacji ról społecznych. 4. Pokaz prezentacji multimedialnej o zasadach autoprezentacji. 5. Ćwiczenie aktywizujące: Uczestnicy odgrywają rolę wskazaną przez prowadzącego szkolenie zgodnie z zasadami autoprezentacji podanymi wcześniej w prezentacji. Pozostali członkowie grupy oceniają ich wystąpienie podkreślając mocne i wskazując, na chociaż jedną słabą stronę. Zapisują te uwagi na karteczkach a następnie wymieniają się spostrzeżeniami (wymiana wizerunków).
Ewaluacja	<p>Uczestnicy zajęć wykazali na początku zajęć dość wysoki poziom nieufności i obaw. Stopniowo przełamano opory i grupa szybko nawiązała kontakt. Prowadzący musi uważać, aby uczestnicy trzymali się tematu i opowiadali o sobie i swoich doświadczeniach w roli rodziców, mają, bowiem skłonność do występowania w rolach swoich dzieci. Wymiana wizerunków ich zaskoczyła, bowiem nie potrafili dostrzec swoich mocnych stron.</p> <p>Wskaźniki osiągniętych celów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wzrost otwartości i umiejętności autoprezentacji. - Wzrost zrozumienia wymogów związanych z rolami społecznymi.
Elementy innowacji	<p>Elementy psychodramy i wymiana wizerunków. Uczestnicy dotychczas nie spotkali się z taką formą zajęć.</p>
Podpis Prowadzącego	

16. Podsumowanie

Aktywność obywatelska i integracja społeczna są wartościami same w sobie. Ich rozwijanie służy spójności społecznej, sprzyja budowaniu wspólnoty i integracji społecznej.

PAMIĘTAJ!

Udział obywateli w konsultacjach społecznych przynosi szereg korzyści. Konsultacje:

- Umożliwiają podejmowanie lepszych decyzji, bowiem:
  - zwiększają zrozumienie danego problemu w świetle rozmaitych stanowisk i poglądów,
  - pozwalają ulepszyć usługi publiczne. Osoby zainteresowane daną kwestią najlepiej znają swoje potrzeby. Dzięki konsultacjom społecznym unikamy „uszcześliwiania” społeczeństwa na siłę,
  - w procesie konsultacji mogą się pojawić nowatorskie pomysły i rozwiązania.
- Przyzwyczajają ludzi do udziału w życiu publicznym, bowiem:
  - pokazują, że dyskusja i uczestnictwo (partycypacja) to samoistne wartości,
  - uczą procedur uczestnictwa w życiu społecznym, np. zabierania głosu w dyskusji, wystąpienia na forum publicznym, zadawania władzy pytań.
- Dają ludziom poczucie sprawstwa oraz kontroli nad otoczeniem, w którym żyją, a przy tym:
  - tworzą poczucie lojalności i zakorzenienia w lokalnej wspólnotie oraz szerszym społeczeństwie,
  - uczą wychodzenia poza ciasne horyzonty i własne interesy, pokazując, na czym polega interes publiczny.

WAŻNE!

Uczestnictwo obywatelskie wymaga rozwijania kompetencji obywatelskich.

Innowacyjna usługa „OBYWATELSKI BUDZIK – INTEGRACYJNA AKADEMIA WSPARCIA OBYWATELSKIEGO DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH UMYSŁOWO” jest skutecznym instrumentem budowania obywatelskiego zaangażowania u osób wykluczonych społecznie i stygmatyzowanych. Ze względu na swoją elastyczność może i powinna być poddawana modyfikacjom zależnym od potrzeb beneficjentów i środowiska lokalnego.

REKOMENDACJA

Wdrożenie tej usługi może stać się ważnym czynnikiem budowania społeczeństwa obywatelskiego w lokalnej skali, oraz impulsem rozwojowym nie tylko służącym większej integracji społecznej, ale i odmiennemu spojrzeniu na kształt funkcjonowania lokalnych wspólnot oczami tych, których głos.

7.3. Opis Innowacji społecznej pn. „Coaching w świecie osób niewidomych” - realizator Fundacja Rozwoju Integralnego w Radomiu

„Coaching w świecie osób niewidomych”

Innowacja społeczna zrealizowana na podstawie umowa o powierzenie grantu nr ZS-II.042.1.6.7.2018 z dnia 09.05.2018 w ramach projektu „Chcemy pracować - Innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych”, nr umowy: POWR.04.01.00-00-I062/15 programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, zawartej w dniu 12.07.2016 roku pomiędzy Ministrem Rozwoju, z siedzibą w Warszawie, Pl. Trzech Krzyży 3/5 a Gminą Miasta Radom.

Innowacyjna usługa społeczna zrealizowana przez organizację pozarządową tj. Fundację Rozwoju Integralnego jako praktyczna metoda przygotowania osób niewidomych do stosowania i wykorzystywania coachingu w życiu osobistym, rodzinnym, społecznym i zawodowym.

1. Nazwa innowacji społecznej.

„Coaching w świecie osób niewidomych” finansowany w ramach: Projektu „Chcemy pracować - innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych” Nr umowy: POWR.04.01.00-00-I062/15, współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego IV Oś Priorytetowa Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, umowy zwartej w dniu 12.07.2016 zawartej między Ministrem Rozwoju, a Gminą Miasta Radom. Działanie 4.1: Innowacja Społeczna „Coaching w świecie osób niewidomych” Nr umowy: ZS-II.042.1.6.7.2018 - innowator Fundacja Rozwoju Integralnego.

2. Istota innowacji społecznej.

Innowacja społeczna „Coaching w świecie osób niewidomych” zrealizowana przez Fundację Rozwoju Integralnego jest pierwszą systemową próbą przygotowania osób niewidomych do stosowania i wykorzystywania coachingu w życiu osobistym, rodzinnym, społecznym i zawodowym.

Głównym założeniem innowacji społecznej było zastosowanie coachingu w świecie osób niewidomych w podejściu systemowym jak i kaskadowym. Proponowany Model to teoretyczne i praktyczne przygotowanie osób z dysfunkcją wzroku do stosowania coachingu w życiu osobistym, rodzinnym, społecznym i zawodowym. Przedstawioną innowację należy traktować również jako propozycję wystandaryzowanej usługi socjalnej dla wskazanej grupy docelowej.

Istotą innowacji/usługi socjalnej było zastosowanie coachingu jako narzędzia do pracy nad rozwojem osobistym osoby niewidomej, rodzinnym, zawodowym w tym samym procesie uczenia się w celu:

bezpośrednio

- wzrostu jakości życia osoby niewidomej,
- poprawy relacji rodzinnych i społecznych,
- wzrostu satysfakcji z życia zawodowego,
- rozwoju kompetencji uczenia innych,
- wykorzystania potencjału osoby niewidomej w procesie zmiany (*np. umiejętność słuchania – to kluczowa kompetencja coach'a*)

pośrednio

- poprawy zasobów materialnych osób niewidomych (nowe kwalifikacje zawodowe) mogą być dodatkowym źródłem utrzymania,
- uniezależnienia się osoby z dysfunkcją wzroku od systemu pomocy społecznej, w tym opiekunów tych osób (*osoba po zakończonym procesie staje się bardziej niezależna i samodzielna*).

3. Cel innowacji społecznej realizowanej przez Fundację Rozwoju Integralnego.

- Opracowanie i przygotowanie nowej metody pracy z osobami niewidomymi i słabowidzącymi, jako forma przyszłej usługi socjalnej.
- Wzmocnienie kompetencji osobistych, społecznych, rodzinnych, zawodowych przez osoby niewidome lub słabowidzące.
- Uniezależnienie się od opiekunów przez osoby niewidome lub słabowidzące.
- Nabycie nowych kompetencji zawodowych i możliwości samodzielnego pozyskiwania środków materialnych – zarobkowania przez osoby zależne.
- Wzmocnienie i wsparcie w realizacji własnych pasji, marzeń, planów rozwoju osobistego przez osoby zależne, ale i ich opiekunów.
- Budowanie silnych więzi i relacji rodzinnych i społecznych opartych na rozwoju i wsparciu przy pomocy coachingu.
- Niwelowanie zaburzeń zachowań odbiegających od ogólnie obowiązujących standardów wynikających z bariery braku wzroku.
- Wzmocnienie osobowości osoby niewidomej.
- Obniżenie poziomu frustracji.
- Zmniejszenie stosowania w relacjach z innymi ludźmi mechanizmów obronnych poprzez obniżenie napięcia i lęku przed światem zewnętrznym.
- Wzrost poczucia pewności siebie poprzez coachingową pracę z wartościami.
- Poprawa funkcjonowania w relacjach z innymi.
- Odzyskanie/nabycie równowagi zdrowia psychicznego.
- Zmniejszenie zależności od innych osób w funkcjonowaniu.
- Poprawa statusu materialnego poprzez nowe możliwości zarobkowe.
- Wypracowanie nowej usługi socjalnej mającej powszechne zastosowanie w pracy systemowej z klientem w obszarze pomocy społecznej.

4. Cechy grupy docelowej na której testowano innowacje/usługę socjalną.

Głównym problemem występującym w grupie osób niewidomych jest bardzo wysoka zależność od innych osób/opiekunów. Problemem zaś opiekunów jest zmniejszenie czasu wolnego dla siebie do minimum, lub zupełny jego brak.

Z różnych opracowań wynika iż, nie ma w naszym kraju systemu, który gwarantowałby zapewnienie świadczeń rehabilitacyjnych niezbędnych przy dysfunkcji wzroku, tak aby osoba dotknięta utratą widzenia, mogła szybko i w maksymalnie możliwym zakresie odzyskać utraconą samodzielność. Cały ciężar rehabilitacji osób tracących wzrok, w tym w wieku aktywności zawodowej, spoczywa na organizacjach pozarządowych, a możliwości tych organizacji są coraz mniejsze. Rzeczywistość polegająca na konieczności zdobywania rokrocznie w ramach różnych konkursów środków finansowych na działania rehabilitacyjne, gdzie procedury aplikacyjne są coraz trudniejsze, a środki przeznaczane na wspieranie zadań z zakresu rehabilitacji społecznej coraz mniejsze, nie pozwala organizacjom pozarządowym, w tym działającym na rzecz osób niewidomych, jak PZN, zaspokajać potrzeb osób z dysfunkcją wzroku. [Prowadzi to m.in. do:](#)

- niedostatecznej jakości świadczonych usług,
- niewłaściwego czasu trwania procesu rehabilitacji wymuszonego sposobem dystrybucji środków finansowych,
- uznaniowości w rodzaju, czasie i zakresie świadczeń w zależności od gminy, powiatu, miasta,
- lokalnie braku dostępu do niektórych usług i świadczenie usług jednego typu, podczas gdy potrzebne są wieloaspektowe działania,
- zastępowania zespołu rehabilitantów przez jednoosobowe działania,
- rozciąganie w czasie działań (*nieuzasadnione z racji efektywności oddziaływań*), na które chwilowo uzyskano środki grantowe.

Sytuacja w ostatnim okresie spowodowana znacznym ograniczeniem środków przeznaczanych przez Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych na rehabilitację społeczną, drastycznie pogłębia problem. Tym pilniejsze staje się doprowadzenie do standaryzacji usług rehabilitacyjnych dla niewidomych i słabowidzących, tj. opracowania powszechnie akceptowanego koszyka niezbędnych świadczeń z uwzględnieniem systemowych rozwiązań współpracy z administracją publiczną. Koszyk ten powinien zawierać wykaz niezbędnych oddziaływań rehabilitacyjnych, czas ich trwania, warunki realizacji z uwzględnieniem zróżnicowanych możliwości i potrzeb beneficjentów. Wiedza specjalistów skupionych wokół Polskiego Związku Niewidomych wskazuje, że standardy jakości usług rehabilitacyjnych będą sprzyjały lepszemu, skuteczniejszemu zaspokojeniu potrzeb niewidomych i słabowidzących oraz bardziej racjonalnemu wydatkowaniu publicznych środków finansowych.

Dla osób niewidomych równie ważną jest rehabilitacja społeczna, a więc zapewnianie zgodnie z indywidualnymi potrzebami świadczeń takich jak: pomoc psychologiczna, udzielanie informacji (poradnictwo) o możliwościach działania w nowych warunkach spowodowanych utratą wzroku, pomoc w opanowaniu czynności życia codziennego, nauka orientacji przestrzennej i samodzielnego bezpiecznego poruszania się (w tym także możliwość wyposażenia w psa przewodnika), usprawnianie widzenia, pomoc

w opanowaniu technik komunikacji. Ważnymi elementami rehabilitacji jest możliwość korzystania przez osoby niewidome z usług Warsztatów Terapii Zajęciowej (WTZ), Zakładów Aktywności Zawodowej (ZAZ). (zob. Zbiorczy raport z diagnozy świadczonych usług z zakresu rehabilitacji społecznej, dla osób niepełnosprawnych w Polsce, 2011).

5. Potrzeby grupy docelowej, które zaspokaja innowacja społeczna/usługa socjalna.

WAŻNE:

Opisywana innowacja odnosi się do jednych z ważniejszych potrzeb opisywanej grupy docelowej tj.:

- Potrzeby wsparcia w zakresie edukacji jako forma wyrównania szans i możliwość zdobycia zawodu, którego następstwem może być podjęcie pracy.
- Przygotowania materiałów edukacyjnych/szkoleniowych zgodnie z potrzebami grupy docelowej/ w tym przypadku zostały one przygotowane w języku Braille'a.
- Zrealizowana innowacja przez fundację jest formą szkolenia podwyższającą kwalifikacje i umiejętności zawodowe osób z niepełnosprawnością wzroku.
- Jest odpowiedzią na potrzebę edukacji osób z niepełnosprawnością wzrokową – (Z analiz wykonanych przez organizację EBU (Board of the European Blind Union) i RNIB w ramach raportu „Hidden majority” w 2011 roku wynika, że zaledwie 0,5% osób niewidomych podejmuje naukę w wieku dorosłym (a dla ogółu niepełnosprawnych wskaźnik wynosi 5%). Można wywnioskować z tego, że osoby niewidome i niedowidzące w wieku dorosłym już się nie szkolą, nie podejmują nauki czy kursów).
- Wzmocnienia i rozwoju posiadanych zasobów osób z dysfunkcją wzroku to jest wrażliwość słuchowa lepiej rozwinięta (zgodnie z zasadą, gdy nie możemy bazować na wszystkich zmysłach, wyostrają się te które posiadamy) – główne kompetencje Coach'a to między innymi umiejętność słuchania na trzech poziomach.
- Obniżenia bardzo wysokiej zależności osób z dysfunkcją wzroku od innych osób/opiekunów.
- Zwiększenia czasu wolnego – dla siebie u opiekunów osób z dysfunkcją wzroku.
- Coaching jako sposób komunikacji ze światem zewnętrznym (osoby z dysfunkcją wzroku najczęściej funkcjonują w kręgu osób z podobnymi dysfunkcjami).
- Obniżenia zależności osób z dysfunkcją wzroku od systemu pomocy.
- Coaching to również praca z wartościami – warsztaty w ramach realizowanej innowacji pozwoliły na wzmocnienie świadomości w tym obszarze (niepełnosprawność wzrokowa niewątpliwie niesie ze sobą frustracje i wewnętrzny konflikt – jest sytuacją bardzo trudną- w tym obniżony poziom poczucia własnej wartości, świadomości upośledzenia aktywizacji swoich pragnień i predyspozycji).
- Innowacja społeczna zastosowana jako usługa socjalna jest narzędziem do skutecznego budowania relacji w wyznaczonej grupie docelowej

WAŻNE:

Dla osób z dysfunkcją wzroku bardzo istotną potrzebą jest budowanie trwałych relacji społecznych, rodzinnych, zawodowych w celu niwelowania poczucia wykluczenia wśród tych osób.

6. Grupy, na które innowacja społeczna może być rozszerzona jako powszechna usługa socjalna.

Zdaniem innowatora - Fundacji Rozwoju Integralnego - Coaching w prezentowanej formie innowacji społecznej z powodzeniem może być zastosowany w każdej grupie społecznej w formie standardowej usługi socjalnej, a tym samym w **systemie rodzinnym** np.: (rodziny będące pod opieką systemu pomocy społecznej). **Wśród młodzieży** - w tym dla grup młodzieży szczególnego ryzyka - jako forma kształtowania liderów wsparcia we własnym środowisku. W **grupie seniorów**, którzy chcieliby podnieść swoje kwalifikacje, być bardziej skutecznym i nie stawać się zależnym od systemu pomocy społecznej w przyszłości.

Innowacja w formie usługi socjalnej może być stosowana we wszystkie **grupach zawodowych wysokiego ryzyka wypalenia zawodowego** np. pracownicy socjalni, osoby pracujące z osobami bezdomnymi, w hospicjach jako forma wsparcia w pełnieniu poszczególnych ról społecznych, a także możliwość przekwalifikowania się lub określenia zmiany i osiągania zamierzonego celu przez siebie lub podopiecznego.

Warto również podjąć próbę zastosowania takiej usługi - wsparcia coachingowego (edukacja, praca własna, podnoszenie kwalifikacji) w osiąganiu zmian i przewartościowania sposobów postrzegania świata wewnętrznego (czyli siebie), a także zewnętrznego (czyli środowiska) w różnego typu obszarach resocjalizacji w tym przez więźniów, również jako forma wsparcia w **grupie współwięźniów**.

7. Charakterystyka zadań realizowanych w ramach innowacji społecznej przez Fundację Rozwoju Integralnego.

Rekrutacja (zasady przyjęte przez innowatora).

Do realizacji innowacji społecznej zostało zrekrutowanych 6 osób/rodzin, w których przynajmniej jedna osoba jest niewidoma lub słabo widząca. Rekrutacja uczestników innowacji odbywała się na terenie Gminy Miasta Radomia, a także w województwie mazowieckim. Warunkiem uczestnictwa w testowaniu innowacji społecznej była chęć do nabycia nowych umiejętności osobistych, społecznych, zawodowych, wiek minimum 25 lat, posiadane wykształcenia minimum średnie.

Etapy rekrutacji:

Założenia:

Nawiązanie kontaktu z instytucjami zajmującymi się osobami niewidomymi między innymi Towarzystwem Opieki nad Ociemniałymi w Laskach, Specjalnym Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych i Słabo Widzących, Ośrodkiem Szkolno-Wychowawczym im. Janusza Korczaka w Radomiu

Realizacja:

W czasie realizacji projektu nawiązano współpracę z następującymi instytucjami:

- PZN w Radomiu,
- Miejską Bibliotekę Publiczną, dział muzyczny w Radomiu,
- Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi Stowarzyszenie Dział ds. Absolwentów Izabelin/Laski
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla Dzieci Niewidomych i Słabowidzących w Radomiu

WAŻNE:

Poprzez wyżej wymienione instytucje innowatorzy dotarli do absolwentów tychże ośrodków. Jest to najlepszy i najbardziej skuteczny sposób dotarcia do opisywanej grupy docelowej. Dzięki takiej ścieżce można szybciej zdobyć zaufanie osób zależnych i zbudować z nimi trwałe relacje.

W ramach rekrutacji odbyło się jedno spotkanie informacyjne na temat innowacji, w którym uczestniczyli potencjalni uczestnicy procesu testowania.

Celem spotkania było:

- zbudowanie zaufania z potencjalnymi uczestnikami,
- pobudzenie do myślenia i zadawania pytań.
- stworzenie warunków do podjęcia decyzji przystąpienia do testowania innowacji społecznej/usługi socjalnej.

Scenariusz spotkania informacyjnego

NAZWA	Spotkanie informacyjne
NAZWA JEDNOSTKI SZKOLENIOWEJ	Fundacja Rozwoju Integralnego
WYMIAR GODZINOWY	3 godziny
TEMAT I CEL	Przedstawienie założeń projektu Innowacji Społecznej pn. Coaching w świecie osób niewidomych w ramach projektu „Chcemy pracować - innowacje w zakresie usług opiekuńczych dla osób zależnych”
PRZEBIEG	<ol style="list-style-type: none"> 1. Poznanie uczestników 2. Przedstawienie założeń projektu 3. Ustalenie potrzeb uczestników 4. Określenie oczekiwań w stosunku do potencjalnych uczestników grupy testowania.
SZCZEGÓLNE TREŚCI	Specyfikacja Innowacji Społecznej
	Podpis Prowadzącego

Etap przygotowania grupy odbiorców do szkoleń w ramach zrealizowanej innowacji - bardzo ważne z punktu widzenia budowania relacji i zaufania grupy docelowej, jest to etap początkowy w którym łatwo jest się wycofać.

Warsztat wprowadzający w tematykę szkoleniową polegał na zapoznaniu wszystkich uczestników innowacji: osób niewidomych, opiekunów lub rodziców z istotą coachingu i zasadami kształcenia w ramach zaplanowanych szkoleń, a także rozpoznaniu swoich zasobów i potencjału w kierunku rozwoju osobistego, komunikacji interpersonalnej,

rodzinnego, społecznego, zawodowego w tym przygotowania do zawodu coach'a. W ramach warsztatu można przeprowadzić grupową sesję coachingową, lub indywidualną w zależności od potrzeb, gotowości i poziomu otwarcia grupy na zmianę.

W trakcie warsztatu należy również krótko poruszyć zagadnienia i zakres merytoryczny poszczególnych etapów szkoleń i procesu uczenia się coachingu.

UWAGA!

- Warsztat jest też rodzajem wywiadu wstępnego z grupą docelową, w celu ustalenia planu szkoleń i dostosowania go do potrzeb poszczególnych uczestników - rodzin, dobór miejsca odpowiedniego dla osób zależnych w tym przypadku osób niewidomych, określenie czasu i możliwości osób niewidomych/lub słabo widzących, zaplanowanie dojazdu na szkolenie - organizacja odpowiedniego transportu jeśli jest taka potrzeba.
- Istotnym elementem warsztatu wstępnego jest zbudowanie reakcji pomiędzy uczestnikami i osobą prowadzącą, wymiana doświadczeń i gotowość zaangażowania w zmianę. Zbudowanie podwalin wzajemnego zaufania.

Przykładowy scenariusz warsztatu

NAZWA	Warsztat wprowadzający
NAZWA JEDNOSTKI SZKOLENIOWEJ	Fundacja Rozwoju Integralnego
WYMIAR GODZINOWY	5 godzin
TEMAT I CELE warsztatu	
1. Wprowadzenie do coachingu Cel główny: przedstawienie wstępnych informacji na temat poszczególnych modułów coachingowych.	
ZAŁOŻENIA SZKOLENIA	
a. Zapoznanie uczestników z merytorycznymi założeniami innowacji, w celu zbudowania zaufania, motywacji do uczestnictwa w projekcie.	
PRZEBIEG SZKOLENIA	
1. Przedstawienie założeń na proces szkoleniowy- wszystkie moduły, etapy i elementy 2. Ustalenie zasad szkolenia, potrzeb uczestników, kontraktu. 3. Omówienie harmonogramu. 4. Podsumowanie i wolne wnioski.	
Prowadzący:	

Etap przygotowania szkoleń zrealizowanych w fazie testowania.

Celem działania było przygotowanie i zaplanowanie procesu szkoleniowego dla osób niewidomych lub słabowidzących na podstawie informacji zebranych podczas warsztatu wstępnego w tym przygotowanie materiałów i narzędzi szkoleniowych, opracowanie skryptu szkoleniowego z zakresu coachingu, Tłumaczenie skryptu na język braille'a. W ramach zadania zostały przygotowane następujące materiały w języku polskim i języku braille'a:

- Proces szkoleniowy
- Skrypt szkoleniowy zawierający podstawowe treści z poszczególnych obszarów

- i zakresów coachingowych dotyczących szkoleń
- Materiały szkoleniowe zawierające niezbędne treści potrzebne w trakcie szkolenia
- Narzędzia coachingowe pomocne do realizacji sesji coachingowych i mentoringowych dla uczestników innowacji

Szkolenia uczestników innowacji społecznej

Etap Szkolenia/Warsztatów

Celem zadania było przeszkolenie osób niewidomych/lub słabo widzących. Szkolenie obejmowało 180 godzin szkoleniowych w tym 40 godzin pracy własnej.

Celem procesu szkoleniowego było wzmocnienie osoby niewidomej lub słabo widzącej, zwiększenie poczucia pewności siebie, tak aby świadomie budowała swoje relacje z innymi osobami i kierowała swoją karierą zawodową w roli coach'a zgodnie z ich światem wartości, etyki dając wsparcie innym osobom niewidomym i ich rodzinom na różnych poziomach życia. Szerokie spektrum tematyczne przygotowanego szkolenia w ramach innowacji społecznej począwszy od [strefy Business po ścieżkę Life](#) omawiane podczas szkoleń/warsztatów pozwala uczestnikom na zgromadzenie własnego warsztatu i narzędzi coach'a potrzebnych do codziennego funkcjonowania i ewentualnej pracy coachingowej zarówno z menadżerami, grupami osób zależnych, zespołami, rodzinami i osobami starszymi. Może to być praca między innymi w obszarze poprawy i zmiany jakości i satysfakcji z ich życia osobistego, rodzinnego, społecznego, a także zdrowia. W trakcie procesu szkoleniowego uczestnicy innowacji społecznej rozwijali również kompetencje uczenia innych.

WAŻNE:

Główne ramy merytoryczne szkolenia w ramach opisywanej innowacji/usługi socjalnej zostały przygotowane zgodnie z założeniami filozofii coachingu integralnego, której twórcą jest Fundacja Rozwoju Integralnego obejmujące następujące moduły szkoleniowe:

- **Coaching Life** – 35 h i 5 h pracy własnej (jak rozmawiać z osobami z otoczenia, udzielać wsparcia aby skutecznie wprowadzali zmiany w swoim życiu i je akceptowali).
- **Coaching Zdrowia** – 20 h i 10 h pracy własnej (jak rozmawiać z osobami z otoczenia,

udzielać wsparcia aby wprowadzały zmiany w obszarach, które mają wpływ na ich zdrowie, i aby podnosić jakość życia).

- **Coaching Business** - 35 h i 5 h pracy własnej (przygotowanie jak rozmawiać z osobami które potrzebują wsparcia w obszarze rozwoju lub zmiany obszarze kompetencji zawodowych).
- **Coaching Rodzinny** - 25 h i 10 h pracy własnej (przygotowanie jak rozmawiać z osobami, udzielać wsparcia osobom, które potrzebują zmiany i wzmocnienia w relacjach rodzinnych).
- **Coaching +60** - 25 h i 10 h pracy własnej (przygotowanie jak rozmawiać z osobami starszymi, udzielać im wsparcia aby poprawić jakość ich życia).

WAŻNE:

W ramach pracy własnej uczestnicy ucząc się przeprowadzali rozmowy/sesje z osobami z otoczenia. Nabywając praktykę i doświadczenie, sami udzielali wsparcia w środowisku w którym żyli, a dzięki temu uruchamiali w nim procesy zmiany.

Warsztaty dla uczestników innowacji społecznej

Etap: Sesje coachingowe - bardzo ważny etap w procesie uczenia się

Celem zadania było (*etapu procesu szkoleniowego*) umożliwienie uczestnikom doświadczenia procesu coachingowego poprzez uczestnictwo w indywidualnych sesjach coachingowych. Głównym celem uczestniczenia w sesjach coachingowych jest praca nad rozwojem osobistym, przepracowanie indywidualnych problemów, a także jest to praca nad motywacją poszczególnych uczestników, do dalszego rozwoju i podtrzymania energii do pracy, niwelowania codziennych sytuacji problemowych, które mogłyby ograniczyć zaangażowanie w coachingowy proces kształcenia. Jest to również doświadczenie bycia odbiorcą/klientem w coachingu.

BARDZO WAŻNE:

Istotą tego etapu było **nabycie doświadczenia jak przebiega proces coachingowy i jak go prowadzić**. W ramach realizowanej innowacji 6 osób skorzystało z 12 indywidualnych sesji coachingowych – jest to minimum czasu aby dobrze zrozumieć i doświadczyć proces.

Sesje można realizować również poprzez skaypa, a nawet przez telefon co dla osób niewidomych jest korzystne, niweluje stres i napięcie związane z przemieszczaniem się.

Przykładowa karta opisu sesji coachingowej. KARTA INDYWIDUALNEJ SESJI COACHINGOWEJ

Data sesji: _____

Imię i nazwisko uczestnika sesji: _____

Imię i nazwisko prowadzącej/go sesję: _____

PRZEBIEG SESJI, UWAGI, ZALECENIA, NARZĘDZIA:

SESJA nr. 1 czas trwania 1 h.

Np. Omówienie zasad przebiegu sesji coachingowej. Wyjaśnienie roli coach'a i roli klienta, zawarcie kontraktu na sesję i na proces.

Cel na sesję/proces: np. uczestnik chce zmienić swoje nastawienie do życia: to znaczy poprawić relacje z ludźmi, wyjść z poczucia samotności.

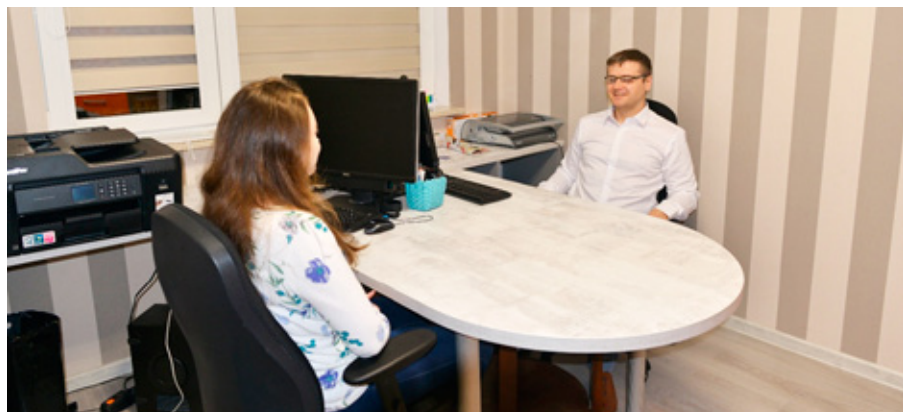
Narzędzia zastosowane podczas sesji: Oś czasu, parafraza, zadawanie czystych pytań, metafora, odzwierciedlanie, Grow

Uwagi: Osoba w ostatnim czasie utraciła bliską osobę.

Zalecenia: Osoba ma się zastanowić, jak mogłaby zaplanować czas wolny aby mniej zostawać sama w domu.

PODPIS OSOBY PROWADZĄCEJ SESJĘ

Etap: Mentoring - bardzo ważny etap w procesie uczenia się.

Praca własna uczestników innowacji społecznej

Równoległe z sesjami coachingowymi, jednakże nie wcześniej niż po 4 sesji indywidualnej z coachem prowadzącym uczestnicy procesu szkoleniowego wprowadzani są w kolejny etap rozwoju kompetencji coacha to jest MENTORING. Celem mentoringu jest sprawdzenie umiejętności uczestnika /coacha, diagnoza stopnia i poziomu zaistniałej zmiany, (w tym przygotowania do zawodu coacha jako wartość dodana innowacji), zwrócenie uwagi na posiadane kompetencje i kompetencje wymagające dalszego trenowania czy rozwoju. Przede wszystkim celem nadrzędnym tego etapu jest doświadczenie przez uczestnika **Jak przeprowadzać mentoring z innymi osobami**. W ramach relizowanej innowacji, każdy uczestnik procesu szkoleniowego uczestniczył w 8 sesjach mentoringowych.

WARTOŚĆ DODANA:

Etap: Konsultacje w trakcie procesu szkoleniowego - przygotowanie do egzaminu.

Uczestnicy procesu szkoleniowego mogli skorzystać z indywidualnych czy grupowych konsultacji w celu powtórzenia zagadnień, które jeszcze nie zostały do końca przyswojone, lub były dla nich jeszcze niezrozumiałe. Tryb i częstotliwość konsultacji zależy od aktywności poszczególnych uczestników procesu szkoleniowego. Etap ten jest jednak **bardzo ważnym elementem kształcenia**, dzięki któremu uczestnicy mogą wyrażać swoje potrzeby, ustalać indywidualne tempo uczenia się, wprowadzać ewentualne korekty do harmonogramu, dopytać o wszystko co jest nie jasne, omówić ewentualne kwestie grupowe. W czasie konsultacji i spotkań uczestnicy dostali wyczerpujące instrukcje dotyczące przeprowadzenia egzaminu. **Bardzo ważne aby pamiętać** iż etap egzaminu jest etapem obowiązkowym, jest to opcja i możliwość uzyskania potwierdzenia własnych kompetencji, dla wzmocnienia motywacji w dalszym procesie rozwoju.

Egzamin

Ostatnim etapem procesu kształcenia było przystąpienie do egzaminu. Poniżej najważniejsze zasady procedury egzaminacyjnej:

1. Czas egzaminu 30 minut.
2. Egzamin przeprowadzany w formie sesji coachingowej, przy czym egzaminator jest klientem podczas sesji.
3. Egzamin może być przeprowadzony przez skaypa przy zachowaniu wizji i słuchu, w przypadku osób niewidomych może to być również telefon.
4. Uczestnik egzaminu przeprowadza sesję coachingową z egzaminatorem.
5. **Informacja zwrotna od uczestnika egzaminu:** Uczestnik egzaminu dokonuje samooceny przeprowadzonej sesji odpowiadając na pytania: Co było dobrze? Co by zmienił? Czy chciałby coś nowego wprowadzić? Jak się czuje po przeprowadzonej sesji?
6. **Informacja zwrotna od egzaminatora:** Uczestnik egzaminu otrzymuje informację zwrotną zgodnie z kartą egzaminacyjną.
7. Uczestnik otrzymuje ocenę zgodną ze skalą punktową.
8. Przekazanie informacji uczestnikowi i karty oceny po egzaminie.

9. Za egzamin uczestnik może otrzymać maksymalnie 39 pkt. Egzamin uważa się za niezdany jeśli został zakończony z wynikiem 24 pkt. W takiej sytuacji istnieje możliwość wyznaczenia kolejnego terminu egzaminu.

FORMULARZ EGZAMINU KOŃCOWEGO

COACHING W ŚWIECIE NIEWIDOMYCH

miejsowość, data, godzina: _____

imię nazwisko uczestnika egzaminu: _____

imię nazwisko egzaminatora: _____

PRZEBIEG EGZAMINU

Czas trwania egzaminu 60 min z czego 30 min. to sesja/ następnie krótka rozmowa o przebiegu sesji a także informacja zwrotna od egzaminatora max 30 min.

Temat spotkania: _____

Ustalony CEL: _____

Ekologia celu: _____ (przeprowadzona 3 pkt)

Podążanie za coachem (1 pkt za każdy): _____ pkt

Koncentracja na celu:

Podrzuca wyzwania (prowokuje):

Podąża za energią:

Używa ciszy, pauzy:

Głos, ton i tempo dostosowane do coachee:

Prosi o wykonanie zadania/ ćwiczenia:

Wsluchuje się w oddech / pracuje oddechem:

Parafraza:

Backtracking:

(-3 pkt za każdy)

Prowadzi lub sugeruje:

Przerywa wypowiedzi/ używa wtrącenia:

Idealizuje świat opisywany przez klienta:

PYTANIA CZYSTE

(krótkie max 7 słów, pozbawione sugestii / 2 pkt za każde pytanie max 12 pkt)

_____

PYTANIA OTWARTE

(1 pkt za każde pytanie otwierające max 10 pkt)

przykłady: Co? Po co? W jakim celu? Jak? Jaki? Jaka? Jakiego typu? Gdzie? Kiedy? kto? Który? itp

---

PYTANIA ZAMKNIĘTE

(-3 pkt za każde pytanie zamknięte / DWA PYTANIA ZAMKNIĘTE DOPUSZCZALNE, więc odliczanie pkt minus 3 następuje od trzeciego zastosowanego pytania zamkniętego / Ważne!!!! UŻYCIE PIĄTEGO PYTANIA ZAMKNIĘTEGO POWODUJE PRZERWANIE EGZAMINU, EGZAMINATOR OŚWIADCZA ŻE UCZESTNIK NIE ZDAŁ EGZAMINU)

przykład: Czy? lubisz to czy to?

Umiejętność słuchania:

Poziom 1 (0 pkt) _____ Poziom 2 (3 pkt) _____ Poziom 3 (5 pkt) _____

Oświadczam, że _____ (nazwisko studenta),
który uczestniczy w szkoleniu Coaching w Świecie Niewidomych, odbył egzamin
końcowy dnia: _____ (data) z następującym wynikiem:

_____ / 39 pkt

podpis egzaminatora

8. Wymogi kompetencyjne kadry realizującej innowację społeczną/potencjalną usługę socjalną.

Profil osób zatrudnionych przy realizacji innowacji społecznej przez Fundację Rozwoju Integralnego.

Realizatorami innowacji społecznej były i powinny być osoby z wieloletnim doświadczeniem w pracy w różnych obszarach coachingu, doświadczeniem pedagogicznym i trenerskim, a przede wszystkim osoby z doświadczeniem społecznym w pracy z osobami wykluczonymi, z merytorycznym przygotowaniem coachingowym (w realizacji podobnych działań wymaga się aby osoby posiadały minimum 200 godzin szkoleniowych z zakresu coachingu), a także posiadały doświadczenia w obszarze rozwoju kompetencji zawodowych, w pracy z rodziną, osobami z niepełnosprawnością w tym z osobami z dysfunkcją wzroku, a także w obszarze zdrowia i osobami starszymi.

Szczegółowe wymagania kompetencyjne/wykształcenie:

Szkolenia i warsztaty powinno prowadzić 2 trenerów:

Pierwszy trener - powinien posiadać minimum:

- przygotowanie coachingowe w wymiarze minimum 200 godzin szkoleniowych w obszarze Business & Life
- zamiennie wyższe pedagogiczne lub wyższe psychologiczne
- dodatkowo inne przygotowanie socjalno - społeczne lub pokrewne z nauk humanistycznych
- posiadać odpowiednie kursy z coachingu społecznego
- posiadać odpowiednie kursy z coachingu rodzinnego
- posiadać równorzędny certyfikat z coachingu integralnego
- kompetencje trenerskie

Drugi trener - powinien posiadać minimum:

- przygotowanie coachingowe w wymiarze minimum 200 godzin szkoleniowych w obszarze Business & Life coachingu
- zamiennie wyższe pedagogiczne lub wyższe psychologiczne
- dodatkowo inne przygotowanie socjalno - społeczne lub pokrewne z nauk humanistycznych
- posiadać odpowiednie kursy z coachingu społecznego
- posiadać odpowiednie kursy z coachingu rodzinnego
- posiadać kompetencje trenerskie

UWAGA!

Pierwszy i drugi trener powinien posiadać przygotowanie coachingowe w wymiarze minimum 200 godzin szkoleniowych w obszarze Business & Life coachingu.

Dodatkowe kwalifikacje obu trenerów mogą być traktowane zamiennie na zasadzie wzajemnego uzupełniania się.

9. Infrastruktura niezbędna do realizacji usługi socjalnej (wymogi lokalowe, sprzęt i technikalnia).

Do realizacji działań podobnego typu powinna być zapewniona sala szkoleniowa dostosowana do wielkości grupy z wyposażeniem multimedialnym (rzutnik, ekran, komputer), stoły krzesła, a także mniejsze pomieszczenie do przeprowadzania sesji indywidualnych w tym wygodne fotele do przeprowadzania sesji indywidualnych. Pozostałe zadania potencjalni odbiorcy wykonują w warunkach domowych i w swoim środowisku. Indywidualne wsparcie może być udzielane również przez skypa, telefon lub w warunkach plenerowych. Do przeprowadzenia kolejnych szkoleń, warsztatów potrzebne są materiały szkoleniowe. Do przeprowadzenia sesji coachingowych narzędzia coachingowe.

10. Wnioski z etapu testowania innowacji potencjalnej usługi socjalnej.

Zgodnie z rekomendacją innowatora w realizacji tego typu działań dla wskazanej grupy docelowej powinien być zdecydowanie dłuższy niż 4 miesiące czas, ze względu

na to, iż osoba z dysfunkcją wzroku potrzebuje 2 razy więcej czasu na wszelkie czynności, które wykonuje osoba pełnosprawna. Udział w innowacji dla uczestników był dodatkowym zajęciem i lepiej dla całego procesu byłoby, gdyby był realizowany w dłuższym okresie czasu tj. przynajmniej 6 miesięcznym. W takim procesie należy również wziąć po uwagę różne sytuacje losowe uczestników, a także możliwość korzystania z rehabilitacji przez osoby zależne w której mogą uczestniczyć, a którą muszą kontynuować i zwyczajnie potrzebują na to czas.

Zaplanowane działania w ramach innowacji to właściwie materiał na normalny tok studiów podyplomowych, który trwa 180 godzin, a który zazwyczaj jest rozłożony na 2 semestry w roku. Zatem kwestia rozłożenia poszczególnych zadań w czasie jest zależna od grupy, z którą pracujemy, liczebność grupy, dyspozycyjność, porę roku, aktywność zawodową, a także kondycje ruchową i stan zdrowia uczestników. Wszystkie te elementy musimy rozpoznać na etapie planowania i ustalania harmonogramu z grupą, z którą będziemy realizować proces coachingowy. W efekcie końcowym chodzi o to, aby, każdy z uczestników przeszedł przez proces i ukończył go z sukcesem w tym samym czasie co grupa. Oczywiście może się zdarzyć, iż wystąpią inne okoliczności, które spowodują przerwanie procesu, ale powinniśmy przynajmniej wyeliminować te które zostały wymienione powyżej.

11. Koszt realizacji innowacji /usługi socjalnej.

Koszty realizacji innowacji uzależnione są od aktualnie obowiązujących stawek na rynku pracy i obejmują przede wszystkim wynagrodzenie dla ekspertów z dziedziny coachingu, koszty sali i eksploatacji sprzętu, a także przygotowanie merytoryczne i koszty druku materiałów szkoleniowych, narzędzi coachingowych.

W ramach zrealizowanej innowacji fundacja poniosła następujące rodzaje kosztów:

1. Zrekrutowanie potencjalnych uczestników projektu
  2. Spotkanie informacyjne
  3. Opracowanie i druk materiałów szkoleniowych i narzędzi coachingowych dla uczestników etapu testowania 10 kompletów (koszt opracowania i druku)
  4. Opracowanie i druk skryptu szkoleniowego dla uczestników grupy etapu testowania 10 (koszt opracowania i druku)
  5. Koszty tłumaczenia: materiały na zajęcia 30 stron, narzędzia 20 stron i skrypt 50 stron na język braille'a
  6. Opracowanie i przygotowanie procesu szkoleniowego do etapu testowania.
  7. Organizacja warsztatu wprowadzającego w tematykę szkoleniową - coachingową
  8. Wynagrodzenie dla eksperta prowadzącego szkolenia w celu testowania metody
  9. Catering dla uczestników szkolenia grupy testowej 12 dni szkoleniowych
  10. Koszty wynajmu sal do realizacji projektu na etap testowania usługi - 4 miesiące
  11. Indywidualne sesje coachingowe 6 osób
  12. Sesje monitoringowe - 6 osób
  13. Egzamin dla uczestników
- Wysokość grantu: 60 560 zł**

12. Obszary możliwych modyfikacji innowacji społecznej na potrzeby realizacji usługi socjalnej.

Zaplanowanie procesu szkoleniowego może podlegać modyfikacji i nawet powinno być dostosowane do grupy docelowej, potrzeb i środowiska w którym osoby funkcjonują. W odniesieniu do tej sytuacji można również w pewnej części modyfikować obszar tematyczny, ćwiczeń czy przykładów tak aby były one użyteczne dla potencjalnego odbiorcy.

13. Podmioty, które mogą realizować innowacje społeczną w formie usługi socjalnej.

Opisywaną innowację mogą realizować praktycznie wszystkie podmioty pomocy społecznej, placówki wsparcia, urzędy pracy, które mają w swoim gronie osoby z wyżej opisanymi kompetencjami, lub mogące zatrudnić takie osoby z zewnątrz.

UWAGA:

Posiadanie odpowiednich kompetencji i doświadczenia we wskazany wyżej zakresie to warunek konieczny aby realizacja usługi była zrealizowana na odpowiednim poziomie i z adekwatnym skutkiem.

Aby osiągnąć zamierzone efekty, tak jak zaplanowano to i zrealizowano w przedstawionej innowacji należy zaplanować opisywany proces w odpowiednim czasie i w odniesieniu do potrzeb grupy docelowej.

14. Ewaluacja innowacji/usługi socjalnej.

BARDZO WAŻNE:

Osoby z dysfunkcją wzroku powszechnie określane jako osoby niewidome i słabowidzace to tak naprawdę dość zamknięta grupa osób do której dotarcie nie jest proste. Jedynie stosowanie się do zasad przyjętych w rekrutacji, zbudowanie relacji i zdobycie zaufania z wybranymi osobami gwarantuje osiągnięcie sukcesu realizacji zadania, i dotarcie do większej grupy osób.

Realizacja innowacji społecznej przyniosła współmierne rezultaty w odniesieniu do oczekiwanych. Uczestnicy innowacji z satysfakcją ukończyli proces coachingowy, a niektórzy z nich planują dalej swoją karierę w odniesieniu do coachingu.

W czasie realizacji innowacji społecznej tak naprawdę fundacja dotarła do bardziej aktywnej grupy osób w kręgu osób niewidomych. Kolejnym wyzwaniem we wdrażaniu opisywanej innowacji społecznej w formie usługi socjalnej zgodnie z rekomendacją fundacji jest dotarcie do tych osób, które nie są tak aktywne, a więcej czasu spędzają w domu i wcale lub w bardzo małym stopniu podejmują pracę zarobkową. Jednakże poprzez przygotowanie liderów coachingu w świecie osób niewidomych możemy oczekiwać zmiany w szerszych kręgach opisywanej grupy docelowej jak i w każdej

innej grupie, którą chcemy wspierać i rozwijać.

Taka sytuacja z pewnością w sposób pozytywny przekłada się na kondycję psychiczną opiekunów tych osób, którzy dzięki większej samodzielności i niezależności ich podopiecznych mają więcej czasu dla siebie i realizację własnych obowiązków, zadań i pasji.

15. Przykładowe scenariusze realizacji wybranych zadań i metody innowacji „Coaching w świecie osób niewidomych” realizowany przez fundację.

Poniżej prezentujemy wybrane konspekty spotkań, warsztatów, szkoleń realizowanych w ramach innowacji społecznej z każdego obszaru coachingowego. Całość obejmuje 28 scenariuszy.

Life Coaching - Scenariusz zajęć nr 1.

NAZWA MODUŁU	Life Coaching		
NAZWA JEDNOSTKI SZKOLENIOWEJ	Fundacja Rozwoju Integralnego		
NUMER	1	WYMIAR GODZINOWY	5 godzin
TEMAT I CELE SZKOLENIA (cel główny i cele szczegółowe)			
1. Wprowadzenie do coachingu Cel główny: zapoznanie uczestników z podstawowymi zasadami w coachingu			
ZAŁOŻENIA SZKOLENIA			
a. Zapoznanie uczestników z procesowym ujęciem coachingu i rolą coach'a			
PRZEBIEG SZKOLENIA			
1. Przedstawienie założeń na szkolenie 2. Ustalenie zasad szkolenia, potrzeb uczestników 3. Dyskusja, rozmowa interaktywna na temat roli coachingu w życiu codziennym. 4. Próba określenia obszarów do pracy w life coachingu, odniesienie do własnego życia i możliwości zmiany w życiu społecznym i osobistym.			
SZCZEGÓŁOWE TREŚCI			
Zeszyt 1 - skrypt Zeszyt 2 - materiały Zeszyt 3 - narzędzia			
ĆWICZENIA			
Ćwiczenie wstępne. Budowanie Potencjału, skrypt - zeszyt 1. str. 40.			
NARZĘDZIA			
brak			
LITERATURA			
- <i>Coaching Krok po kroku</i> - Atkinson Marilyn, Chois Rae T. - <i>Coaching koaktywny</i> - Laura Whitworth, Karen Kimsey-House, Henry Kimsey-House, Phillip Sandah - <i>Fundamentalna przemiana</i> - Andreas Connirae Tamar Andreas - <i>Dynamika w coachingu</i> - Atkinson Marilyn, Chois Rae T.			

Coaching Zdrowia - Scenariusz zajęć nr 11.

NAZWA MODUŁU	Coaching Zdrowia		
NAZWA JEDNOSTKI SZKOLENIOWEJ	Fundacja Rozwoju Integralnego		
NUMER	11	WYMIAR GODZINOWY	5 godzin
TEMAT I CELE SZKOLENIA (cel główny i cele szczegółowe)			
1. Kontraktowanie celu w coachingu zdrowia Cel główny: poznanie zasad określania celu w coachingu zdrowia.			
ZAŁOŻENIA SZKOLENIA			
a. Nabycie umiejętności określania celu w coachingu zdrowia.			
PRZEBIEG SZKOLENIA			
1. Przedstawienie założeń szkolenia 2. Kontraktowanie celu i wyznaczanie celu - omówienie 3. Dyskusja, rozmowa interaktywna na temat w jaki sposób wyznaczać cel w coachingu zdrowia.			
SZCZEGÓŁOWE TREŚCI			
Zeszyt 1 - skrypt Zeszyt 2 - materiały Zeszyt 3 - narzędzia			
ĆWICZENIA			
brak			
NARZĘDZIA			
Zeszyt 3- narzędzie 6, 8, 12,16			
LITERATURA			
<ul style="list-style-type: none"> - <i>Coaching Krok po kroku</i> - Atkinson Marilyn, Chois Rae T. - <i>Coaching koaktywny</i> - Laura Whitworth, Karen Kimsey-House, Henry Kimsey-House, Phillip Sandah - <i>Fundamentalna przemiana</i> - Andreas Connirae Tamar Andreas - <i>Dynamika w coachingu</i> - Atkinson Marilyn, Chois Rae T. 			

Business Coaching Scenariusz zajęć nr 18.

NAZWA MODUŁU	Business Coaching		
NAZWA JEDNOSTKI SZKOLENIOWEJ	Fundacja Rozwoju Integralnego		
NUMER	18	WYMIAR GODZINOWY	5 godzin
TEMAT I CELE SZKOLENIA (cel główny i cele szczegółowe)			
1. Budowanie kariery zawodowej w zawodzie coacha Cel główny: rozwój zawodowy a kompetencje coachingowe - zrozumienie zależności budowania własnej kariery ze szczególnym uwzględnieniem pracy coach'a.			
ZAŁOŻENIA SZKOLENIA			
a. Pokazanie korzyści związanych z rozwojem zawodowym a kształtowaniem kompetencji coachingowych. Niwelowanie barier zawodowych.			
PRZEBIEG SZKOLENIA			
1. Przedstawienie założeń szkolenia 2. <i>Coaching, rozwój zawodowy korzyści dla mnie</i> - omówienie 3. Dyskusja, rozmowa interaktywna na temat korzyści związanych ze zmianą sposobu myślenia w życiu zawodowym.			

SZCZEGÓŁOWE TREŚCI

Zeszyt 1 - skrypt
 Zeszyt 2 - materiały
 Zeszyt 3 - narzędzia

ĆWICZENIA

Prowadzenie sesji w obszarach zawodowych pomiędzy uczestnikami szkolenia.

NARZĘDZIA

brak

LITERATURA

- *Coaching Krok po kroku* - Atkinson Marilyn, Chois Rae T.
- *Coaching koaktywny* - Laura Whitworth, Karen Kimsey-House, Henry Kimsey-House, Phillip Sandah
- *Fundamentalna przemiana* - Andreas Connirae Tamar Andreas
- *Dynamika w coachingu* - Atkinson Marilyn, Chois Rae T.

Coaching Rodzinny - Scenariusz zajęć nr 24.

NAZWA MODUŁU

Coaching Rodzinny

NAZWA JEDNOSTKI SZKOLENIOWEJ

Fundacja Rozwoju Integralnego

NUMER

24

WYMIAR GODZINOWY

5 godzin

TEMAT I CELE SZKOLENIA (cel główny i cele szczegółowe)

1. Praca z rodziną - relacje w coachingu rodzinnym;

Cel główny: nabycie umiejętności pracy z relacjami e coachingu rodzinnym.

ZAŁOŻENIA SZKOLENIA

a. Nabycie umiejętności zastosowania narzędzi do pracy z relacjami w coachingu rodzinnym.

PRZEBIEG SZKOLENIA

1. Przedstawienie założeń szkolenia

2. Relacje w rodzinie jak je rozpoznawać i z nimi pracować, poznanie narzędzi do pracy.
 Ćwiczenia sesji grupowych- rodzinnych.

3. Dyskusja, rozmowa interaktywna na temat rodziny i własnych doświadczeń.

SZCZEGÓŁOWE TREŚCI

Zeszyt 1 - skrypt
 Zeszyt 2 - materiały
 Zeszyt 3 - narzędzia

ĆWICZENIA

brak

NARZĘDZIA

brak

LITERATURA

- *B. Szot-Matosek, K. Matosek, Coaching społeczny, coaching rodzinny jako innowacyjna forma wsparcia rodziny* - artykuł w: *Wielowymiarowość wsparcia współczesnej rodziny polskiej Tom 1, UWM Olsztyn, 2015.*

Coaching 60+ Scenariusz zajęć nr 26.			
NAZWA MODUŁU	Coaching 60 +		
NAZWA JEDNOSTKI SZKOLENIOWEJ	Fundacja Rozwoju Integralnego		
NUMER	26	WYMIAR GODZINOWY	5 godzin
TEMAT I CELE SZKOLENIA (cel główny i cele szczegółowe)			
1. Praca w obszarze - Coaching 60 +; - narzędzia Cel główny: Poznanie narzędzi do pracy w coachingu dla seniorów.			
ZAŁOŻENIA SZKOLENIA			
a. Nabycie wiedzy na temat narzędzi w coachingu 60+.			
PRZEBIEG SZKOLENIA			
1. Przedstawienie założeń szkolenia 2. Omówienie i przedstawienie narzędzi w coachingu 60 + 3. Dyskusja, wnioski, ćwiczenia.			
SZCZEGÓLNE TREŚCI			
Zeszyt 1 - skrypt Zeszyt 2 - materiały Zeszyt 3 - narzędzia			
ĆWICZENIA			
brak			
NARZĘDZIA			
brak			
LITERATURA			
<ul style="list-style-type: none"> - <i>Coaching Krok po kroku</i> - Atkinson Marilyn, Chois Rae T. - <i>Coaching koaktywny</i> - Laura Whitworth, Karen Kimsey-House, Henry Kimsey-House, Phillip Sandah - <i>Fundamentalna przemiana</i> - Andreas Connirae Tamar Andreas - <i>Dynamika w coachingu</i> - Atkinson Marilyn, Chois Rae T. 			

16. Podsumowanie

Coaching w świecie osób niewidomych to kolejny krok naprzód w pomocy społecznej w tym dostosowania metody coachingu do pracy z osobami wykluczonymi. Do tej pory coaching w tej grupie osób nie był tak powszechny jak i dostępny przede wszystkim z powodu niezrozumienia pojęcia, albo jego dewaluacji, a także ze względu na wysokie koszty szkolenia, lub korzystania z samego coachingu w formie sesji coachingowych. Ponadto z doświadczeń innowatora - fundacji - pierwsza systemowa próba wprowadzenia coachingu do ośrodków pomocy społecznej w poprzednich latach zakończyła się niepowodzeniem. Osoby pełniące funkcję coacha - popularnie asystenta rodzinnego czy społecznego, posiadały tylko podstawowe i niekompletne przygotowanie we wskazanym zakresie coachingowym, a dodatkowe wynagrodzenie z tytułu realizacji wsparcia coachingowego dla swoich podopiecznych traktowały zazwyczaj jako dodatek do pensji. Powierzone im dodatkowe obowiązki nie miały większego znaczenia na zmianę formy ich pracy. Sytuacja ta nie jest chyba dla nas wszystkich zaskakująca ponieważ, podstawowe wynagrodzenia pracowników

społecznych są rażąco niskie, często niższe niż suma pobieranych świadczeń przez ich podopiecznych.

Podobne zjawisko obserwujemy w systemie oświaty w szkole. Ideowe chęci wprowadzenia do szkół doradców zawodowych odzwierciedla dokładnie podobne zjawisko i mechanizmy. Obecni pedagodzy lub psycholodzy szkolni pełnią funkcję doradcy zawodowego, co również nie przekłada się na efekty i sukcesy w zakresie wsparcia uczniów w rozwoju zawodowym. Często posiadają słabe przygotowanie w tym zakresie, a także nie posiadają doświadczenia na rynku pracy.

BARDZO WAŻNE!

O pełnym sukcesie w realizacji opisywanej innowacji społecznej jako systemowej usługi socjalnej możemy zatem mówić wówczas kiedy zostaną spełnione następujące warunki:

- Innowacja społeczna jako usługa socjalna będzie w pełni dostosowana do potrzeb wskazanej grupy docelowej, ale z zachowaniem podstawowych etapów rozwoju i procesu wsparcia prezentowanego w opisywanej innowacji.
- Osoby odpowiedzialne za procesy wsparcia będą posiadały wyżej opisane kwalifikacje i odpowiednie doświadczenie w pracy metodą, a także z osobami wykluczonymi społecznie.
- Pracownicy specjaliści będą korzystać z pełnych kursów coachingowych zarówno w procesie szkolenia
- Ośrodki pomocy społecznej zatrudnią, lub utworzą równorzędne stanowiska pracy dla osób zajmujących się tylko i wyłącznie opisywanym procesem w ramach innowacji.

Zapraszamy do współpracy w celu wdrożenia wyżej opisanych innowacji społecznych w środowiskach osób zależnych.

Podręcznik został opracowany przez Członków Komisji Grantowej i zawiera kompendium wiedzy oraz podsumowanie całego Projektu. Zostanie on wykorzystany w celu upowszechnienia informacji o powstałych produktach w gremiach mających wpływ na decyzje umożliwiające wdrożenie tych rozwiązań do praktyki.

Skład Komisji Grantowej:

1. Danuta Rokita
2. Maria Gagacka
3. Wojciech Jagielski
4. Ewa Adamczyk
5. Hanna Kaczkowska

BENEFICJENT:

**Gmina Miasta Radomia
ul. Kilińskiego 30
26-600 Radom**

tel.: (+48 48) 36 20 201

fax: (+48 48) 36 26 753

e-mail: prezydent@umradom.pl

Kontakt:

**Urząd Miejski w Radomiu
Wydział Zdrowia i Polityki Społecznej
ul. Żeromskiego 53
26-600 Radom**

tel.: (+48 48) 36 20 942

fax: (+48 48) 36 20 946

e-mail: zdrowie@umradom.pl

Koordynator Projektu - Agnieszka Gonciarz

tel. kom.: 509 971 653

tel.: (+48 48) 36 20 494

e-mail: a.gonciarz@umradom.pl

e-mail: hcemypracowac@umradom.pl

www.hcemypracowac.umradom.pl

Publikacja bezpłatna

Publikacja współfinansowana przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego